

ODDZIAŁ PAN W POZNANIU
W LATACH 1972–2022

Polska Akademia Nauk
Oddział w Poznaniu

ODDZIAŁ PAN W POZNANIU W LATACH 1972–2022

Pod redakcją
Marka Świtońskiego i Kamili Sobkowskiej

Poznań 2022

Polska Akademia Nauk, Oddział w Poznaniu
Oddział PAN w Poznaniu w latach 1972–2022

Redakcja:
Marek Świtoński i Kamila Sobkowska – redaktorzy
Kamila Sobkowska – redaktor techniczny

Publikacja finansowana przez
Polską Akademię Nauk

ISBN 978-83-66847-25-5

DOI: 10.24425/141166

© Copyright by Oddział PAN w Poznaniu, Poznań 2022
All rights reserved

Projekt okładki: Mirosława Korbańska
Korekta: Małgorzata Szkudlarska

Polska Akademia Nauk, Oddział w Poznaniu
61-772 Poznań, Stary Rynek 78/79
tel.: (61) 641 50 03
e-mail: poznan@pan.pl, poznan.pan.pl

Przygotowanie do druku:
Logoscript Sp. z o.o.
ul. Dembowskiego 4/54
02-784 Warszawa
www.logoscript.pl, tel. (+48) 693 699 709

Druk i oprawa:
Agencja Wydawniczo-Poligraficzna GIMPO
ul. Transportowców 11, 02-858 Warszawa
tel. +48 501 076 031
e-mail: gimpo@poligrafia.waw.pl

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	7
2. Wspomnienia prezesów Oddziału	11
2.1. Oddział PAN w Poznaniu w latach 1996–2002	11
2.2. Oddział PAN w Poznaniu w latach 2003–2010	14
2.3. Oddział PAN w Poznaniu w latach 2011–2018	18
3. Członkowie PAN (1972–2022)	22
4. Akademia Młodych Uczonych (2012–2022).	41
5. Komisje naukowe działające przy Oddziale.	44
6. Cykliczne wydarzenia	55
6.1. „Dwugłos Nauki”	55
6.2. „Tydzień Mózgu w Poznaniu”.	58
6.3. „Poznański Festiwal Nauki i Sztuki”.	62
6.4. Wykłady otwarte „Nauka i Społeczeństwo”.	75
6.5. „Nauka na wakacjach”.	78
6.6. Konkurs na najlepszą pracę twórczą, której autorem jest doktorant	80
7. Wydawnictwa	82
8. Jednostki działające na terenie Oddziału	87
8.1. Instytuty Naukowe PAN	87
8.1.1. Instytut Chemii Bioorganicznej PAN wraz z Poznańskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowym	87
8.1.2. Instytut Dendrologii PAN	92
8.1.3. Instytut Fizyki Molekularnej PAN	95
8.1.4. Instytut Genetyki Człowieka PAN	97
8.1.5. Instytut Genetyki Roślin PAN	101
8.2. Jednostki pomocnicze PAN	103
8.2.1. Biblioteka Kórnicka PAN.	103
8.2.2. PAN Archiwum w Warszawie. Oddział w Poznaniu	106
8.3. Pozostałe placówki badawcze	108
8.3.1. Ośrodek Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych Instytutu Archeologii i Etnologii PAN	108

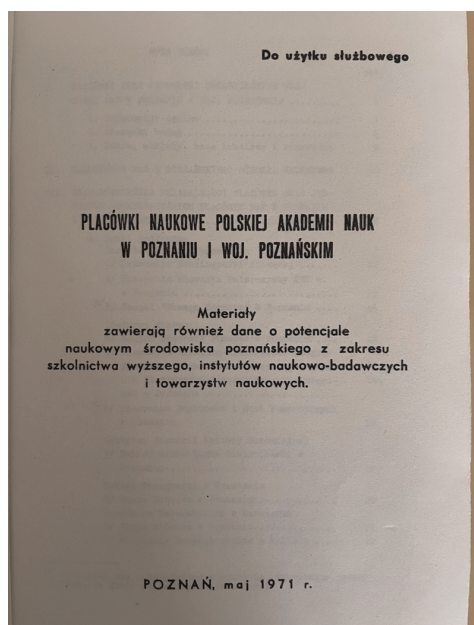
8.3.2. Zakład Badania Instytucji Prawnych Instytutu Nauk Prawnych PAN	110
8.3.3. Zakład Badań Narodowościowych Instytutu Sławistyki PAN	112
8.3.4. Zakład Historii Instytutu Sławistyki PAN.	112
8.3.5. Zakład Językoznawstwa Instytutu Sławistyki PAN	112
8.3.6. Pracownia Bibliografii Bieżącej Instytutu Badań Literackich PAN	113
8.3.7. Pracownia Słownika Historyczno-Geograficznego Ziemi Pols- kich w Średniowieczu Instytutu Historii PAN	115
8.3.8. Obserwatorium Astrodynamiczne Centrum Badań Kos- micznych PAN.	116
Bibliografia	119

1. WPROWADZENIE

(M. ŚWITOŃSKI)

Polska Akademia Nauk powstała w 1951 r. na mocy ustawy z dn. 30 października 1951 r. o Polskiej Akademii Nauk. W strukturze organizacyjnej Polskiej Akademii Nauk ważną rolę w zakresie upowszechniania wiedzy i integracji środowiska naukowego różnych placówek badawczych odgrywają Oddziały PAN. Decyzja o utworzeniu oddziału była związana z liczbą członków korporacji oraz działalnością placówek naukowych PAN w danym terenie. W 1972 r. Prezydium PAN podjęło uchwałę o utworzeniu Oddziału w Poznaniu. Był to wówczas trzeci oddział w Polsce. Wcześniej powstały Oddziały w Krakowie (1957) i Wrocławiu (1970).

Na decyzję o powołaniu Oddziału prawdopodobnie miało wpływ wyjazdowe posiedzenie Prezydium PAN w Poznaniu (fot. 1). W *Materiałach* z tego posiedzenia wymienionych jest 29 placówek PAN działających w Poznaniu i okolicach, wśród których jednostkami samodzielnymi były: Zakład Dendrologii i Arboretum

Fot. 1. Materiały przygotowane w związku z wyjazdowym posiedzeniem Prezydium PAN w 1971 r. w Poznaniu

Kórnickie PAN w Kórniku, Zakład Genetyki Roślin PAN w Poznaniu oraz Biblioteka Kórnicka PAN w Kórniku. W tamtym czasie w Poznaniu było 23 członków PAN, a pierwszym przewodniczącym Oddziału, w latach 1972–1980, był historyk mediewista – prof. dr hab. Gerard Labuda, czł. rzecz. PAN, który wcześniej był rektorem Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (1962–1965), a później wiceprezesem PAN (1984–1989) oraz prezesem Polskiej Akademii Umiejętności – PAU (1989–1994). Profesor G. Labuda zmarł w 2010 r.

Drugim prezesem Oddziału był prof. dr hab. Władysław Węgorek, czł. rzecz. PAN, który pełnił tę funkcję w latach 1981–1989. Profesor Węgorek był specjalistą z zakresu ochrony roślin i entomologii. Był wieloletnim (1956–1988) dyrektorem Instytutu Ochrony Roślin w Poznaniu, a w latach 1959–1965 rektorem Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy). Profesor W. Węgorek zmarł w 2001 r.

W latach 1990–1995 prezesem Oddziału był prof. dr hab. Jan Stankowski, czł. rzecz. PAN, specjalista z zakresu fizyki molekularnej, w szczególności nadprzewodnictwa oraz przemian fazowych. Był on organizatorem i dyrektorem (1975–1985) Instytutu Fizyki Molekularnej w Poznaniu. Prof. J. Stankowski zmarł w 2009 r.

Kolejnym prezesem Oddziału, w latach 1996–2002, był prof. dr hab. Andrzej B. Legocki, czł. rzecz. PAN, biolog molekularny i biochemik roślin. Pełnił wiele funkcji w strukturze PAN, m.in. był: prezesem PAN (2003–2006), przewodniczącym Wydziału II Nauk Biologicznych PAN (2007–2010) i dyrektorem Instytutu Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu (1988–2002). Od 1996 r. jest członkiem korespondentem PAU.

Piątym prezesem Oddziału (2003–2010) był prof. dr hab. Jan Węglarz, czł. rzecz. PAN, informatyk specjalizujący się w badaniach operacyjnych. W 1990 r. zorganizował i kierował Instytutem Informatyki Politechniki Poznańskiej w latach 1990–2017. Przyczynił się również do powstania w 1993 r. Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego (PCSS).

W latach 2011–2018 prezesem Oddziału był prof. dr hab. Roman Słowiński, czł. rzecz. PAN, informatyk koncentrujący się na badaniach operacyjnych i komputerowym wspomaganiu decyzji. Zatrudniony na Politechnice Poznańskiej oraz w Instytucie Badań Systemowych PAN w Warszawie. Obecnie (od 2019 r.) jest wiceprezesem PAN.

Aktualnym prezesem Oddziału (od 2019 r.) jest prof. dr hab. Marek Świtoński, czł. rzecz. PAN, genetyk zwierząt. W latach 1990–1996 był prorektorem, a w latach 1989–2021 kierownikiem Katedry Genetyki i Podstaw Hodowli Zwierząt w macierzystej Akademii Rolniczej w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Przyrodniczy).

W chwili obecnej na terenie Oddziału PAN w Poznaniu działa 5 instytutów PAN oraz 10 jednostek pomocniczych. Szósty z instytutów zakończy swoją działalność z końcem czerwca 2022 r. Z Oddziałem związanych jest 39 członków PAN (20 członków rzeczywistych i 19 członków korespondentów) oraz 9 członków Akademii Młodych Uczonych (AMU). W skład 22 komisji naukowych dzia-

lających przy Oddziale wchodzi 676 osób. W biurze Oddziału pracują 3 osoby, które koordynują różnorodne formy aktywności, w tym związane m.in. z działalnością komisji naukowych, organizacją cyklicznych wykładów, seminariów naukowych i imprez popularyzujących wiedzę oraz przygotowaniem do druku publikacji dokumentujących osiągnięcia Oddziału.

Pierwsza siedziba Oddziału (1972–1993) mieściła się w budynku Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (PTPN), przy ul. Seweryna Mielżyńskiego 27/29 (fot. 2). W 1993 r. biura Oddziału zostały przeniesione do nowo wybudowanego Ośrodka Nauki PAN w Poznaniu, przy ul. Henryka Wieniawskiego 17/19 (fot. 3). Do obecnej siedziby w pięknym Pałacu Działyńskich, mieszczącym się przy Starym Rynku 78, Oddział został przeniesiony w czerwcu 2019 r. (fot. 4–7).

W prezentowanym tu opracowaniu nacisk położono na ostatnie (z minionego 10-lecia) dokonania Oddziału i jego komisji naukowych oraz placówek badawczych działających na terenie Wielkopolski. To ograniczenie czasowe wynika z tego, że wcześniejsze osiągnięcia zostały opisane m.in. w: *Kronice Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu* (1994, Ośrodek Wydawnictw Naukowych w Poznaniu) oraz artykule prof. Romana Słowińskiego – *Czterdzieści lat istnienia Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu* (2012, „Nauka”, nr 2: 53–79, https://poznan.pan.pl/wp-content/uploads/2019/07/artykul_jubileuszowy.pdf).

Niniejsze opracowanie rozpoczynają krótkie eseje trzech byłych prezesów Oddziału, działających w latach 1996–2018, które w niezwykle interesujący sposób przypominają różne wyzwania, jakie wówczas stały przed Oddziałem. Warto wreszcie zauważyć, że zamieszczono tutaj również wykaz wszystkich członków PAN i Akademii Młodych Uczonych (AMU), którzy byli lub są nadal związani z Oddziałem PAN w Poznaniu. W wykazie tym są również uwzględnieni członkowie korporacji działający w Poznaniu przed formalnym powołaniem Oddziału.

Fot. 2. PTPN, ul. Mielżyńskiego 27/29
(1972–1993)

Fot. 3. Ośrodek Nauki PAN w Poznaniu,
ul. Wieniawskiego (1993–2019)

Fot. 4. Pałac Działyńskich. Stary Rynek 78/79
(2019–)

Fot. 7. Sala Turkusowa w siedzibie Oddziału

Fot. 5. Gabinet Prezesa w siedzibie Oddziału

Fot. 6. Sala Prezydyjna w siedzibie Oddziału

2. WSPOMNIENIA PREZESÓW ODDZIAŁU

2.1. ODDZIAŁ PAN W POZNANIU W LATACH 1996–2002

(A.B. LEGOCKI, INSTYTUT CHEMII BIOORGANICZNEJ PAN W POZNANIU)

Oddziały terenowe Polskiej Akademii Nauk są ważnymi ośrodkami krajowej infrastruktury naukowej. Są one trwale wpisane zarówno w instytucjonalną organizację Akademii, jak i funkcjonowanie regionalnych środowisk akademickich. Oddziały patronują wzajemnym interakcjom, często także w sposób nieformalny, pomiędzy jednostkami uczelnianymi i placówkami PAN-owskimi. Jest to widoczne zarówno poprzez wyróżnianie utalentowanych adeptów nauki środowiskowymi nagrodami przyznawanymi przez Oddziały, jak też podejmowaniem zintegrowanych inicjatyw regionalnych związanych z zaawansowanym kształceniem oraz realizowaniem projektów badawczych.

Siedziba Oddziału Poznańskiego, od jego powołania w roku 1972 aż do roku 1993, mieściła się w budynku Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk przy ul. Seweryna Mielżyńskiego. W roku 1993 Oddział przeniósł swoją siedzibę do oddanego w tym czasie do użytku Ośrodka Nauki PAN przy ul. Henryka Wieniawskiego, gdzie funkcjonował przez 26 lat. W roku 2019 Oddział przeprowadził się do historycznego Pałacu Działyńskich na Starym Rynku.

Do najbardziej widocznych elementów działania Oddziału należy organizowanie regionalnego życia konferencyjnego oraz różnorodnych spotkań naukowych w ramach funkcjonowania komisji tematycznych. Ośrodek Nauki PAN przy ul. Wieniawskiego z dużą salą wykładową, dwiema mniejszymi salami seminaryjnymi oraz zapleczem hotelowo-gastronomicznym okazał się bardzo dogodnym miejscem dla rozwijania takich właśnie form działalności. Przez wszystkie lata obu kadencji (1996–2002) Oddział zorganizował wiele konferencji i spotkań, z których część zapisała się jako ważne wydarzenia ogólnokrajowe, niekiedy wychodzące poza sferę naukową.

Do takich właśnie spotkań należała bez wątpienia konferencja prasowa uczestników Trójkąta Weimarskiego, która odbyła się w poznańskim Ośrodku Nauki w dniu 21 lutego 1998 r. Wzięli w niej udział: prezydent Polski Aleksander Kwaśniewski, pełniący rolę gospodarza spotkania, prezydent Francji – Jacques Chirac oraz kanclerz Republiki Federalnej Niemiec – Helmut Kohl. Na czas trwania tego ważnego spotkania Ośrodek Nauki stał się najważniejszym miejscem na mapie Polski. Spotkanie trwale zapisało się w pamięci ówczesnych pracowników Oddziału, którzy zachowali sporo wspomnień i ciekawych spostrzeżeń związanych z organizacją i przebiegiem tego niezwykłego wydarzenia.

W tym miejscu trzeba wspomnieć, że Oddział Poznański PAN już po raz drugi zorganizował w Ośrodku Nauki tak prestiżowe wydarzenie o dużym międzynarodowym wydźwięku. Pierwsze odbyło się w roku 1994 i było spotkaniem premierów państw Grupy Wyszehradzkiej, w którym oprócz premiera Polski Waldemara Pawlaka, udział wzięli premierzy Czech, Słowacji, Węgier oraz premier Słowenii, wtedy jeszcze uczestniczący w spotkaniu w charakterze obserwatora.

W dniach 15–17 października 1998 r. Oddział zorganizował w Ośrodku Nauki pierwszą edycję „Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki”. Adresatami tego wydarzenia, które od tamtego roku weszło na stałe do kalendarza imprez środowiskowych, były szerokie kręgi publiczności, a przede wszystkim młodzież szkół średnich. Przyjęło się wtedy, a tradycja ta utrzymała się przez szereg następnych lat, że w czasie trwania Festiwalu w hallu Ośrodka Nauki pojawiają się różne instalacje z pokazami praktycznymi oraz stoiskami wystawowymi obrazującymi postęp w naukach przyrodniczych oraz bieżące osiągnięcia i wydawnictwa z wybranych dziedzin humanistyki. Warsztaty takie cieszyły się zawsze dużym zainteresowaniem, a demonstratorami pokazów byli młodzi naukowcy i pracownicy poznańskich uczelni i instytutów.

Niezwykle pożyteczną inicjatywą Oddziału Poznańskiego, która zrodziła się w omawianych latach, okazała się koncepcja utworzenia na terenie XIX-wiecznego zespołu pałacowo-parkowego we wsi Będlewo k. Poznania centrum konferencyjnego należącego do Instytutu Matematyki PAN. Posiadłość ta, historycznie będąca niegdyś własnością rodzin Potockich i później Ledóchowskich, od roku 1975 należała do Polskiej Akademii Nauk.

W Oddziale Poznańskim, po wnikliwym przeanalizowaniu perspektyw zagospodarowania tego oryginalnego miejsca, zrodziła się koncepcja przekazania go w użytkowanie jednemu z instytutów Akademii, który mógłby podjąć się rozbudowy miejscowej bazy noclegowej dla stworzenia w tym wiejskim zaciszu dogodnego centrum konferencyjnego. Doskonałym realizatorem tych oczekiwań okazał się Instytut Matematyki PAN w Warszawie, czego dowodem jest fakt, że do dzisiaj funkcjonuje w Będlewie Ośrodek Badawczo-Konferencyjny im. Stefana Banacha organizujący konferencje i warsztaty *poświęcone różnym dziedzinom matematyki oraz tworzeniu atmosfery sprzyjającej badaniom naukowym*. Podjęcie współpracy z warszawskim Instytutem oraz stworzenie tego Ośrodka trzeba uznać za konstruktywny przykład dalekowzrocznego działania Oddziału Poznańskiego, mającego na względzie nie tylko doraźny regionalizm, ale nade wszystko szeroko pojmowane dobro nauki. Był to także widomy przykład otwartości poznańskich matematyków, którzy od lat tworzą jeden z najświetniejszych ośrodków matematycznych w kraju.

Na omawiany okres działalności Oddziału Poznańskiego przypadły ostatnie lata poznańskiej batalii o restytucję Fundacji „Zakłady Kórnickie”, ustanowionej w roku 1925 uchwałą sejmową w oparciu o testament Władysława hr. Zamoyskiego i jego matki Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej. Utworzona wtedy Fundacja została jednak rozwiązana w czasach PRL dekretem rządowym z roku 1953.

Głównym uczestnikiem oraz stroną w długiej i bardzo trudnej batalii prawno-czo-organizacyjnej o odtworzenie historycznej Fundacji był Oddział Poznański Akademii. W tym celu został on wyposażony przez prezesa Polskiej Akademii Nauk w specjalne pełnomocnictwa do wszczęcia oraz prowadzenia prawnej batalii o odtworzenie Fundacji oraz rewindykowanie na jej rzecz regionalnych zasobów darowizny Zamoyskich, które zostały jej przypisane przez Sejm II Rzeczypospolitej. Batalia ta, jak wiadomo, zakończyła się sukcesem i 18 września 2001 r. Sejm ostatecznie uchwalił, a 11 października 2001 r. prezydent RP podpisał ustawę o restytucji Fundacji Zakłady Kórnickie. Od tego czasu Fundacja nieprzerwanie współdziała z Oddziałem przy organizowaniu wielu konferencji popularnonaukowych oraz dokumentowaniu ich różnego typu wydawnictwami książkowymi. Współpraca ta ujęta jest również w ramy formalne, gdyż do powinności statutowych Fundacji należy materialne wspomaganie dwóch instytucji PAN-owskich: Biblioteki Kórnickiej oraz Instytutu Dendrologii PAN wraz z Arboretum Kórnickim. Jednym ze stałych członków najwyższego organu Fundacji, Rady Kuratorów, jest przedstawiciel Polskiej Akademii Nauk.

Pośród konferencji, które Oddział zorganizował w omawianych latach dwu kadencji, na szczególne wzmiankowanie, z uwagi na szeroki ogólnokrajowy rezonans, zasługują dwa wydarzenia. Pierwsze dotyczyło seminarium, które odbyło się 8 grudnia 1999 r. na temat „Miejsca Gniezna i Poznania w państwie pierwszych Piastów”. Dotyczyło ono omówienia roli, jaką te najważniejsze piastowskie ośrodki grodowe odegrały w czasie tworzenia się naszej państwowości. Bezpośrednią inspiracją dla zorganizowania tej konferencji były ówczesne archeologiczne odkrycia fragmentów rezydencji książęcej w najstarszej części Poznania – na Ostrowie Tumskim. Ożywiły one dyskusję na temat roli Gniezna i Poznania w państwie pierwszych Piastów, którą zobrazowali w swoich wykładach na tej konferencji wybitni poznańscy archeolodzy i historycy – Zofia Kurnatowska, Gerard Labuda, Hanna Kóčka-Krenz, Jerzy Strzelczyk i Antoni Gąsiorowski.

W dniu 28 października 2002 r. Oddział Poznański wraz z Komisją Slawistyczną Oddziału zorganizował polsko-niemieckie sympozjum naukowe „Biblie staropolskie”. Sympozjum było połączone z prezentacją wszystkich reprintów pierwszych wydań Biblii w słowiańskich językach narodowych. Złożyły się one na sławną serię Biblia Slavica, wydaną przez niemieckie wydawnictwo Ferdinand Schöningh z Paderborn. Naukowym organizatorem spotkania, które wzbudziło zrozumiałe ogólnokrajowe zainteresowanie, była wybitna biblistka poznańska, prof. Irena Kwilecka. W czasie tej niezwykle interesującej konferencji wydawcy niemieccy przekazali Bibliotece Kórnickiej PAN zestaw 12 tomów tłumaczeń Biblii na języki słowiańskie oraz 6 tomów Bibliotece UAM i Poznańskiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk.

Inicjatywa Oddziału zorganizowania w roku 2002 sympozjum biblijnego zaowocowała po kilku latach dalszymi, niezmiennie pożytecznymi konsekwencjami w postaci wydania w roku 2010 przez wydawnictwo Schöningh jeszcze jednego historycznego reprintu – polskiego tłumaczenia Biblii z roku 1599, dokonanego przez Jakuba Wujka. Znaczące koszty związane z ukazaniem się tego monumen-

talnego wydawnictwa w nakładzie 225 egzemplarzy zostały w całości sfinansowane przez Fundację Zakłady Kórnickie. Reprint Biblii Wujka został dołączony jako ostatni tom do serii Biblii Słowiańskich. W ten sposób XVI-wieczny pomnik języka polskiego, jakim jest Biblia Wujka, został symbolicznie włączony do obiegu europejskiego. Wertując karty tego ogromnego dzieła, zapisanego przed 500 laty zrozumiiałym współcześnie językiem ojczystym, nie można się oprzeć podziwowi dla poczesnego miejsca, jakie w ówczesnej kulturze europejskiej zajmowały rodzime środowiska intelektualne.

Niezależnie od organizowanych konferencji środowiskowych, do Poznania zapraszani byli przez Oddział wybitni uczeni, którzy wygłaszali tutaj wykłady na szczególnie aktualne i interesujące tematy. Przykładowo, wykłady takie, które zawsze były otwarte dla szerokiej publiczności, wygłosili w omawianych dwóch kadencjach m.in.:

– Aleksander Wolszczan (Pennsylvania State University), 24.06.1996: *Odkrycia planet poza Układem Słonecznym*;

– Hilary Koprowski (Jefferson Medical University, Philadelphia), 16.10.1996: *Szczepionki wczoraj, dziś i jutro*;

– Jerzy Vetulani (Instytut Farmakologii PAN, Kraków), 17.06.1998: *Biologia narkomanii*.

Niektóre oddziały terenowe Polskiej Akademii Nauk były w tamtych latach obarczone powinnością nadzoru nad rozproszonymi w kraju posiadłościami PAN-owskimi, co zawsze miało miejsce do czasu bezpośredniego przejęcia zarządzania nimi przez centralę warszawską. Oddziałowi Poznańskiemu przypisane było wtedy zarządzanie Domami Pracy Twórczej w Świnoujściu i Juracie. Zadania te polegały między innymi na przeprowadzeniu w obu tych obiektach prac remontowych i modernizacyjnych. Z tych trudnych zadań administracja Oddziału Poznańskiego potrafiła wywiązać się wzorowo.

W latach 1996–2002 działał przy Oddziale Ośrodek Wydawnictw Naukowych, który opracował i wydał łącznie ponad 150 pozycji książkowych oraz czasopism redagowanych przez placówki i środowiskowe komisje tematyczne. Oprócz tego pojawiło się wiele różnorodnych wydawnictw okolicznościowych związanych z życiem naukowym Poznania. Był to dorobek znaczący, którym Oddział Poznański może się poszczycić do dziś. Jednym z ciekawszych wydawnictw książkowych tamtego okresu był wydany w roku 2000 *Poczet wielkopolskich członków Polskiej Akademii Nauk*, w którym zamieszczono biogramy 34 nieżyjących oraz 26 czynnych wówczas na terenie Wielkopolski oraz północno-zachodniej Polski członków Polskiej Akademii Nauk. Wydaje się, że systematyczne, co jakiś czas, wznawianie oraz uzupełnianie tego wydawnictwa mogłoby dobrze służyć utrwaleniu się pamięci o zasłużonych wielkopolskich uczonych.

Nie zawsze docenianą, a w istocie bardzo ważną rolę w budowaniu konstruktywnej atmosfery w środowiskach akademickich Poznania spełniają komisje naukowe działające w ramach Oddziału PAN w Poznaniu. W ich skład wchodzi przedstawiciele placówek naukowych wszystkich afiliacji. Komisje żyją swoim

życiem, zaznaczanym każdego roku seminariami naukowymi i wieloma nieformalnymi kontaktami, które są ważne dla inicjowania oraz umacniania pożytecznych interakcji osobistych i środowiskowych służących nauce.

2.2. ODDZIAŁ PAN W POZNANIU W LATACH 2003–2010

(J. WĘGLARZ, POLITECHNIKA POZNAŃSKA)

Swój esej na temat historii Oddziału związanej z moją kadencją przedstawię w dwóch częściach, z których pierwsza będzie zawierała uwagi ogólne, a druga – zestawienie głównych wydarzeń.

Zacznę od stwierdzenia, że obejmując prezesurę, byłem w tej komfortowej sytuacji, że przejmowałem ją od prof. Andrzeja Legockiego, który przez dwie kadencje wprowadził mnie, jako swego zastępcę, w specyfikę roli Oddziału zarówno w środowisku naukowym Poznania, jak i w strukturze PAN, a następnie wspierał mnie jako prezes Akademii. Byłem wprowadzony także w główne aktywności Oddziału, w tym w cykliczne wydarzenia, takie jak „Poznański Festiwal Nauki i Sztuki” czy – szczególnie mi bliski od początku – „Dwugłos Nauki i Teologii”, a także te organizowane przez Komisje. Pozostało mi zatem kontynuować je i wspierać nowe inicjatywy, np. wymienione w drugiej części tego tekstu. Za swe ważne zadanie uznałem również promowanie i wspieranie kandydatów na nowych członków PAN z naszego terenu, co zaowocowało zwłaszcza w drugiej kadencji, w której (wybory w latach 2007 i 2010) Oddział wzbogacił się o 10 członków i stał się drugim najliczniejszym po Krakowie (w Warszawie nie ma oddziału).

Chciałbym natomiast poświęcić kilka myśli sprawie, którą uważam za charakterystyczny rys moich kadencji, a mianowicie roli Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego (PCSS) w działalności Oddziału i w budowaniu jego pozycji w Poznaniu i w Polsce. Zaczniemy od tego, że jest to jedyne w kraju centrum tego typu afiliowane przy instytucie PAN, którym jest Instytut Chemii Bioorganicznej. Jest ono m.in. operatorem sieci krajowej PIONIER, odpowiadającym za zapewnienie w pełni partnerskiego technologicznie oraz bezpiecznego funkcjonowania całego polskiego środowiska naukowego w europejskiej i światowej przestrzeni badawczej. Jest także operatorem miejskiej sieci naukowej POZMAN, łączącej praktycznie wszystkie jednostki naukowe (ale też np. liczne szpitale czy jednostki administracji) z Poznania i Wielkopolski. Zapewnia dostęp do usług obliczeniowych dużej mocy i całej gamy innych zaawansowanych usług/technologii informatycznych, z których wiele współtworzy. Wspomnijmy przykładowo o obszarze bibliotek cyfrowych, które pojawiły się w Polsce na początku obecnego wieku. Inicjatywą, która zapoczątkowała ich dynamiczny rozwój, była Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa (WBC), uruchomiona z wykorzystaniem stworzonego w PCSS oprogramowania dLibra. Powstała ona w roku 2002 dzięki wspólnej inicjatywie Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych (PFBN) i PCSS, przy współpracy wielkopolskich bibliotekarzy. Wykorzystanie opracowanego

przez PCSS oprogramowania umożliwiło współuczestnictwo w WBC wielu instytucjom kulturalnym i naukowym z regionu. Podkreślimy, że w kluczowym okresie początkowego jej rozwoju najwięcej zasobów w cyfrowym dostępie oferowała Biblioteka Kórnicka PAN. Do chwili obecnej ponad trzecia część zasobów WBC pochodzi z tej właśnie biblioteki. W kolejnych latach powstawały następne biblioteki cyfrowe, które w zależności od charakteru tworzących je instytucji oraz ich możliwości finansowo-organizacyjnych działały w modelu instytucjonalnym lub konsorcjalnym. Tak dynamiczny rozwój doprowadził do powołania w 2007 r. Federacji Bibliotek Cyfrowych (fbc.pionier.net.pl), która obecnie oferuje już dostęp do ponad 8,4 mln obiektów cyfrowych (80% w dostępie otwartym), pochodzących z ponad 150 bibliotek cyfrowych i repozytoriów.

Spółeczność bibliotekarzy zaangażowanych w budowę cyfrowej infrastruktury zasobów naukowych i kulturowych w latach 2004–2015 spotykała się na Warsztatach „Biblioteki Cyfrowe”, a w latach 2008–2013 na konferencji „Polskie Biblioteki Cyfrowe”. Warto też nadmienić, że potencjał polskiego środowiska naukowego związanego z bibliotekami cyfrowymi został dostrzeżony na arenie międzynarodowej i w 2015 r. powierzono PCSS organizację w Poznaniu 19. Międzynarodowej Konferencji „Theory and Practice of Digital Libraries” (TPDL).

Wspomniane inicjatywy związane z rozwojem systemu dLibra i infrastruktury bibliotek cyfrowych miały duże znaczenie dla naszego Oddziału i całej Akademii. Pozwolę sobie wymienić tylko kilka przykładowych przedsięwzięć: Repozytorium Cyfrowe Instytutów Naukowych (rcin.org.pl), udostępniające materiały z 23 instytutów PAN, repozytoria Czasopisma PAN (journals.pan.pl) i Publikacje PAN (publikacje.pan.pl), oferujące dostęp również do cyfrowych wersji publikacji Oddziału, czy ostatnio koordynowany przez ICHB PAN PCSS projekt Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej pn. „Cyfrowa infrastruktura badawcza dla humanistyki i nauk o sztuce DARIAH-PL” (labs.dariah.pl), w którego realizację zaangażowanych jest 16 partnerów, w tym 8 instytutów PAN.

PCSS zapewniło ponadto profesjonalną obsługę informatyczną cyklicznych imprez typu „Poznański Festiwal Nauki i Sztuki” czy „Tydzień Mózgu” oraz walenie przyczyniło się do pozyskania i perfekcyjnego przeprowadzenia w Poznaniu współorganizowanej przez Oddział głównej europejskiej konferencji sieciowej TERENA Networking Conference 2005. Wysokie oceny, które uzyskała ta konferencja, i zdobyte w jej trakcie doświadczenia stały się punktem wyjścia do przeprowadzania innych konferencji z najwyższej światowej półki po raz pierwszy odbywających się w Polsce, takich jak: „Future Internet Week 2011”, „28th EURO Conference 2016”, „24th IFIP World Computer Congress 2018” czy „EURO-Case 2019 Conference on Cybersecurity”.

Warto na zakończenie wspomnieć o przejęciu przez PCSS w 2004 r. pieczy nad secesyjną kamienicą przy ul. Zwierzynieckiej 20, która wymagała pilnego i wszechstronnego remontu, przekraczającego możliwości jednostek PAN mających tam swą siedzibę. Nie była to łatwa decyzja również dlatego, że wszelkie adaptacje wymagały zgody konserwatora zabytków. Trzeba jednak było ją podjąć, gdyż alter-

natywą była sprzedaż obiektu. Dzięki dużemu wysiłkowi organizacyjnemu i finansowemu – w pierwszych latach ze środków własnych, a następnie z pozyskanych projektów infrastrukturalnych – udało się uzyskać wymaganą funkcjonalność przy narzuconych ograniczeniach, co znalazło wyraz w przyznaniu budynkowi wyróżnienia w konkursie Generalnego Konserwatora Zabytków w kategorii „Zabytek zadbane” w 2016 r. Aktualnie jest to jedno z głównych w Poznaniu centrów cyfrowych innowacji gospodarczych i społecznych, w którym działają m.in. żyjące laboratoria Future Labs oraz Wielkopolski Klaster Teleinformatyczny.

Przejdźmy do zestawienia ważniejszych wydarzeń w chronologicznej kolejności.

Dnia 12.05.2005 r., w ramach obchodów Światowego Dnia Fizyki, z inicjatywy nieodżałowanej pamięci prof. Jana Stankowskiego, zorganizowaliśmy wspólnie z Instytutem Fizyki Molekularnej PAN w Poznaniu i z Polskim Towarzystwem Fizycznym sesję naukową nt. „Powstanie, rozwój i sukcesy mechaniki kwantowej”. Spotkała się ona z nadspodziewanie dużym zainteresowaniem (ok. 350 uczestników), w tym głównie młodzieży ze szkół średnich, co, jak się później okazało, było zapowiedzią frekwencyjnych sukcesów „Tygodni Mózgu”.

W dniu 7.02.2006 r. Prezydium Oddziału podjęło decyzję o powołaniu Komisji Rehabilitacji i Integracji Społecznej, choć w dyskusji nie brakowało głosów, że jej zakres zbyt daleko wykracza poza sferę ściśle naukową. Ważnym argumentem na rzecz powołania takiej komisji właśnie przy naszym Oddziale było podkreślenie, że nawiązuje ona do tradycji polskiej szkoły rehabilitacji, której twórcą był wybitny lekarz i społecznik prof. Wiktor Dega, członek rzeczywisty PAN. Na przewodniczącego Komisji został wybrany prof. dr hab. med. Aleksander Kabsch. Dalsza aktywność tej komisji i jej społeczny rezonans w pełni potwierdziły słuszność naszej decyzji.

Dnia 11.12.2008 r., w czasie odbywającej się w Poznaniu konferencji ONZ COP 14, z inicjatywy prezesa PAN prof. Michała Kleibera, Oddział podjął się organizacji wykładu prof. Wiesława Masłowskiego z Uniwersytetu w Monterey nt. „Causes, rates and consequences of warming arctic climate”, do którego wstęp wygłosił Albert A. Gore, były wiceprezydent USA i laureat Pokojowej Nagrody Nobla. Wszelchstronną obsługę informatyczną, której poziom zaskoczył licznie zgromadzonych gości, zapewnił PCSS.

W dniach 16–19.03.2009 r. odbyła się pierwsza edycja „Tygodnia Mózgu” w Poznaniu, do dziś naszej sztandarowej marki. Oddział był jednym z organizatorów tego wydarzenia, obok Instytutu Genetyki Człowieka PAN, Instytutu Chemii Bioorganicznej PAN oraz Komitetu Genetyki Człowieka i Patologii Molekularnej PAN. Ze strony Oddziału inicjatywie tej wiele czasu i entuzjazmu poświęciła p. Mariola Osiak, która od początku stała się jej dobrym duchem.

W dniu 10.12.2010 r. odbyła się sesja naukowa, poświęcona ważnej części dorobku naukowego niedawno zmarłego (1.10.) naszego wybitnego członka i pierwszego prezesa, prof. Gerarda Labudy, pt. „Początki państwa i Kościoła polskiego w badaniach Profesora Gerarda Labudy”. Instytucjami współorganizującymi były: Polska Akademia Umiejętności i Wydział Historyczny UAM, a patronat honorowy objęli prezesi obu Akademii i rektor UAM.

Dnia 15.12.2010 r. odbyło się spotkanie zorganizowane przez Fundację Zakłady Kórnickie, na którym przedstawiono reedycję w formie faksymiliów Biblii Jakuba Wujka z 1599 r. – dzieła o fundamentalnym znaczeniu dla kultury narodowej. Było to zwieńczenie długotrwałych starań, podjętych z inicjatywy wieloletniej przewodniczącej Komisji Slawistycznej naszego Oddziału, prof. Ireny Kwileckiej, a sfinalizowanych dzięki Fundacji, przy szczególnym zaangażowaniu prof. Andrzeja Legockiego.

2.3. ODDZIAŁ PAN W POZNANIU W LATACH 2011–2018

(R. SŁOWIŃSKI, POLITECHNIKA POZNAŃSKA)

Moją pracę w roli prezesa Oddziału PAN w Poznaniu rozpocząłem w 2011 r. wraz z wejściem w życie nowej Ustawy o PAN z 2010 r. Ustawa ta odbierała osobowość prawną Oddziałom Akademii i koncentrowała większość decyzji administracyjnych i finansowych podmiotów bez osobowości prawnej w Kancelarii PAN. Oddział stracił przez to upoważnienie do prowadzenia działalności gospodarczej, co w naszym wypadku oznaczało oddanie Kancelarii PAN zarządzanie Domem Pracy Twórczej w Świnoujściu, prowadzenie kursów językowych w ograniczonym zakresie za pośrednictwem Domu Handlowego Nauki Sp. z o.o. PAN oraz redukcję etatu księgowej. Oddział był zatem zarządzany przez prezesa i wiceprezesa, wspomaganych przez pięciu członków Prezydium i czteroosobowe biuro z naczelnikiem.

U progu swojej kadencji postanowiłem zrobić swoisty raport otwarcia, który zaowocował publikacją pt. *Poznań jako ośrodek naukowy – pozycja w kraju i w Europie* („Nauka” 4/2011, 109–124, <https://poznan.pan.pl/wp-content/uploads/2022/03/Poznan-jako-osrodek-naukowy-pozycja-kraju-i-Europie.pdf>). Raport ten przedstawiłem na spotkaniu z cyklu „Akademicki Poznań”, w którym uczestniczyło Kolegium Rektorów i władze Miasta Poznania. Raport ten wykazywał, że w różnych klasyfikacjach poznański ośrodek akademicki zajmuje trzecie miejsce w kraju, po ośrodku warszawskim i krakowskim.

W drugim roku pierwszej kadencji Oddział obchodził 40-lecie swojego istnienia. Była to okazja do przedstawienia dokonań Oddziału i jednostek naukowych PAN działających na jego obszarze w kolejnej publikacji pt. *Czterdzieści lat istnienia Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu* („Nauka” 2/2012, 53–79, https://poznan.pan.pl/wp-content/uploads/2019/07/artikul_jubileuszowy.pdf). Jubileusz uświetniła uroczysta sesja w dniu 16 maja 2012 r. w Ośrodku Nauki PAN z udziałem Prezesa PAN, Kolegium Rektorów Miasta Poznania, prezydenta Miasta, przewodniczącego Rady Miasta, marszałka województwa i wojewody poznańskiego, biskupa Archidiecezji Poznańskiej, posłów na Sejm RP, senatorów RP, dyrektorów Instytutów PAN i Członków PAN oraz szerokiej reprezentacji środowiska akademickiego Poznania. Sesja z udziałem tak licznej i znakomitej reprezentacji dawała dowód solidarnej współpracy poznańskiego środowiska naukowo-akademickiego.

go. Ukazany dorobek Oddziału PAN w Poznaniu uświadamiał ponadto jego rangę naukową – według Web of Science publikacje z afiliacją poznańskich jednostek naukowych PAN osiągały ten sam indeks Hirscha, co publikacje pracowników UAM, a skuteczność IChB PAN z PCSS w ubieganiu się o granty naukowe z 7PR UE była prawie dwukrotnie większa niż drugiej w kolejności Politechniki Poznańskiej.

Oddział PAN w Poznaniu zajmował w tym czasie lokal o powierzchni ok. 150 m² w Ośrodku Nauki PAN w Poznaniu przy ul. Wieniawskiego 17/19, którym administrował Instytut Chemii Bioorganicznej PAN. W 2013 r. pojawiła się szansa na poprawę warunków funkcjonowania Oddziału w nowej siedzibie – na II piętrze Pałacu Działyńskich przy Starym Rynku w Poznaniu. W miejscu tym bowiem niefortunny inwestor zaniechał zaawansowanych w połowie prac zmierzających do założenia hotelu. Odzyskanie tych pomieszczeń od bankruta kosztowało Akademię kilka lat procesów sądowych, jednak, gdy one dobiegły końca w 2014 r., nowe kierownictwo PAN, na wniosek Oddziału, na początku swojej kadencji w 2015 r. zdecydowało o inwestycji remontowej w Pałacu Działyńskich pod kątem przeniesienia w to miejsce siedziby Oddziału. Administratorem Pałacu jest PAN Biblioteka Kórnicka. Działając niezwykle efektywnie w trójkącie: Kancelaria PAN z kanclerzem Tadeuszem Latałą, PAN Biblioteka Kórnicka z dyrektorem prof. Tomaszem Jasińskim i Oddział PAN w Poznaniu, doprowadziliśmy do ukończenia remontu w 2018 r. Oddział przeniósł się do Pałacu, zajmując jego II piętro o powierzchni ok. 500 m², wyposażając wnętrza w odrestaurowane zabytkowe meble pozyskane z likwidowanych placówek PAN (Pałac w Mogilarnach). Otwarcia siedziby dokonał mój następca, prezes Oddziału prof. Marek Świtoński w czerwcu 2019 r. Warto dodać, że oprócz remontu wnętrz udało się w Pałacu zainstalować windę zewnętrzną. Słowem, jest to wspaniała siedziba, dająca możliwości rozwoju działalności Oddziału w doskonałym sąsiedztwie PAN Biblioteki Kórnickiej.

Prezesując Oddziałowi, starałem się stwarzać w Oddziale platformę, która z jednej strony służyłaby współpracy naukowej między instytutami PAN a uczelniami wyższymi w Wielkopolsce i Ziemi Lubuskiej, a z drugiej strony służyłaby popularyzacji osiągnięć naukowych dla szerokiego grona odbiorców spoza środowiska naukowego. Współpraca naukowa miała miejsce w 20 komisjach naukowych, gromadzących ok. 600 uczonych. Komisje angażowały się w organizację konferencji naukowych, wśród których pragnę wymienić konferencję i wydaną po niej książkę w 2013 r. pt. *Biblia Jakuba Wujka w życiu i kulturze narodu polskiego*. Organizatorami były Komisja Sławistyczna Oddziału oraz jej honorowa przewodnicząca prof. Irena Kwilecka (była wieloletnia przewodnicząca Komisji) i Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej UAM.

Innym dużym wydarzeniem jednorazowym, współorganizowanym przez Oddział PAN, Komitet Informatyki PAN i IChB-PCSS PAN, była konferencja EuroCASE 2017 poświęcona tematyce cyberbezpieczeństwa infrastruktur krytycznych, Internetu Rzeczy oraz sieci przemysłowych. W konferencji udział wzię-

li m.in. eksperci z NATO, Rządowego Centrum Bezpieczeństwa, Komisji Europejskiej, Fundacji Orange i European Cyber Security Organisation.

Jedną z inicjatyw integrujących poznańskie środowisko naukowo-akademickie jest coroczny konkurs na najlepszą oryginalną pracę twórczą, której wiodącym autorem jest doktorant z terenu Oddziału. Rozpoczęliśmy go w 2013 r. z inicjatywy wiceprezesa prof. Marka Świtońskiego. Nagroda przyznawana jest w pięciu obszarach nauki odpowiadających Wydziałom PAN. Jest to konkurs cieszący się dużą popularnością, gdyż za każdym razem wpływa ok. 60 wniosków.

W ramach działań integracyjnych i promocyjnych Oddział współorganizował z Instytutami PAN i PAN Biblioteką Kórnicką dwie konferencje PANorama POZnań, w 2014 i 2015 r. Współdziałanie organizatorów było konsekwencją utworzenia przy Oddziale w 2013 r. Rady Dyrektorów Instytutów PAN. Celem tej inicjatywy było skoordynowanie działań i uświadomienie, że akademicki Poznań, oprócz okazałych uczelni państwowych, ma także istotną składową w postaci Instytutów Polskiej Akademii Nauk, które prowadzą badania naukowe i studia doktoranckie, stanowiąc integralną część tego środowiska. Razem wzięte, ze stu czterdziestoma profesorami, Instytuty PAN z terenu Oddziału mają potencjał średniej wielkości uczelni wyższej.

Działanie integracyjne Oddziału przejawiało się także w inicjatywie nazwanej „Aglomeracja Poznańska jako Metropolia Informatyczna” (APMI), z którą zwróciło się do Oddziału Stowarzyszenie Metropolia Poznań. W 2014 r., pod patronatem prezesa Oddziału PAN, przy jednym stole spotkali się dziekani wydziałów poznańskich uczelni publicznych kształcących informatyków (PP, UAM, UEP), by podpisać deklarację poznańską o przyjmowaniu na kierunki informatyczne absolwentów po maturach z matematyki w rozszerzonym zakresie. W ramach APMI stworzono raport zapotrzebowania na absolwentów kierunków informatycznych w metropolii poznańskiej i utworzono konsorcjum ww. uniwersytetów i PCSS, które zwróciło się z wnioskiem do programu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) w zakresie doskonalenia zawodowego o finansowanie wsparcia nauczania matematyki i informatyki w gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych oraz rozwoju przedsiębiorczości w branży IT poprzez kształcenie podyplomowe i inkubatory przedsiębiorczości. Niestety projekt nie znalazł zrozumienia w Urzędzie Miejskim oraz w Zarządzie Powiatu Poznańskiego i został wyparty przez mniej ambitne inicjatywy.

W zakresie popularyzacji nauki Oddział koncentrował się na wydarzeniach cyklicznych:

- „Dwugłos Nauki” (od 1995),
- „Tydzień Mózgu w Poznaniu” (od 2009),
- „Spotkania z Nauką” (od 2008), prowadzone z inicjatywy prof. Jana Barciszewskiego, które przemieniły się w spotkania pn. „Nauka na wakacjach”, w DPT PAN w Juracie,
- „Poznański Festiwal Nauki i Sztuki” (od 1998).

Sesje z cyklu „Dwugłos Nauki” stały się w Poznaniu bardzo prestiżową, coroczną imprezą, w której wykładowcami są wysokiej klasy naukowcy z całej Polski. Obok „Tygodnia Mózgu” jest to dotąd jedna z dwóch „sztandarowych” imprez Oddziału PAN w Poznaniu w zakresie upowszechniania nauki. Dzięki wysokiemu poziomowi merytorycznemu i dobrej organizacji oba te wydarzenia przyciągają każdorazowo setki uczestników na sali i wielu obserwatorów w Internecie w czasie transmisji on-line. Stały się one wręcz znakiem rozpoznawczym Akademii w regionie. Lokalna prasa, radio i telewizja za każdym razem donoszą z uznaniem o tych wydarzeniach.

„Dwugłos Nauki” podejmuje problematykę o znaczeniu fundamentalnym i stara się przedstawić na ten temat poglądy przedstawicieli nauk ścisłych i przyrodniczych oraz filozofii i teologii. Sesje te organizowane są po to, by w sposób jasny i kompetentny zestawić fakty naukowe i poglądy filozoficzne na pewien trudny temat, który często podejmują niespecjaliści w oparciu o niepełną wiedzę lub ideologię. W czasie moich dwóch kadencji zorganizowaliśmy w Oddziale osiem spotkań obejmujących obszerny zakres tematyczny: od pytania, kiedy zaczyna się człowiek, przez możliwości i ograniczenia inżynierii genetycznej człowieka, cząstkę Higgsa i jej znaczenie dla fizyki i filozofii, jubileusz 1050-lecia Chrztu Polski, pytanie o duszę, umysł i wolną wolę, i czy Bóg stworzył liczby pierwsze, po uwarunkowania wolności. Każda sesja owocowała książeczką z wykładami prelegentów. Oprawa graficzna naszych wydawnictw i plakatów, autorstwa pani Mirki Korbańskiej, wyrażała dbałość zespołu o szczegóły tworzące markę Oddziału także w ten sposób.

W 2013 r. z okazji świętowania 200-lecia urodzin Hipolita Cegielskiego prezydent Towarzystwa im. Hipolita Cegielskiego dr Marian Król, przygotowując okolicznościowe wydawnictwo zadał mi pytanie „Czy potrzebne jest i czy możliwe kontynuowanie XIX-wiecznej idei pracy organicznej w XXI w.?” Moją pracę w Oddziale PAN w Poznaniu pojmowałem właśnie jako misję organiczną. Udzieliłem wtedy odpowiedzi, której fragment niech zakończy ten skromny esej: „Nasza odpowiedzialność wobec przyszłych pokoleń każe odpowiedzieć na powyższe pytanie zdecydowanie pozytywnie. Praca u podstaw w społecznościach, które możemy objąć swoim działaniem, jest według mnie powinnością, która harmonizuje z etosem solidarności i patriotyzmu. Pracować u podstaw, to oddawać swoje siły dla swojej małej i dużej ojczyzny, czyli w zależności od naszego miejsca, roli i talentów, dla rodziny, kręgu uczniów lub współpracowników czy wreszcie dla wspólnoty obywateli kraju lub Europy. Patrząc z mojej perspektywy, sądzę, że najważniejszym priorytetem pracy organicznej jest wykształcenie młodego pokolenia na poziomie umożliwiającym intelektualną i ekonomiczną konkurencję ze światem. Konkurencję rozumianą jako dialog równych. Ważne jest jednak, by edukacja, nauka i kultura współgrały z rozwojem duchowym kształtującym prawe sumienie. Tylko tak nie utracimy moralnej busoli i rozwiniemy swoje człowieczeństwo w sposób zrównoważony”.

3. CZŁONKOWIE PAN (1972–2022)

(M. OSIĄK I M. ŚWITOŃSKI)

Pięćdziesiąt lat istnienia Oddziału PAN w Poznaniu skłania do refleksji i podkreślenia roli uczonych, którzy tworzyli Oddział PAN w Poznaniu oraz rozwijali jego pozycję w kraju. Dokonania tych wybitnych osobowości, którym nadano godność członków Polskiej Akademii Nauk, miały istotne znaczenie dla rozwoju wielu dyscyplin naukowych w wymiarze krajowym i międzynarodowym. Dzięki nim w Poznaniu powstał jeden z najsilniejszych ośrodków naukowych w Polsce, bogaty w szkoły naukowe, których wychowankowie kształcą kolejne pokolenia uczonych.

Wykaz 38 czynnych członków PAN (18 korespondentów i 20 rzeczywistych) zamieszczony jest w tabeli I. Z kolei w tabeli II znajduje się wykaz 60 nieżyjących członków PAN, działających w Wielkopolsce oraz na terenie północno-zachodniej części Polski, zarówno przed powołaniem Oddziału PAN w Poznaniu w 1972 r., jak i po jego powstaniu.

Biogramy uczonych wymienionych w tabelach I i II zostały zamieszczone w trzech publikacjach:

1. *Poczet wielkopolskich członków Polskiej Akademii Nauk*, Poznań 2000
2. *Poczet członków Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu*, Poznań 2013
3. *Poczet członków Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu*, Poznań 2022

Publikacje te są udostępnione na stronie internetowej Oddziału PAN w Poznaniu (poznan.pan.pl).

Wyjaśnienie dotyczące zmian nazw uczelni wyższych:

Wszechnica Piastowska – powstała w 1919 r., została przemianowana na **Uniwersytet Poznański** (1920 r.). W 1955 r. nastąpiła zmiana nazwy uczelni na **Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – UAM**.

Z Uniwersytetu Poznańskiego, mocą decyzji politycznych, wydzielono trzy odrębne szkoły wyższe:

1. **Akademię Medyczną** (1950 r.), w 1981 r. nadano uczelni imię Karola Marcinkowskiego, a w 2007 r. została przekształcona w Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu – **UMP**
2. **Wyższą Szkołę Rolniczą** (1951 r.), przemianowaną na Akademię Rolniczą (1972 r.), której nadano imię Augusta Cieszkowskiego (1996 r.), a następnie przemianowaną na Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu (2008 r.) – **UPP**
3. **Wyższą Szkołę Wychowania Fizycznego w Poznaniu** (1950 r.), przemianowaną na Akademię Wychowania Fizycznego w Poznaniu (1973 r.), której nadano imię Eugeniusza Piaseckiego (1981 r.) – **AWF**

Tabela I. Aktualni członkowie PAN związani z Oddziałem PAN w Poznaniu

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina i dyscyplina nauki
1.	Barnaś Józef (ur. 1951)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Instytut Fizyki Molekularnej PAN w Poznaniu	2010 (czł. koresp. PAN), 2020 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki fizyczne
2.	Błażewicz Jacek (ur. 1951)	Politechnika Poznańska i Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu	2002 (czł. koresp. PAN), 2010 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: informatyka
3.	Bogucka Hanna (ur. 1965)	Politechnika Poznańska	2016 (czł. koresp. PAN)	Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (2019–2022)	Nauki inżynierjno-techniczne: informatyka techniczna i telekomunikacja
4.	Brzeziński Jerzy Marian (ur. 1947)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej (SWPS) w Warszawie	1998 (czł. koresp. PAN), 2007 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium PAN (2007–2018), Wiceprezes Oddziału PAN w Poznaniu (2003–2010), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1996–1998 oraz 2011–2022), Przewodniczący Rady Kuratorów Wydziału I Nauk Humanistycznych i Społecznych PAN (2011–2018)	Nauki społeczne: psychologia

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina i dyscyplina nauki
5.	Buchowski Michał (ur. 1955)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Europa-Universität Viadrina	2022 (czł. koresp. PAN)		Nauki humanistyczne: nauki o kulturze i religii
6.	Czapliński Przemysław (ur. 1962)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2016 (czł. koresp. PAN)		Nauki humanistyczne: literaturoznawstwo
7.	Domańska Ewa (ur. 1963)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2020 (czł. koresp. PAN)		Nauki humanistyczne: historia
8.	Figlerowicz Marek (ur. 1961)	Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu	2022 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne oraz nauki chemiczne
9.	Frąckowiak Elżbieta (ur. 1950)	Politechnika Poznańska	2013 (czł. koresp. PAN), 2022 (czł. rzecz. PAN)	Wiceprezes PAN (2015–2018)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne oraz nauki inżynierjno-techniczne: informatyka techniczna i telekomunikacja
10.	Gorynia Marian (ur. 1956)	Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	2022 (czł. koresp. PAN)		Nauki społeczne: ekonomia i finanse
11.	Jaskólski Mariusz (ur. 1952)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu	2002 (czł. koresp. PAN), 2016 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne i nauki chemiczne
12.	Jeleń Henryk (ur. 1962)	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	2016 (czł. koresp. PAN)		Nauki rolnicze: technologia żywności i żywienia

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina i dyscyplina nauki
13.	Jesionowski Teofil (ur. 1970)	Politechnika Poznańska	2020 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne oraz nauki inżynierjno-techniczne: inżynieria materiałowa
14.	Jędrzycka Małgorzata (ur. 1960)	Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu	2022 (czł. koresp. PAN)		Nauki rolnicze: rolnictwo i ogrodnictwo
15.	Kaczorowski Jerzy Sławomir (ur. 1957)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Instytut Matematyczny PAN w Warszawie	2004 (czł. koresp. PAN), 2016 (czł. rzecz. PAN)	Wiceprezes Oddziału PAN w Poznaniu (2019–2022)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: matematyka
16.	Korbicz Józef (ur. 1951)	Uniwersytet Zielonogórski	2007 (czł. koresp. PAN), 2020 (czł. rzecz. PAN)		Nauki inżynierjno-techniczne: informatyka techniczna i telekomunikacja oraz automatyka, elektronika i elektrotechnika
17.	Kundzewicz Zbigniew (ur. 1950)	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	2010 (czł. koresp. PAN)		Nauki inżynierjno-techniczne: inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka
18.	Kwieciński Kazimierz Zbigniew (ur. 1941)	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Zakład Badań Rejonów Uprzemysławianych PAN w Warszawie (obecnie Instytut Rozwoju Wsi i Rol-	2007 (czł. koresp. PAN), 2013 (czł. rzecz. PAN)		Nauki społeczne: pedagogika, nauki socjologiczne

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina i dyscyplina nauki
		nictwa PAN w Warszawie), Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN w Warszawie Stacja Naukowo-Badawcza w Toruniu, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie oraz Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu			
19.	Legocki Andrzej B. (ur. 1939)	Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu	1986 (czł. oresp. PAN), 2002 (czł. rzecz. PAN)	Prezes PAN (2003–2006), Prezes Oddziału PAN w Poznaniu (1996–2002), Wiceprzewodniczący Oddziału PAN w Poznaniu (1990–1995), Przewodniczący Wydziału Nauk Biologicznych PAN (2007–2011)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne i nauki chemiczne
20.	Lemańczyk Mariusz (ur. 1958)	Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	2022 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: matematyka
21.	Łuczak Tomasz (ur. 1963)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1998 (czł. koresp. PAN), 2016 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: matematyka i informatyka

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina i dyscyplina nauki
22.	Mańka Małgorzata (ur. 1951)	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	2007 (czł. koresp. PAN), 2022 (czł. rzecz. PAN)		Nauki rolnicze: rolnictwo i ogrodnictwo oraz nauki leśne
23.	Marciniak Arkadiusz (ur. 1964)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2020 (czł. koresp. PAN)		Nauki humanistyczne: archeologia
24.	Marciniec Bogdan (ur. 1941)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1994 (czł. koresp. PAN), 2010 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium PAN (2002–2011), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1996–2018)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne oraz nauki inżynierjno-techniczne: inżynieria materiałowa
25.	Nowak Krzysztof Wojciech (ur. 1953)	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	2013 (czł. koresp. PAN)	Przewodniczący Rady Kuratorów Wydziału II Nauk Biologicznych i Rolniczych PAN (2019–2022)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne oraz nauki rolnicze: weterynaria
26.	Oleksyn Jacek (ur. 1953)	Instytut Dendrologii PAN w Kórniku	2007 (czł. koresp. PAN), 2022 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (2019–2022)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne oraz nauki rolnicze: nauki leśne
27.	Orłowski Hubert (ur. 1937)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Wyższa Szkoła Języków Obcych im. Samuela Bogumiła Lindego w Poznaniu	2002 (czł. koresp. PAN), 2010 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: językoznawstwo oraz literaturoznawstwo
28.	Posern-Zieliński Aleksander (ur. 1943)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie	2007 (czł. koresp. PAN), 2020 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: nauki o kulturze i religii

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina i dyscyplina nauki
29.	Radwan Jacek (ur. 1962)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2020 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne
30.	Rybakowski Janusz (ur. 1946)	Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu	2022 (czł. koresp. PAN)		Nauki medyczne i nauki o zdrowiu: nauki medyczne
31.	Słowiński Roman (ur. 1952)	Politechnika Poznańska i Instytut Badań Systemowych PAN w Warszawie	2004 (czł. koresp. PAN), 2013 (czł. rzecz. PAN)	Prezes Oddziału PAN w Poznaniu (2011–2018), Członek Prezydium PAN (2011–2022), Wiceprezes PAN (2019–2022)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: informatyka
32.	Stefanowski Jerzy (ur. 1963)	Politechnika Poznańska	2022 (czł. koresp. PAN)		Nauki inżynierjno-techniczne: informatyka techniczna i telekomunikacja
33.	Strzelczyk Jerzy (ur. 1941)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2010 (czł. koresp. PAN), 2020 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: historia
34.	Szumacher Małgorzata (ur. 1969)	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	2020 (czł. koresp. PAN)		Nauki rolnicze: zootechnika i rybactwo
35.	Szweykowska-Kulińska Zofia (ur. 1956)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2020 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne
36.	Święcicki Wojciech (ur. 1950)	Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu	2007 (czł. koresp. PAN), 2020 (czł. rzecz. PAN)		Nauki rolnicze: rolnictwo i ogrodnictwo
37.	Świtoński Marek (ur. 1954)	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	2007 (czł. koresp. PAN), 2022 (czł. rzecz. PAN)	Prezes Oddziału PAN w Poznaniu (2019–2022), Wiceprezes Oddziału PAN w Poznaniu (2011–2018)	Nauki rolnicze: zootechnika i rybactwo oraz weterynaria

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina i dyscyplina nauki
38.	Węglarz Jan (ur. 1947)	Politechnika Poznańska i Instytut Chemii Bioorganicznej PAN – Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe	1991 (czł. koresp. PAN), 1998 (czł. rzecz. PAN)	Prezes Oddziału PAN w Poznaniu (2003–2010), Wiceprezes Oddziału PAN w Poznaniu (1996 – 2002), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (2011–2018)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: informatyka

Tabela II. Zmarli członkowie PAN

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
1.	Ajdukiewicz Kazimierz (1890–1963)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) i Instytut Filozofii i Socjologii PAN w Warszawie	1952 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: filozofia
2.	Alexandrowicz Stefan (1904–1995)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM); Wyższa Szkoła Rolnicza w Poznaniu (obecnie UPP) oraz Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu k. Warszawy	1967 (czł. koresp. PAN), 1973 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1975–1977)	Nauki rolnicze: zootechnika i rybactwo
3.	Babicki Ryszard Tomasz (1927–2010)	Instytut Technologii Drewna w Poznaniu	1983 (czł. koresp. PAN), 1994 (czł. rzecz. PAN)		Nauki rolnicze: nauki leśne

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
4.	Barbacki Stefan (1903–1979)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM); Wyższa Szkoła Rolnicza (obecnie UPP) oraz Zakład Genetyki Roślin PAN w Poznaniu (obecnie IGR PAN w Poznaniu)	1952 (czł. koresp. PAN), 1964 (czł. rzecz. PAN)		Nauki rolnicze: rolnictwo i ogrodnictwo
5.	Białobok Stefan (1909–1992)	Zakład Badania Drzew i Lasu oraz Ogrodów Kórnickich wraz z Arboretum (obecnie ID PAN w Kórniku)	1976 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne oraz nauki rolnicze: nauki leśne
6.	Browicz Kazimierz (1925–2009)	Zakład Dendrologii PAN w Kórniku (obecnie ID PAN w Kórniku)	1983 (czł. koresp. PAN), 1998 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne oraz nauki rolnicze: nauki leśne
7.	Cempel Czesław (1938–2021)	Politechnika Poznańska	1994 (czł. koresp. PAN)		Nauki inżynierjno-techniczne: inżynieria mechaniczna i inżynieria materiałowa
8.	Chybiński Adolf (1880–1952)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM)	1952 (czł. tytułarny PAN)		Sztuka: sztuki muzyczne
9.	Czekanowski Jan (1882–1965)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM)	1952 (czł. tytułarny PAN), 1957 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: archeologia

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
10.	Czubiński Zygmunt (1912–1967)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM)	1960 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne oraz nauki rolnicze: nauki leśne
11.	Dąbrowski Mirosław Innocenty (1928–2013)	Politechnika Poznańska	1989 (czł. koresp. PAN)	Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1999–2010), Przewodniczący Komisji Nauk Elektrycznych przy Oddziale PAN w Poznaniu (1978–1980 i 1984–1995)	Nauki inżynierjno-techniczne: automatyka, elektronika i elektrotechnika
12.	Dega Wiktor (1896–1995)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu; Akademia Medyczna im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu (obecnie UMP)	1962 (czł. koresp. PAN), 1969 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium PAN w Warszawie (1963–1968)	Nauki medyczne i nauki o zdrowiu: nauki medyczne i nauki o kulturze fizycznej
13.	Dembiński-Cieszkowski Felicjan (1901–1981)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM); Wyższa Szkoła Rolnicza (obecnie UPP)	1960 (czł. koresp. PAN), 1969 (czł. rzecz. PAN)		Nauki rolnicze: rolnictwo i ogrodnictwo
14.	Dettloff Szczesny ks. (1878–1961)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM)	1952 (czł. tytułarny PAN), 1957 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: nauki o kulturze i religii oraz nauki o sztuce
15.	Domański Ryszard (1928–2021)	Akademia Ekonomiczna w Poznaniu (obecnie UEP)	1986 (czł. koresp. PAN), 2002 (czł. rzecz. PAN)		Nauki społeczne: geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
16.	Fisiak Jacek Izidor (1936–2019)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2004 (czł. koresp. PAN), 2010 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: językoznawstwo
17.	Gawroński Jacek (1943–2020)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2013 (czł. koresp. PAN), 2020 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne
18.	Halikowski Bogusław (1914–2004)	Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie	1973 (czł. koresp. PAN)		Nauki medyczne i nauki o zdrowiu: nauki medyczne
19.	Horst Antoni (1915–2003)	Akademia Medyczna w Poznaniu (obecnie UMP) oraz Zakład Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu (obecnie IGCz PAN)	1969 (czł. koresp. PAN), 1980 (czł. rzecz. PAN)		Nauki medyczne i nauki o zdrowiu: nauki medyczne
20.	Janicki Józef (1904–1980)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Wyższa Szkoła Rolnicza (obecnie UPP)	1962 (czł. koresp. PAN), 1976 (czł. rzecz. PAN)		Nauki rolnicze: technologia żywności i żywienia oraz nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne
21.	Kielich Stanisław (1925–1993)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza oraz Instytut Fizyki PAN w Poznaniu	1983 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki fizyczne
22.	Kmita Jerzy (1931–2012)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1986 (czł. koresp. PAN), 1994 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: filozofia

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
23.	Kostrzewski Józef Władysław (1885–1969)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Muzeum Archeologiczne w Poznaniu	1952 (czł. tytularny PAN), 1957 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: archeologia
24.	Kowalski Stefan Jan (1945–2022)	Politechnika Poznańska	2013 (czł. koresp. PAN)		Nauki inżynierjno-techniczne: inżynieria chemiczna
25.	Kozarski Stefan (1930–1996)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1989 (czł. koresp. PAN)	Wiceprezes Oddziału PAN w Poznaniu (1996), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1990–1995)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki o Ziemi i środowisku
26.	Krzysztof Kozłowski (1951–2021)	Politechnika Poznańska	2020 (czł. koresp. PAN)		Nauki techniczne: automatyka i robotyka
27.	Krause Alfons Leonard (1895–1972)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM)	1957 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne
28.	Krzyżosiak Włodzimierz (1949–2017)	Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu	2004 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne oraz nauki biologiczne
29.	Kuraszkiewicz Władysław (1905–1997)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Instytut Badań Literackich PAN w Warszawie	1967 (czł. koresp. PAN), 1973 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1978–1983)	Nauki humanistyczne: językoznawstwo
30.	Labuda Gerard (1916–2010)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu; Instytut Historii PAN	1964 (czł. koresp. PAN), 1966 (czł. rzecz. PAN)	Prezes Oddziału PAN w Poznaniu (1972–1980), Wiceprezes PAN (1984–1989),	Nauki humanistyczne: historia

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
		w Warszawie oraz Instytut Zachodni w Poznaniu		Członek Prezydium PAN (1972–1994)	
31.	Lipa Jerzy Józefat (1932–2021)	Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu	1998 (czł. koresp. PAN), 2010 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1999–2010)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne oraz nauki rolnicze: rolnictwo i ogrodnictwo
32.	Łowmiański Henryk (1898–1984)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) i Instytut Historii PAN w Warszawie	1952 (czł. koresp. PAN), 1956 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: historia
33.	Mańka Karol Henryk (1915–2003)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM); Wyższa Szkoła Rolnicza w Poznaniu (obecnie UPP)	1969 (czł. koresp. PAN), 1980 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1978–1983), Przewodniczący Komisji Nauk Leśnych i Drzewnych Oddziału PAN w Poznaniu (1980–1998)	Nauki rolnicze: nauki leśne
34.	Michałkiewicz Witold (1914–1998)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Akademia Medyczna w Poznaniu (obecnie UMP)	1969 (czł. koresp. PAN), 1986 (czł. rzecz. PAN)	Sekretarz Naukowy Oddziału PAN w Poznaniu (1981–1989), Z-ca Sekretarza Naukowego Oddziału PAN w Poznaniu (1978–1980), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1975–1977)	Nauki medyczne i nauki o zdrowiu: nauki medyczne
35.	Micnas Roman (1947–2022)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1994 (czł. koresp. PAN), 2016 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium PAN i Dziekan Wydziału III Nauk Ścisłych i Nauk	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki fizyczne

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
				o Ziemi (2015–2022), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (od 1996–2018)	
36.	Moczarski Zygmunt (1876–1957)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Wyższa Szkoła Rolnicza (obecnie UPP)	1952 (czł. tytularny PAN)		Nauki rolnicze: zootechnika i rybactwo
37.	Mroczkiewicz Leon (1900–1971)	Wyższa Szkoła Rolnicza w Poznaniu (obecnie UPP)	1967 (czł. koresp. PAN)		Nauki rolnicze: nauki leśne
38.	Nowak Leszek (1943–2009)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1994 (czł. koresp. PAN)		Nauki humanistyczne: filozofia
39.	Olszewski Henryk (1932–2021)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1998 (czł. koresp. PAN), 2007 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (2003–2010)	Nauki społeczne: nauki prawne
40.	Pawelkiewicz Jerzy (1922–2008)	Wyższa Szkoła Rolnicza w Poznaniu (obecnie UPP)	1967 (czł. koresp. PAN), 1976 (czł. rzecz. PAN)	Wiceprezes Oddziału PAN w Poznaniu (1981–1983), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1984–1986, 1993–1998)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne oraz nauki biologiczne
41.	Piekara Arkadiusz (1904–1989)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM), Instytut Fizyki PAN w Warszawie oraz Zakład Dielektryków poznańska filia	1962 (czł. koresp. PAN), 1973 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki fizyczne

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
		Instytutu Fizyki PAN w Warszawie (obecnie Instytut Fizyki Molekularnej PAN w Poznaniu)			
42.	Prosiński Stanisław Dyzma (1912–1975)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM); Akademia Rolnicza im. A. Cieszkowskiego w Poznaniu (obecnie UPP) oraz Instytut Technologii Drewna w Poznaniu	1971 (czł. koresp. PAN)	Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1975–1977), Przewodniczący Kmitetu Technologii Drewna PAN (1971–1975)	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne oraz nauki rolnicze: nauki leśne
43.	Radwański Zbigniew (1924–2012)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu oraz Instytut Nauk Prawnych PAN – Oddział w Poznaniu	1986 (czł. koresp. PAN), 1991 (czł. rzecz. PAN)	Wiceprezes PAN (1993–1995), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1987–1995)	Nauki społeczne: nauki prawne
44.	Skubiszewski Krzysztof Jan (1926–2010)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Instytut Nauk Prawnych PAN w Warszawie	1989 (czł. koresp. PAN)		Nauki społeczne: nauki prawne
45.	Stankowski Jan (1934–2009)	Instytut Fizyki Molekularnej PAN w Poznaniu	1979 (czł. koresp. PAN), 1988 (czł. rzecz. PAN)	Przewodniczący Oddziału PAN w Poznaniu (1990–1995), Wiceprzewodniczący Oddziału PAN w Poznaniu (1984–1989), Z-ca Sekretarza	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki fizyczne

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
				Naukowego Oddziału PAN w Poznaniu (1981–1983)	
46.	Steffen Wiktor (1903–1997)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM)	1967 (czł. koresp. PAN), 1976 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: językoznawstwo oraz literaturoznawstwo
47.	Suszek Jerzy (1989–1972)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM)	1952 (czł. koresp. PAN), 1958 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne
48.	Szczeniowski Szczepan (1898–1979)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM); Międzywydziałowy Instytut Fizyki Politechniki Warszawskiej oraz Zakład Ferromagnetyków poznańska filia Instytutu Fizyki PAN w Warszawie (obecnie Instytut Fizyki Molekularnej PAN w Poznaniu)	1964 (czł. koresp. PAN), 1973 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki fizyczne oraz nauki humanistyczne: filozofia
49.	Szczepski Olech (1914–1980)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Akademia Medyczna w Poznaniu (obecnie UMP)	1976 (czł. rzecz. PAN)		Nauki medyczne i nauki o zdrowiu: nauki medyczne
50.	Szwejkowski Jerzy (1925–2002)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1973 (czł. koresp. PAN),		Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki biologiczne

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
		niu oraz Zakład Genetyki Roślin PAN w Poznaniu (obecnie IGR PAN w Poznaniu)	1989 (czł. rzecz. PAN)		ne oraz nauki rolnicze: rolnictwo i ogrodnictwo
51.	Topolski Jerzy (1928–1998)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1971 (czł. koresp. PAN), 1977 (czł. rzecz. PAN)	Z-ca Sekretarza Naukowego Oddziału PAN w Poznaniu (1972–1977 oraz 1984–1989), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1978–1983 oraz 1990–1992 i 1996–1998)	Nauki humanistyczne: historia
52.	Tymieniecki Kazimierz (1887–1968)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM)	1952 (czł. tytularny PAN), 1957 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: historia
53.	Wąsowicz Erwin (1944–2022)	Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	2010 (czł. koresp. PAN), 2022 (czł. rzecz. PAN)		Nauki rolnicze: technologia żywności i żywienia
54.	Węgorek Władysław Józef (1918–2001)	Wyższa Szkoła Rolnicza w Poznaniu (obecnie UPP) oraz Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu	1967 (czł. koresp. PAN), 1976 (czł. rzecz. PAN)	Przewodniczący Oddziału PAN w Poznaniu (1981–1989), Wiceprzewodniczący Oddziału PAN w Poznaniu (1972–1980)	Nauki rolnicze: rolnictwo i ogrodnictwo
55.	Wiewiórowski Maciej (1918–2005)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu oraz Zakład Chemii Bioorganicznej PAN (obecnie	1965 (czł. koresp. PAN), 1977 (czł. rzecz. PAN)	Członek Prezydium PAN (1969–1983), Wiceprezes PAN (1981–1983), Sekretarz Naukowy Oddziału	Nauki ścisłe i przyrodnicze: nauki chemiczne

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
		Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu)		PAN w Poznaniu (1972–1980), Członek Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu (1987–1989)	
56.	Witkowski Józef (1892–1976)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Zakład Astronomii PAN i Astronomiczna Stacja Szerokościowa w Borówcu k. Kórnika	1959 (czł. koresp. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: astronomia oraz nauki fizyczne
57.	Władysław Orlicz (1903–1990)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Instytut Matematyczny PAN w Warszawie – Oddział w Poznaniu	1956 (czł. koresp. PAN), 1961 (czł. rzecz. PAN)		Nauki ścisłe i przyrodnicze: matematyka
58.	Wojciechowski Zygmunt (1900–1955)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM) oraz Instytut Zachodni w Poznaniu	1952 (czł. rzecz. PAN)		Nauki społeczne: nauki prawne
59.	Zabrocki Ludwik (1907–1977)	Uniwersytet Poznański (obecnie UAM)	1971 (czł. koresp. PAN), 1976 (czł. rzecz. PAN)		Nauki humanistyczne: językoznawstwo
60.	Zaremba Piotr (1910–1993)	Politechnika Szczecińska	1967 (czł. koresp. PAN), 1976 (czł. rzecz. PAN)		Nauki inżynierjno-techniczne: inżynieria lądowa i transport oraz architektura i urbanistyka

Lp.	Nazwisko i imię (data urodzenia)	Afiliacja	Data wyboru do PAN	Funkcje we władzach PAN	Dziedzina nauki
61.	Ziemiński Zygmunt (1920–1996)	Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	1991 (czł. koresp. PAN)		Nauki społeczne: nauki prawne oraz nauki humanistyczne: filozofia

*Rozwinięcie skrótów: UAM – Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, UEP – Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, IGR PAN – Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu, IGCz PAN – Instytut Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu, ID PAN – Instytut Dendrologii PAN w Kórniku, IChB PAN – Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu

4. AKADEMIA MŁODYCH UCZONYCH (2012–2022)

(K. KUNERT I M. ŚWITOŃSKI)

Akademia Młodych Uczonych (AMU) została utworzona na mocy Ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Polskiej Akademii Nauk. Członkowie AMU (maks. 35 osób) są wybierani przez Zgromadzenie Ogólne PAN na jednokrotną, 5-letnią kadencję.

Celem AMU jest promowanie badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych przez wyróżniających się polskich młodych naukowców. AMU zajmuje się m.in. przedstawianiem opinii i programów dotyczących spraw nauki, organizowaniem debat, dyskusji i konferencji naukowych oraz upowszechnianiem standardów etyki wśród młodych naukowców.

Podczas pierwszych wyborów członków AMU, które odbyły się w 2010 r., wybranych zostało 3 młodych badaczy z poznańskiego środowiska naukowego. Ogółem do AMU wybrano 15 młodych badaczy, a obecnie w składzie jest 9 naukowców związanych z Oddziałem PAN w Poznaniu (tabela III). Warto zauważyć, że troje naukowców z pierwszej kadencji (2011–2016), jedna osoba z kadencji 2012–2017 i jedna osoba z kadencji 2019–2024 uzyskały już tytuł naukowy profesora.

Tabela III. Członkowie Akademii Młodych Uczonych (2012–2022)

Lp.	Tytuł naukowy	Imię i nazwisko	Afiliacja	Kadencja w AMU	Funkcje we władzach AMU	Wydział PAN
1	Dr (prof. dr hab. od 2021 r.)	Beata Hasiów- Jaroszew- ska	Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu	2011–2016	Zastępca prze- wodniczącego (2011– 2016)	II
2	Dr (prof. dr hab. od 2019 r.)	Izabela Szczerbak	Wydział Me- dycyny Wete- rynaryjnej i Nauk o Zwie- rzętach; Uni- wersytet Przy- rodniczy w Poznaniu	2011–2016		II

Lp.	Tytuł naukowy	Imię i nazwisko	Afiliacja	Kadencja w AMU	Funkcje we władzach AMU	Wydział PAN
3	Dr hab. (prof. dr hab. od 2014 r.)	Borys Wróbel	Wydział Biologii; Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu; Instytut Oceanologii PAN w Sopocie	2011–2016		II
4	Dr (prof. dr hab. od 2019 r.)	Ireneusz Weymann	Wydział Fizyki; Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2012–2017		III
5	Dr (dr hab. od 2020 r.)	Krzysztof Fic	Wydział Technologii Fizycznej; Politechnika Poznańska	2016–2021		III
6	Dr	Piotr Kuświk	Instytut Fizyki Molekularnej PAN w Poznaniu	2016–2021		III
7	Dr hab.	Miłosz Kadziński	Instytut Informatyki, Politechnika Poznańska	2019–2024		IV
8	Dr	Jacek Kolanowski	Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu	2019–2024	Zastępca przewodniczącego (2019–2021); Przewodniczący (2022– 2024)	II
9	Dr hab.	Marek Skrzypski	Wydział Medycyny Weterynaryjnej i Nauk o Zwierzętach; Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu	2019–2024		III

Lp.	Tytuł naukowy	Imię i nazwisko	Afiliacja	Kadencja w AMU	Funkcje we władzach AMU	Wydział PAN
10	Dr hab. (prof. dr hab. od 2020 r.)	Artur R. Stefankiewicz	Centrum Zaawansowanych Technologii; Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2019–2024		III
11	Dr hab.	Michał Bogdziewicz	Wydział Biologii; Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2022–2026		II
12	Dr hab.	Anna Dyrdał	Wydział Fizyki; Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2022–2026		III
13	Dr hab.	Joanna Kułaga-Przymus	Wydział Matematyki i Informatyki; Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu	2022–2026		III
14	Dr hab.	Arkadiusz Tomczyk	Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych; Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	2022–2026		III
15	Dr hab.	Barbara Uszczyńska-Ratajczak	Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu	2022–2026		II

5. KOMISJE NAUKOWE DZIAŁAJĄCE PRZY ODDZIALE

(K. KUNERT I M. ŚWITOŃSKI)

Komisje naukowe działające przy Oddziale PAN w Poznaniu integrują środowisko naukowo-akademickie, włączając do pracy specjalistów różnych dziedzin. Są to na ogół reprezentanci uczelni i placówek naukowych regionu. Warto jednak zauważyć, że niektóre komisje mają skład ponadregionalny, np. Komisja Bałkanistyki, Komisja Informatyki i Automatyki, Komisja Nauk Towaroznawczych-Nauk o Jakości czy Komisja Inżynierii Powierzchni. Komisje są powoływane przez Prezydium Oddziału na czteroletnią kadencję. Obecnie (kadencja 2019–2022) działają 22 komisje, a ogólna liczba ich członków wynosi 676 osób (tabela IV).

Tabela IV. Zestawienie komisji naukowych Oddziału PAN w Poznaniu

Lp.	Nazwa Komisji	Przewodniczący/a	Liczba członków	Obszar, zgodnie z podziałem na wydziały PAN
1	Komisja Sławistyczna	prof. dr hab. Marzanna Kuczyńska	29	I
2	Komisja Archeologiczna	prof. dr hab. Arkadiusz Marciniak	25	I
3	Komisja Onomastyczna	prof. dr hab. Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska	7	I
4	Komisja Bałkanistyki	prof. dr hab. Ilona Czamańska	44	I
5	Komisja Informacji Naukowej	dr hab. Mirosław Górny, prof. UAM	28	I
6	Komisja Nauk Towaroznawczych-Nauk o Jakości	prof. dr hab. Romuald T. Zalewski	40	I
7	Komisja Ergonomii	prof. dr hab. inż. Leszek Pacholski	34	I
8	Komisja Nauk Organizacji i Zarządzania	prof. dr hab. inż. Stefan Trzcieleński	33	I
9	Komisja Biotechnologii	prof. dr hab. Tomasz Twardowski	41	II
10	Komisja Nauk Leśnych i Drzewnych	prof. dr hab. Małgorzata Mańka, czł. rzecz. PAN	30	II

Lp.	Nazwa Komisji	Przewodniczący/a	Liczba członków	Obszar, zgodnie z podziałem na wydziały PAN
11	Komisja Nauk Chemicznych	prof. dr hab. inż. Hieronim Maciejewski	23	III
12	Komisja Klimatu, Zasobów Wodnych i Ochrony Powietrza	prof. dr hab. Zbigniew Kundzewicz, czł. koresp. PAN	20	III
13	Komisja Nauk o Ziemi	prof. zw. dr hab. Andrzej Kostrzewski	39	III
14	Komisja Inżynierii Powierzchni	prof. dr hab. inż. Tadeusz Zaborowski	50	IV
15	Komisja Nauk Mechanicznych i Budowlanych	dr hab. inż. Wojciech Sumelka, prof. PP	24	IV
16	Komisja Informatyki i Automatyki	prof. dr hab. inż. Józef Korbicz, czł. rzecz. PAN	35	IV
17	Komisja Nauk Elektrycznych	prof. dr hab. inż. Andrzej Demenko	40	IV
18	Komisja Urbanistyki, Planowania Przestrzennego i Architektury	dr hab. Tomasz Matusewicz, prof. PP	26	IV
19	Komisja Budowy Maszyn	prof. dr hab. inż. Jan Żurek	37	IV
20	Komisja Nauk Medycznych	prof. dr hab. n. med. Marek Ruchała	25	V
21	Komisja Kinezylogii	dr hab. Maciej Tomczak, prof. AWF	19	V
22	Komisja Rehabilitacji i Integracji Społecznej	prof. dr hab. Jacek Lewandowski	27	V

Główną formą ich działania jest organizacja konferencji i sesji naukowych o zasięgu regionalnym lub krajowym z udziałem gości zagranicznych oraz działalność wydawnicza i ekspercka. Od października 2019 r. reprezentanci komisji naukowych biorą udział w organizacji cyklicznych wykładów otwartych „Nauka i Społeczeństwo”, prowadzonych przez Oddział PAN w Poznaniu.

Poniżej zaprezentowano wybrane, najważniejsze osiągnięcia komisji z miniego 10-lecia.

1. Komisja Sławistyczna

Przewodnicząca – prof. dr hab. Marzanna Kuczyńska

Wiceprzewodniczący – prof. dr hab. Wawrzyniec Popiel-Machnicki

Sekretarz – dr Aliaksandr Raspapou

Liczba członków – 29 (w tym 1 osoba spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja powstała w 1973 r. W poprzednich kadencjach Komisji przewodniczyli profesorowie: Bogusław Zieliński i Mariola Walczak-Mikołajczak.

Działalność Komisji związana jest z badaniami naukowymi prowadzonymi na obszarze Słowiańszczyzny, a jej członkami są filologowie sławiści (w tym poloniści), historycy, kulturoznawcy, politologowie oraz filozofowie. Członkowie Komisji spotykają się regularnie na zebraniach naukowych, podczas których są prezentowane wystąpienia o tematyce językoznawczej (również gwary), literaturoznawczej, historycznej lub filozoficznej. Ponadto organizowane są prezentacje publikacji książkowych. W 2017 r. zorganizowano, przy wsparciu finansowym DUN, konferencję „Sztuczne raje, upojenia kulturą – upojenia w kulturze”, a w 2019 r. przygotowano pracę zbiorową pt. *Bułgarystyka. Tradycje i przyszłość* (red. A. Kovacheva, P. Borowiak, Warszawa 2020).

Na podkreślenie zasługuje wydawanie pod auspicjami Komisji kwartalnika „Bohemistyka”. Czasopismo to jest uwzględnione w bazie Scopus, a na liście czasopism prowadzonej przez Ministerstwa Edukacji i Nauki ma 70 pkt.

2. Komisja Archeologiczna

Przewodniczący – prof. dr hab. Arkadiusz Marciniak

Wiceprzewodniczący – prof. dr hab. Henryk Mamzer

Sekretarz – dr Małgorzata Winiarska-Kabacińska

Liczba członków – 25 (w tym 1 osoba spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja powstała w 1973 r. Jest ona ważną platformą integracji poznańskiego środowiska archeologicznego oraz znaczącym forum prezentacji, dyskusji i analizy najważniejszych zagadnień współczesnej archeologii. Komisja prowadzi cykl wykładów i seminariów w ramach serii „Najważniejsze zagadnienia współczesnej archeologii”. Wzięło w nich udział grono wybitnych badaczy z Polski i zagranicy. Zaproszenia kierowane są do osób, które prowadzą znaczące badania w tych obszarach archeologii, które są najbardziej istotne z punktu widzenia jej obecnego akademickiego statusu oraz społecznej roli wiedzy o przeszłości, szczególnie w perspektywie jej materialności. W 2021 r. Komisja Archeologiczna zainicjowała powstanie serii wydawniczej „Horyzonty Współczesnej Archeologii”, która będzie ukazywała się w Universitas, krakowskiej oficynie wydawniczej o znaczącej pozycji w polskiej humanistyce. Pierwszą pracą w tej serii była książka pt. *Dziedzictwo kulturowe w perspektywie wyzwań zrównoważonego rozwoju*, wydana pod redakcją Michała Pawlety i Arkadiusza Marciniaka. Jest ona pokłosiem konferencji pod tym tytułem, zorganizowanej przez Komisję jesienią 2020 r.

3. Komisja Onomastyczna

Przewodnicząca – dr hab. Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska, prof. UAM

Wiceprzewodnicząca – dr hab. Justyna Walkowiak, prof. UAM

Sekretarz – dr hab. Władysław Kusiak

Liczba członków – 7

Komisja działa od 1983 r. Pierwotnie była Zespołem Onomastycznym przy Komisji Badań Regionalnych Oddziału PAN w Poznaniu. Od 2013 r. działa pod obecną nazwą. Członkowie Komisji zajmują się gromadzeniem oraz opracowywaniem dawnych i współczesnych toponimów, głównie z obszaru Wielkopolski, współuczestnicząc w interdyscyplinarnych projektach badawczych, współpracując z polskim i międzynarodowym środowiskiem onomastycznym, popularyzując dorobek polskiej onomastyki. W 2012 r. Zespół Onomastyczny przygotował projekt badawczy mający na celu odnalezienie i ujawnienie polskich zabytkowych nazw za pomocą map na obszarze Pojezierza Wałeckiego, które po 1945 r. nie zostały przywrócone świadomości mieszkańców. Przedmiotem zainteresowania członków Komisji jest również popularyzacja wiedzy na temat pochodzenia nazw terenowych i miejscowych wśród mieszkańców Wielkopolski, m.in. w ramach cyklu konferencji „Polska nazwami opisana” Komisja rozpoczęła wydawanie serii „Wielkopolska Nazwami Opisana”. W 2021 r. ukazał się pierwszy tom zatytułowany *Poznań w nazwach, nazwy w Poznaniu*, wydany wspólnie przez Wydawnictwo Naukowe UAM oraz Komisję Onomastyczną Oddziału PAN w Poznaniu.

4. Komisja Bałkanistyki

Przewodnicząca – prof. dr hab. Ilona Czamańska

Wiceprzewodniczący – dr hab. Jędrzej Paszkiewicz, prof. UAM

Sekretarz – dr hab. Wojciech Sajkowski, prof. UAM

Liczba członków – 44 (w tym 24 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja Bałkanistyki powołana została w 1980 r. z inicjatywy prof. Włodzimierza Pająkowskiego, najpierw w celu integracji lokalnego środowiska bałkanistów z różnych dziedzin nauki, a z czasem przekształciła się w organizację o charakterze ogólnopolskim.

Celem komisji, obok integracji środowiska, jest organizacja wymiany myśli naukowej oraz realizacja wspólnych projektów badawczych. Komisja organizuje cykliczną konferencję międzynarodową „Balcanicum”, cieszącą się wysokim prestiżem naukowym. Początkowo odbywała się ona co 2–3 lata, a od 2015 r. organizowana jest corocznie i połączona jest z dorocznym zjazdem lub spotkaniem on-line wszystkich członków Komisji. W 2021 r. odbyła się XX konferencja z tego cyklu.

Członkowie Komisji biorą udział w redagowaniu czasopisma naukowego o charakterze interdyscyplinarnym „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia”. W ramach wspólnych prac Komisji oraz Wydziału Historii UAM przygotowano *Vademecum Bałkanisty*. W latach 2015–2020 kilkunastu członków Komisji Bałkanistyki realizowało projekt NPRH pn. „Wołosi w europejskiej i polskiej przestrzeni kulturowej. Osadnictwo – migracje – dziedzictwo kulturowe”. Rezultatem tego projektu jest baza miejscowości wołoskich zamieszczona w Internecie. Baza jest ciągle uzupełniana mimo formalnego zakończenia projektu. Wyniki badań opublikowane zostały w ponad 30 artykułach zamieszczonych na łamach „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” oraz innych czasopism.

5. Komisja Informacji Naukowej

Przewodniczący – dr hab. Mirosław Górny, prof. UAM

Wiceprzewodniczący – dr hab. Rafał Prinke

Sekretarz – dr Artur Wierzbicki

Liczba członków – 28 (w tym 17 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja Informacji Naukowej powstała w 1974 r. i skupia specjalistów z zakresu informacji naukowej. Komisja organizuje seminaria i konferencje dotyczące tematyki bieżącej oraz tendencji w zakresie informacji naukowej i nowych technologii w zastosowaniu do nauki. Członkowie Komisji włączają się w organizację i promowanie Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej.

6. Komisja Nauk Towaroznawczych – Nauk o Jakości

Przewodniczący – prof. dr hab. Romuald T. Zalewski

Wiceprzewodniczący – dr hab. Tomasz Wasilewski, prof. UTH

Sekretarz – dr hab. Ewa Sikorska, prof. UEP

Liczba członków: 40 (w tym 24 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja Nauk Towaroznawczych – Nauk o Jakości powstała w 1997 r. i zrzesza obecnie 40 członków z całej Polski, z przewagą pracowników Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu.

Środowisko naukowe towaroznawców jest silnie zintegrowane pomimo rozproszenia terytorialnego, a integrację wzmacniają konferencje naukowe. Przykładowo, w 2021 r. odbyły się dwie duże konferencje międzynarodowe (w Poznaniu i Gdyni) w formule hybrydowej, której współorganizatorem była Komisja. Konferencje odbywają się od wielu lat, regularnie w odstępach dwóch lat, a ich organizacja jest często dofinansowywana ze środków DUN. Efektem tych konferencji są liczne monografie pokonferencyjne dotyczące aktualnych problemów zarządzania jakością i towaroznawstwa, np. *Wielkopolska jakość w perspektywie europejskiej* (2005), *Nowe metody statystyczne wspomagające zarządzanie jakością* (2007), *Nowe otwarcie na innowacje* (2013), *Towaroznawstwo w zrównoważonym rozwoju* (2016), *Bezpieczeństwo żywnościowe społeczeństwa w okresie pandemii w Polsce – ujęcie interdyscyplinarne* (w druku). W dorobku publikacyjnym Komisji są również monografie wydane w języku angielskim, np.: *Commodity Science 2.0 : problems of sustainable growth for improvement of life quality* (2015); *Contemporary challenges for sustainable development – linear versus circular economy* (2021).

7. Komisja Ergonomii

Przewodniczący – prof. dr hab. inż. Leszek Pacholski

Wiceprzewodniczący – prof. dr hab. Jerzy Olszewski

Sekretarz – dr inż. Grzegorz Dahlke

Liczba członków – 34 (w tym 1 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja powstała w 2000 r., a jej działalność jest skoncentrowana na problematyce z zakresu ergonomii, w tym: organizacji i diagnostyce procesów pracy oraz doskonalenia jakości życia; transporcie drogowym, kolejowym i lotniczym;

leśnictwie i rolnictwie; medycynie; infrastrukturze (m.in. inteligentne miasta i budynki) oraz energii odnawialnej.

Efektem pracy Komisji są m.in. publikacje, organizacja konferencji naukowych, ekspertyzy, programy nauczania i szkolenia. Ponadto członkowie Komisji współpracują od lat z Centre for Registration of European Ergonomists (CREE), inicjując i opiniując wnioski o europejski tytuł zawodowy ergonomisty.

8. Komisja Nauk Organizacji i Zarządzania

Przewodniczący – prof. dr hab. inż. Stefan Trzcieliński

Wiceprzewodniczący – prof. dr hab. inż. Tadeusz Zaborowski, dr h.c.

Sekretarz – dr inż. Edmund Pawłowski

Liczba członków – 33 (w tym 7 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja Nauk Organizacji i Zarządzania powstała w 2009 r. Istotą działalności Komisji jest wymiana wiedzy kojarzonej z dyscypliną, którą są nauki o zarządzaniu i jakości, nie tylko pomiędzy polskimi i zagranicznymi ośrodkami naukowymi, ale także pomiędzy nauką i praktyką. Cel ten jest osiągany poprzez organizowanie seminariów i konferencji naukowych oraz publikowanie, głównie w formie monografii, wyników prowadzonych badań. Co najmniej raz w roku wydarzenia te odbywają się przy znaczącym udziale referentów lub panelistów z przemysłu. W okresie 12 lat swojej działalności Komisja zorganizowała 22 seminaria i konferencje oraz wydała 33 monografie.

9. Komisja Biotechnologii

Przewodniczący – prof. dr hab. Tomasz Twardowski

Wiceprzewodnicząca – dr hab. Dorota Narożna

Sekretarz – dr Tomasz Kolanowski

Liczba członków – 41

Komisja powstała w 2019 r., a jej głównym celem jest popularyzacja biotechnologii, która jest interdyscyplinarną nauką, w ramach której wyróżnia się jej pięć podtypów: białą (przemysł i ochrona środowiska), zieloną (nauki rolnicze), czerwoną (związana z medycyną), niebieską (związana ze środowiskiem wodnym) i fioletową (nauki prawne). Misją Komisji jest integracja środowiska naukowego Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej. Komisja służy pomocą w poszukiwaniu ekspertów, współorganizacji wykładów, pomocą w organizacji konferencji naukowych czy też aktywności popularyzacyjnych, w tym działalności na Facebooku. Komisja integruje również środowisko poprzez m.in. upowszechnianie ofert pracy. Ważnym osiągnięciem tej nowo powstałej Komisji było przygotowanie publikacji pt. *Biotechnologia 2020 – o co najczęściej pytamy?*, wydanej w 2020 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu i Komisję Biotechnologii Oddziału PAN w Poznaniu (przy wsparciu finansowym DUN).

10. Komisja Nauk Leśnych i Drzewnych

Przewodnicząca – prof. dr hab. Małgorzata Mańka, czł. rzecz. PAN

Wiceprzewodniczący – prof. dr hab. Andrzej Fojutowski

Sekretarz – dr hab. Władysław Danielewicz, prof. UPP

Liczba członków – 30

Komisja powstała w 1980 r., a jej główną formą działalności jest organizacja zebrań, seminariów i konferencji naukowych oraz szkoleń dotyczących m.in.: struktury i funkcjonowania systemów przyrodniczych, zwłaszcza leśnych; zagrożeń i możliwości ochrony różnorodności biologicznej; wpływu zmian klimatycznych na przeobrażenia ekosystemów; podstaw fitoremediacji i jej zastosowania w ochronie krajobrazów zdegradowanych; osiągnięć nauki w zakresie anatomii i histogenezy drzew; nowoczesnych technologii przetwarzania i wykorzystania surowca drzewnego oraz historii nauk leśnych i drzewnych.

11. Komisja Nauk Chemicznych

Przewodniczący – prof. dr hab. inż. Hieronim Maciejewski

Wiceprzewodnicząca – dr hab. inż. Ewa Kaczorek

Sekretarz – dr hab. inż. Grzegorz Lota

Liczba członków – 23 (w tym 3 osoby spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja powstała w 1973 r. i skupia swoją aktywność na integracji środowiska naukowego w dziedzinie chemii i technologii chemicznej, organizując wspólne seminaria oraz stwarzając możliwość wymiany doświadczeń. Poprzez inicjowanie spotkań naukowców z podmiotami gospodarczymi aktywizuje działania na granicy nauki i biznesu. Prowadzi działania mające na celu poszerzenie współpracy między naukowcami ze środowiska poznańskiego i Polskim Towarzystwem Chemicznym oraz Stowarzyszeniem Inżynierów i Techników Przemysłu Chemicznego.

12. Komisja Klimatu, Zasobów Wodnych i Ochrony Powietrza

Przewodniczący – prof. dr hab. Zbigniew W. Kundzewicz, czł. koresp. PAN

Wiceprzewodniczący – dr Michał Michałkiewicz

Sekretarz – dr Tomasz Dysarz

Liczba członków – 20

Komisja powstała w 2019 r. i skupia ekspertów z trzech ważnych obszarów tematycznych wymienionych w nazwie. Zagadnienia rozważane przez Komisję budzą w Polsce rosnące zainteresowanie i wielkie emocje. Ważnymi dokonaniem tej nowo powstałej Komisji było zorganizowanie polsko-chińskiego seminarium na temat ryzyka powodziowego w zmieniającym się świecie (wrzesień 2019), a także ogólnopolskiego webinarium dotyczącego problemów jakości powietrza w ujęciu multidyscyplinarnym (maj 2021).

13. Komisja Nauk o Ziemi

Przewodniczący – prof. dr hab. Andrzej Kostrzewski

Wiceprzewodniczący – dr hab. Jędrzej Wierzbicki, prof. UAM

Sekretarz – dr hab. Maciej Major, prof. UAM

Liczba członków – 39

Komisję powołano w 2014 r., ale należy podkreślić, że jest ona kontynuatorką Komisji Badań Czwartorzędu, która działała w latach 1979–2013. Głównym obszarem zainteresowań Komisji jest wymiana i popularyzacja interdyscyplinarnych badań dotyczących przeszłości, aktualnego stanu i tendencji rozwoju środowiska geograficznego powierzchni Ziemi, w różnych skalach przestrzennych i czasowych, z uwzględnieniem zmian klimatu i różnokierunkowej, narastającej presji antropogenicznej. Rozpatrywana problematyka badawcza dotyczy głównie Wielkopolski, ale również innych regionów Polski i Świata. Działalność Komisji obejmuje systematyczne wykłady stacjonarne lub online, a także sesje terenowe na obszarze Wielkopolski.

14. Komisja Inżynierii Powierzchni

Przewodniczący – prof. dr hab. inż. Tadeusz Zaborowski, dr h.c.

Wiceprzewodniczący – prof. dr hab. inż. Ryszard Wójcik

Sekretarz – prof. dr hab. inż. Mariusz Jenek

Liczba członków – 50 (w tym 40 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja Inżynierii Powierzchni powstała w 2014 r. Jej obszar zainteresowań dotyczy m.in.: morfologii powierzchni, naprężeń występujących w powierzchni, kształtowania powierzchni po różnych obróbkach (np. obróbka wiórowa, obróbka ścierna, obróbka erozyjna itp.), wytrzymałości powierzchni, fizyki powierzchni oraz właściwości mechanicznych powierzchni. Działalność Komisji skupia się na organizacji lub współorganizacji konferencji naukowych oraz przygotowaniu do druku publikacji pokonferencyjnych.

Komisja wydała 23 monografie o łącznym nakładzie 5750 egzemplarzy. Wydawnictwa te są pokłosiem organizowanych lub współorganizowanych konferencji.

15. Komisja Nauk Mechanicznych i Budowlanych

Przewodniczący – dr hab. inż. Wojciech Sumelka, prof. PP

Wiceprzewodniczący – dr hab. Tomasz Stręk, prof. PP

Sekretarz – dr hab. inż. Zdzisław Pawlak

Liczba członków – 24 (w tym 1 osoba spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja została powołana w 1973 r., a jej członkowie reprezentują dziedzinę nauk inżynieryjno-technicznych w takich dyscyplinach, jak: inżynieria mechaniczna, inżynieria lądowa i transport. Komisja stanowi forum wymiany myśli między naukowcami z ośrodków krajowych i zagranicznych oraz przedstawicielami przemysłu. Organizuje konferencje naukowe oraz otwarte seminaria naukowe z wystąpieniami naukowców z kraju i zagranicy.

16. Komisja Informatyki i Automatyki

Przewodniczący – prof. dr hab. inż. Józef Korbicz, czł. rzecz. PAN

Wiceprzewodniczący – dr hab. inż. Krzysztof Okarma, prof. ZUT

Wiceprzewodniczący – prof. dr hab. inż. Jerzy Stefanowski, czł. koresp. PAN

Sekretarz – prof. dr hab. inż. Piotr Skrzypczyński

Liczba członków – 35 (w tym 17 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja Informatyki i Automatyki powstała w 1973 r. Do 2019 r. funkcjonowała pod nazwą Komisja Cybernetyki Technicznej, a jej członkowie reprezentują trzy obszary naukowe: automatykę i robotykę, informatykę techniczną oraz inżynierię biomedyczną. Zadaniem Komisji jest integracja środowiska naukowego regionu obejmującego ośrodki akademickie Poznania, Zielonej Góry, Szczecina i Bydgoszczy, głównie poprzez organizację tematycznych seminariów naukowych, współudział w redagowaniu międzynarodowego czasopisma naukowego: „International Journal of Applied Mathematics and Computer Science” (punktacja MEiN: 100 pkt, IF²⁰²⁰ = 1.417), wspieranie rozwoju kadry naukowej oraz uczestnictwo w organizacji warsztatów i konferencji krajowych.

17. Komisja Nauk Elektrycznych

Przewodniczący – prof. dr hab. inż. Andrzej Demenko

Wiceprzewodnicząca – prof. dr hab. inż. Aleksandra Rakowska

Wiceprzewodniczący – prof. dr hab. inż. Ryszard Pałka

Członek zarządu ds. współpr. z przemysłem – prof. dr hab. Wojciech Szelaąg

Sekretarz – dr hab. inż. Dorota Stachowiak

Liczba członków – 39 (w tym 13 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja powstała w 1973 r. Jej główną misją jest wspieranie i upowszechnianie wiedzy z zakresu nauk elektrycznych. Komisja organizuje seminaria i zebrania naukowe, uczestniczy w organizacji konferencji, np. renomowanego sympozjum „Electromagnetic Phenomena in Nonlinear Circuits”. Współredaguje kwartalnik PAN „Archives of Electrical Engineering”. Czasopismo to jest uwzględnione na liście czasopism MEiN (100 pkt) oraz w bazie Scopus.

18. Komisja Urbanistyki, Planowania Przestrzennego i Architektury

Przewodniczący – dr hab. Tomasz Matuszewicz, prof. PP

Wiceprzewodniczący – dr hab. inż. arch. Robert Ast, prof. PP

Sekretarz – mgr inż. Andrzej Billert

Liczba członków – 26 (w tym 2 osoby spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja powstała w 1972 r. Jej istotną cechą jest interdyscyplinarność – członkami Komisji są nie tylko naukowcy związani z wymienionymi w nazwie dziedzinami nauki, ale również samorządowcy, psychologowie, architekci wnętrz i artyści. Można zatem powiedzieć, że działalność związana jest holistycznie ze środowiskiem i obejmuje poszczególne etapy kształtowania otoczenia: planowanie przestrzenne, urbanistykę, architekturę. Komisja zajmuje się również problematyką rozwoju miast i lokalnych uwarunkowań wpływających na zachowania mieszkańców.

Działalność komisji nie ogranicza się do pracy na rzecz miasta Poznania i środowiska wielkopolskiego, ale obejmuje także współpracę międzynarodową w zakresie urbanistyki i architektury w ujęciu historycznym (Niemcy, Portugalia, a obecnie szczególnie Serbia i Czarnogóra). Jednym z elementów pozytywnego oddziaływania na społeczeństwo było ustanowienie z inicjatywy prof. Lecha Zimowskiego

Medalu Pamiątkowego „*Naturae Tutela Res Necessaria Hominum Pro Regionalibus et Urbanis Studiis*” (autor medalu prof. Józef Stasiński). Wyróżnione tym medalem zostały wybitne osobowości nauki, kultury, władz samorządowych i biznesu. W kategorii z numeracją zwykłą (arabską) przyznano 136 medali osobom z całego świata, a w kategorii z numeracją nadzwyczajną (rzymską) cztery medale, medal z rzymskim numerem I otrzymał Jan Paweł II na audiencji w Watykanie 28 maja 2003 r. Działalność komisji w ostatnich latach koncentruje się na organizacji naukowych sesji i sympozjów dotyczących odpowiedzialności za depozyt przyszłości i agregację kodów kulturowych, jest pretekstem do merytorycznej dyskusji i wymiany poglądów naukowych, prezentacji efektów prac badawczych, osiągnięć projektowych w poszukiwaniu wniosków do pragmatycznych działań zmierzających do naprawy nadwątlonej struktury ciągłości – społecznej, środowiskowej, kulturowej i naukowej, a także współodpowiedzialności za miasto i środowisko.

19. Komisja Budowy Maszyn Oddziału PAN w Poznaniu

Przewodniczący – prof. dr hab. inż. Jan Żurek

Wiceprzewodniczący – dr hab. inż. Andrzej Jardzioch, prof. ZUT

Sekretarz – dr hab. inż. Marek Szostak, prof. PP

Liczba członków – 37 (w tym 11 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja powstała w 1973 r. Głównymi obszarami jej działalności są: organizacja seminariów naukowych w dyscyplinie inżynieria mechaniczna, patronowanie konferencjom naukowym i naukowo-technicznym („*Rotopol Meeting*” 2021) oraz czasopismom („ATMIA”, Wydział Inżynierii Mechanicznej PP), a także uczestnictwo w targach branżowych i komisjach nagród tych targów (MTP, Komisje Złotego Medalu). Komisja współpracuje również z organizacjami technicznymi (NOT i SIMP), różnymi krajowymi ośrodkami naukowymi (Szczecin, Bydgoszcz, Gdańsk, Koszalin, Zielona Góra), przemysłem oraz towarzystwami i komitetami naukowymi (Polskie Towarzystwo Zarządzania Produkcją, Komitet Inżynierii Produkcji PAN).

20. Komisja Nauk Medycznych

Przewodniczący – prof. dr hab. n. med. Marek Ruchała

Wiceprzewodnicząca – prof. dr hab. n. med. Małgorzata Kotwicka

Sekretarz – prof. dr hab. n. med. Mariusz Puszczewicz

Liczba członków – 25

Komisja powstała w 1974 r. Jej działalność koncentruje się na organizacji lub współorganizacji seminariów i konferencji naukowych np.: „(VII) Cytometria w diagnostyce lekarskiej” (2009), „II Poznańskie Dni Cytometrii” (2015) czy „Problemy interdyscyplinarne w endokrynologii” (2015). Dodatkowo Komisja udziela patronatu naukowego konferencjom młodych naukowców, np. „*17th International Congress of Young Medical Scientists*” (2017).

21. Komisja Kinezylogii

Przewodniczący – dr hab. Maciej Tomczak, prof. AWF

Wiceprzewodniczący – dr hab. Robert Szeklicki, prof. AWF (do roku 2021)

Sekretarz – dr Tomasz Podgórski

Liczba członków – 19

Komisja powstała w 1974 r. jako Komisja Podstawowych Problemów Kultury Fizycznej. Od 2015 r. funkcjonuje pod obecną nazwą. Działalność Komisji polega głównie na organizacji i współorganizacji konferencji oraz seminariów naukowych, podczas których prezentowane są wykłady o charakterze naukowym oraz popularnonaukowym. Tematyka wykładów dotyczy szeroko rozumianej aktywności fizycznej, uwarunkowań jej podejmowania oraz aspektów kształtujących działania w wychowaniu fizycznym, sporcie, fizjoterapii oraz turystyce i rekreacji. Ze względu na interdyscyplinarność kinezylogii problematyka naukowa podejmowana przez członków Komisji nawiązuje do różnych dyscyplin i specjalności naukowych, w szczególności neurofizjologii, biomechaniki, biochemii, psychologii, socjologii i pedagogiki.

22. Komisja Rehabilitacji i Integracji Społecznej

Przewodniczący – prof. dr hab. Jacek Lewandowski

Wiceprzewodnicząca – dr hab. n. o zdr. Marzena Wiernicka

Sekretarz – dr n. med. Marta Jokiel

Liczba członków – 27 (w tym 2 spoza ośrodka poznańskiego)

Komisja powstała w 2006 r. Działalność Komisji dotyczy problematyki rehabilitacji, aktywności fizycznej, uwarunkowań jej podejmowania oraz aspektów kształtujących działania pacjentów i osób niepełnosprawnych w Polsce. Swoimi działaniami wspiera osoby z niepełnosprawnościami oraz pacjentów z różnego rodzaju schorzeniami w procesie leczenia oraz integracji społecznej.

Komisja ze względu na interdyscyplinarny charakter swojej pracy wspomaga również badania prowadzone w ramach szeregu dziedzin, dyscyplin i specjalności naukowych, takich jak: fizjoterapia, neurofizjologia, biomechanika, biochemia, psychologia, socjologia, pedagogika oraz medycyna. W swych działaniach Komisja skupia się na organizacji konferencji krajowych, sesji naukowych, działalności wydawniczej oraz działalności na rzecz środowiska.

Od 2013 r. Komisja we współpracy z Fundacją Rehasport Clinic (RSC) wydaje kwartalnik „Zeszyty Promocji Rehabilitacji, Ortopedii, Neurofizjologii i Sportu – IRONS” (*Issues of Rehabilitation, Orthopedics, Neurophysiology and Sport Promotion*), które uznawane jest za oficjalne czasopismo naukowe Polskiego Towarzystwa Barku i Łokcia.

Ponadto Komisja jest głównym organizatorem konferencji z cyklu „Promocja Polskiej Rehabilitacji” (do tej pory odbyło się 14 edycji), towarzyszących największym w Polsce targom sprzętu i wyposażenia medycznego – SALMED w Poznaniu. Komisja współpracuje również z organizacjami, w tym z Sejmikiem Województwa Wielkopolskiego oraz Konwentem Starostów w działaniach na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnościami.

6. CYKLICZNE WYDARZENIA

6.1. „DWUGŁOS NAUKI”

(M. OSIĄK I M. ŚWITOŃSKI)

Sesje z cyklu „Dwugłos Nauki” są organizowane przez Oddział Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu od 1995 r., a ich inicjatorem był prof. Jan Stankowski, ówczesny prezes Oddziału PAN w Poznaniu. W tamtych latach uznano, iż istnieje duże zapotrzebowanie na wzajemne udostępnianie swoich przemyśleń w szerokich kręgach zarówno biologów, jak i filozofów oraz teologów. Organizatorom pierwszych sesji, Oddziałowi PAN w Poznaniu i Papieskiemu Wydziałowi Teologicznemu w Poznaniu, zależało na podejmowaniu zagadnień z pogranicza nauk ścisłych i humanistycznych, które poruszają ludzką wyobraźnię. Podczas sesji wygłaszane są cztery wykłady w ramach dwóch bloków tematycznych. W pierwszym z nich prezentowane są wykłady z zakresu nauk biologicznych, ścisłych lub medycznych, a drugi blok przeznaczony jest dla nauk humanistycznych, w tym filozofii, etyki i teologii.

Dotychczas odbyły się 23 takie sesje, podczas których wygłoszono ogółem 93 wykłady. Materiały z wszystkich sesji zostały opublikowane i znajdują się na stronie internetowej Oddziału PAN w Poznaniu (<https://poznan.pan.pl/>)

Tabela V. Dotychczasowe sesje „Dwugłosu Nauki”.

Edycja	Data	Liczba wykładów	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
1.	20.01.1995	4	<i>Prawda w filozofii, nauce i teologii</i> wykładowcy: Jan Such (UAM), Zbigniew Jacyna Onyszkiewicz (UAM), Tomasz Węclawski (PWT), Marek Jędraszewski (PWT)
2.	15.04.1997	4	<i>Ewolucja i stwarzanie</i> Andrzej B. Legocki (IChB PAN), Jerzy Szwejkowski (UAM), Ludwik Wciórka (PWT), Bernard Hałaczek (ATK)
3.	19.05.1998	4	<i>Granice poznania a bariery etyczne</i> Andrzej Staruszkiewicz (UJ), Andrzej Paszewski (IBB PAN), Marek Jędraszewski (PWT), Tomasz Węclawski (PWT)

Edycja	Data	Liczba wykładów	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
4.	21.04.1999	5	<i>Zjawisko śmierci w naukach przyrodniczych i religii</i> Marek Demiański (UW), Bożena Kamińska-Kaczmarek (IBDMN PAN), Zbigniew Pawlak (AMP), Antoni Siemianowski (WT UAM), Bogdan Cześz (WT UAM)
5.	07.06.2000	4	<i>Biblia w roku 2000</i> Izabela Jaruzelska (WT UAM), Stanisław Gądecki (ABP), Tomasz Siuda (WT UAM), Władysław Fenrych (AMP)
6.	31.05.2001	4	<i>Pojęcie czasu w nauce, sztuce i religii</i> Marek Jędraszewski (WT UAM), Stanisław Bajtlik (CAMK PAN), Bronisław Cymborowski (UW), Wojciech Suchocki (MNP), Tomasz Węclawski (WT UAM)
7.	02.12.2003	4	<i>Fenomen życia w ujęciu interdyscyplinarnym</i> Jan Kozłowski (UJ), Andrzej Jerzmanowski (UW i IBB PAN), Marek Jędraszewski (WT UAM), Paweł Bortkiewicz (WT UAM)
8.	30.11.2004	4	<i>Determinizm, przypadek, wolność</i> Tomasz Łuczak (UAM), Andrzej Fuliński (UJ), Andrzej Paszewski (IBB PAN), Andrzej Szostek (KUL)
9.	07.12.2005	4	<i>Człowiek między rzeczywistością realną a wirtualną</i> Krzysztof Wieczorek (UŚ), Tadeusz Miczka (UŚ), Andrzej Klawiter (UAM), Marek Krajewski (UAM)
10.	16.05.2007	4	<i>Komórki macierzyste – mity i rzeczywistość</i> Marek Maleszewski (UW), Bogusław Machaliński (PAM), Barbara Chyrowicz (KUL), Adam Sikora (WT UAM)
11.	20.06.2008	4	<i>Sztuczne życie – mit czy rzeczywistość?</i> Andrzej B. Legocki (IChB PAN), Maciej Komosiński (PP), Paweł Bortkiewicz (WT UAM), Marian Machinek (UWM)
12.	08.12.2009	4	<i>Tu się wszystko zaczęło. Rola Poznania w państwie pierwszych Piastów</i> Zofia Kurnatowska (PTPN), Hanna Kóčka-Krenz (UAM), Roman Michałowski (IH PAN), Tomasz Jasiński (UAM)

Edycja	Data	Liczba wykładów	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
13.	25.11.2011	4	Człowiek – istota nieznana? Krzysztof Kaczanowski (PAU i KA PAN), Katarzyna A. Kaszycka (UAM), Piotr Lenartowicz (WSZFP), Marek Słomka (KUL)
14.	22.11.2012	4	Człowiek – od kiedy? Marek Świtoński (UPP) i Józefa Styrna (UJ), Jacek A. Modliński (oraz: Paweł Gręda, Milena Kęska, Grażyna Ptak (IGHZ PAN)), Piotr Morciniec (UO), Andrzej Muszala (UPJPII)
15.	21.11. 2013	4	Boska cząstka – jej znaczenie dla fizyki i filozofii Stefan Pokorski (UW), Piotr Malecki (IFJ PAN i PK), Janusz Mączka (UPJPII), Filip Kauze (GSD)
16.	27.11 2014	4	Dusza – umysł – wolna wola Edward Nęcka (UJ), Ewelina Knapska (IBDMN PAN), Damian Wąsek (UPJPII), Wojciech Grygiel (UPJPII)
17.	27.11.2015	4	Inżynieria Genetyczna Włodzimierz Krzyżosiak, czł. koresp. PAN (IChB PAN), Ewa Bartnik (UW i IBB PAN), Stanisław Warzeszak (PWTW), Tomasz Kraj (UPJPII)
18.	30.11.2016	4	Wokół Wielkiego Jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski Marek Jędraszewski, Andrzej Nowak (UJ), Tomasz Jasiński (UAM i BK PAN), Jarosław Jarzewicz (UAM)
19.	29.11.2017	4	Czy Bóg stworzył liczby pierwsze? Hipoteza Riemanna a racjonalność przyrody Jerzy Kaczorowski (UAM), Marek Wolf (UKSW), Roman Murawski (UAM), Jerzy Dadaczyński (UPJPII)
20.	29.11.2018	4	Uwarunkowania wolności – refleksje w setną rocznicę odzyskania niepodległości Wojciech Łączkowski (UAM), Wojciech Roszkowski (ISP PAN), Paweł Bortkiewicz (WT UAM), Krzysztof T. Wieczorek (UŚ)
21.	28.11.2019	4	Cybernetyka, bezpieczeństwo, prywatność Michał Szychowiak (PP), Maciej Miłostan (PP), Krzysztof Stachewicz (UAM), Radosław Sojak (UMK)

Edycja	Data	Liczba wykładów	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
22.	26.11.2020	4	<i>Człowiek i środowisko</i> Zbigniew W. Kundzewicz, czł. koresp. PAN (ISrIL PAN), Alfred Stach (UAM), Janusz Nawrot (UAM), Sławomir Nowosad (KUL)
23.	23.11.2021	4	<i>Postępy transplantologii – nadzieje i ograniczenia</i> Marek Jemielity (UMP), Ryszard Słomski (IGCz PAN), Barbara Chyrowicz (KUL), Piotr Morciniec (UO)

*Rozwinięcie skrótów: UAM – Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, PWT – Papieski Wydział Teologiczny w Poznaniu (obecnie Wydział Teologiczny UAM w Poznaniu), IChB PAN – Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu, ATK – Akademia Teologii Katolickiej w Warszawie (obecnie Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie), UJ – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, IBB PAN – Instytut Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie, UW – Uniwersytet Warszawski, IBDMN PAN – Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN w Warszawie, ABP – Arcybiskup Metropolita Poznański, AMP – Akademia Medyczna im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu (obecnie Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu), WT UAM – Wydział Teologiczny UAM w Poznaniu, CAMK PAN – Centrum Astronomiczne im. Mikołaja Kopernika PAN w Warszawie, MNP – Muzeum Narodowe w Poznaniu, IBB PAN – Instytut Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie, KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski, UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach, PAM – Pomorska Akademia Medyczna w Szczecinie (obecnie Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie), PP – Politechnika Poznańska, UWM – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, PTPN – Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, IH PAN – Instytut Historii PAN im. Tadeusza Manteuffla w Warszawie, PAU – Polska Akademia Umiejętności, KA PAN – Komitet Antropologii PAN, WSZFP – Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „Ignatianum” w Krakowie (obecnie Akademia Ignatianum w Krakowie), IFJ – Instytut Fizyki Jądrowej im. Henryka Niewodniczańskiego w Krakowie, PK – Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki, UPJPII – Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, GSD – Gdańskie Seminarium Duchowne, IGHZ – Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN w Jastrzębcu, UPP – Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, UO – Uniwersytet Opolski, PWTW – Papieski Wydział Teologiczny w Warszawie, BK PAN – Biblioteka Kórnicka PAN, UKSW – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, ISP PAN – Instytut Studiów Politycznych PAN w Warszawie, IGCz PAN – Instytut Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu.

6.2. „TYDZIEŃ MÓZGU W POZNANIU”

(K. SOBKOWSKA I M. ŚWITOŃSKI)

„Tydzień Mózgu w Poznaniu” to cykl wykładów, który ma na celu popularyzację wiedzy oraz budowanie świadomości społecznej dotyczącej badań naukowych nad mózgiem, a także dysfunkcjami i sposobami leczenia chorób centralnego układu nerwowego. Wydarzenie organizowane jest cyklicznie od roku 2009 we współpracy z Instytutem Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu oraz Instytutem Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu, a wykładowcami są przedstawiciele krajowych ośrodków naukowych (tabela VI). Z powodu pandemii COVID-19 spotkanie zaplanowane na rok 2020 zostało odwołane, a wszystkie zaplanowane wykłady odbyły się rok później. Wydarzenie w całości było transmitowane na żywo na kanale YouTube Oddziału PAN.

Pierwsza edycja „Tygodnia Mózgu” spotkała się z ogromnym zainteresowaniem. Podczas 5 dni poznańscy naukowcy wygłosili 14 wykładów, których wysłuchało ok. 2000 uczestników. Każda kolejna edycja gromadziła podobną liczbę słuchaczy: pracowników naukowych, doktorantów, studentów, uczniów szkół średnich, słuchaczy Uniwersytetu III Wieku, mieszkańców nie tylko Poznania, ale również całego województwa wielkopolskiego. Ze względu na ogromne zainteresowanie, począwszy od 4. edycji, wykłady były transmitowane na żywo na stronie internetowej Oddziału, a następnie (od roku 2019) poprzez YouTube.

Tabela VI. Edycje i wykładowcy „Tygodnia Mózgu” w Poznaniu

Edycja	Data	Liczba wykładów	Wykładowcy (wraz z afiliacją)*
1.	16–20 marca 2009	14	Sławomir Nowak (UMP), Danuta Januszkiewicz Lewandowska (IGCz PAN), Jan Barciszewski (IChB PAN), Jacek Losy (UMP), Mariola Zawada (IGCz PAN), Jerzy Nowak (IGCz PAN), Witold Szyfter (UM), Wojciech Kozubski (UMP), Anna Kowalska (IGCz PAN), Ryszard Słomski (IGCz PAN), Anna Preis (UAM), Andrzej Klawiter (UAM), Dawid Wiener (UAM), Barbara Steinborn (UMP), Janusz Rybakowski (UMP), Joanna Twarowska-Hauser (UMP)
2.	15–19 marca 2010	11	Jerzy Vetualni (IF PAN), Leszek Kaczmarek (IBDMN PAN), Andrzej Rajewski (UMP), Anna Suchańska (UAM), Anna Kowalska (IGCz PAN), Krzysztof Łastowski (UAM), Dawid Wiener (UAM), Mikołaj Pawlak (UMP), Eliza Wyszko (IChB PAN), Stanisław Nowak (UMP), Jolanta Dorszewska (UMP)
3.	14–18 marca 2011	9	Wojciech Kostowski (IPiN), Włodzimierz Duch (UMK), Jacek Gorzelańczyk (IP PAN), Włodzimierz Oniszczenko (UW), Jan Ober (IBiB PAN), Michał Witt (IGCz PAN), Filip Rybakowski (UMP), Katarzyna A. Kaszycka (UAM), Grzegorz Króliczak (UAM)
4.	12–16 marca 2012	9	Ks. Józef Bremer SJ (UJ), Tomasz Trojanowski (UML), Katarzyna Rolle (IChB PAN), Wojciech Kozubski (UMP), Wojciech Cichy (UMP), Natalia Kobelska-Dubiel (UMP), Andrzej Czyżewski (PG), Przemysław Strzyżyński (UAM), Igor Kozak (USz), Maciej Komosiński (PP), Paweł Łupkowski (UAM)

Edycja	Data	Liczba wykładów	Wykładowcy (wraz z afiliacją)*
5.	11–15 marca 2013	9	Wojciech Pisula (IP PAN), Małgorzata Szczerbo-Trojanowska (UML), Bogusław Habrat (IPiN), Witold Szyfter (UMP), Katarzyna Samol (WSB), Małgorzata Spychała (WSB), Małgorzata Kossut (IBDMN PAN), Janusz Rybakowski (UMP), Andrzej Klawiter (UAM), Grzegorz Króliczak (UAM)
6.	10–14 marca 2014	9	Paweł Rutkowski (UW), Olga Zając-Spychała (UMP), Janusz Rybakowski (UMP), Piotr Przybysz UAM), Jerzy Melibruda (IPZ PTP), Leon Drobinik (UMP), Jacek Łuczak (Hospicjum „Palium”), Bożena Kamińska (IBDMN PAN), Łukasz Przybylski (UAM)
7.	16–20 marca 2015	9	Michael Giersig (FUB), Małgorzata Kajta (IF PAN), Wojciech Pisula (IP PAN), Ewa Bartnik (UW), Hanna Radecka (IRZiBŻ PAN), Marcin Roszkowski (IZDz), Maria Kapiszewska (KAAFM), Marek Harat (SK SPZOZ Bydgoszcz), Bogusław Habrat (IPiN)
8.	14–18 marca 2016	9	Wiesław L. Niżyński (UKSW), Krzysztof Słowiński (UMP), Marek Ruchała (UMP), Grażyna Niewiadomska (IBDMN PAN), Jan Jaracz (UMP), Włodzimierz Liebert (UMP), Joanna H. Śliwowska (UP), Bogusław Habrat (IPiN), Andrzej Silczuk (IPiN)
9.	13–17 marca 2017	10	Anna Członkowska (IPiN), Mirosław Ząbek (MSB W-wa), Dawid Larysz (IMSC), Maciej Figiel (IChB PAN), Leszek Kaczmarek (IBDMN), Małgorzata Rutkiewicz-Hanczewska (UAM, UMP), Krzysztof Kucia (GCM), Krzysztof Zapałowicz (GCM), Tomasz Wolańczyk (WUM), Michał Witt (IGCz PAN)
10.	12-16 marca 2018	10	Janusz Heitzman (IPiN), Katarzyna Starowicz-Bubak (IF PAN), Urszula Wojda (IBDMN PAN), Maria Barcikowska-Kotowicz (IMDiK PAN), Katarzyna Łukasiuk (IBDMN PAN), Radosław Kaźmierski (UMP), Przemysław Mikołajczak (UMP), Ewa Woydyłło-Osiatyńska (Fund. im. Stefana Batorego), Ewelina Knapska (IBDMN PAN), Jarosław Michałowski (SWPS)

Edycja	Data	Liczba wykładów	Wykładowcy (wraz z afiliacją)*
11.	11–15 marca 2019	10	Marek Sąsiadek (UMW), Jolanta Dorszewska (UMP), Grzegorz Węgrzyn (UG), Maciej Kościelniak (USWPS), Maciej Pawlak (AWF), Ewa Woydyłło-Osiatyńska (Fund. im. Stefana Batorego), Ewa Sikora (IBDMN PAN), Krzysztof Nowak (UP), Alexandra Krawiec (FRSA), Mikołaj Morzy (PP)
12.	15–19 marca 2021	10	Marzena Stefaniuk (IBDMN PAN), Magdalena Figlerowicz (UMP), Grzegorz Kreiner (IF PAN), Ewa Mojs (UMP), Jacek Jaworski (MIBMiK), Maciej Figiel (IChB PAN), Barbara Steinborn (UMP), Małgorzata Wierzbicka (UMP), Anna Bartochowska (UMP), Anna Ziółkowska (USWPS), Maciej Krawczyński (UMP)
13.	14–18 marca 2022	10	Monika Piwecka (IChB PAN), Aleksandra Pękowska (IBDMN PAN), Tadeusz Jezierski (IGiBZ PAN), Janusz Rybakowski (UMP), Dorota Hoffman-Zacharska (IMiD), Krzysztof Sobczak (UAM), Maciej Giefing (IGCz PAN), Ryszard Przewłocki (IF PAN), Agnieszka Słopeń (UMP), Konrad Piotrowski (USWPS)

*Rozwinięcie skrótów: UMP – Uniwersytet Medyczny w Poznaniu, IChB PAN – Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu, IGCz PAN – Instytut Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu, IF PAN – Instytut Farmakologii PAN w Krakowie, IBDMN PAN – Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN w Warszawie, UAM – Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, IPiN – Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, IP PAN – Instytut Psychologii PAN w Warszawie, UW – Uniwersytet Warszawski, IBiB – Instytut Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej PAN w Warszawie, UJ – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, UML – Uniwersytet Medyczny w Lublinie, PG – Politechnika Gdańska, USz – Uniwersytet Szczeciński, PP – Politechnika Poznańska, WSB – Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa w Poznaniu, IPZ – Instytut Psychologii Zdrowia Polskie Towarzystwo Psychologiczne w Warszawie, FUB – Freie Universität Berlin, IRZiBZ PAN – Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności PAN w Olsztynie, IZDz – Instytut „Pomnik - Centrum Zdrowia Dziecka” w Warszawie, KAAFM – Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie, SK SPOZOZ – Szpital Kliniczny SPOZOZ w Bydgoszczy, UKSW – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, UP – Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, MSB – Mazowiecki Szpital Bródnowski w Warszawie, IMSC – Instytut Marii Skłodowskiej-Curie Oddział w Gliwicach, GCM – Górnośląskie Centrum Medyczne im. prof. Leszka Gieca w Katowicach, WUM – Warszawski Uniwersytet Medyczny, IMDiK PAN – Instytut Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej PAN w Warszawie, USWPS – Uniwersytet SWPS w Warszawie, UMW – Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, UG – Uniwersytet Gdański, FRSA – Fellow of the Royal Society of Arts, MIBMiK – Międzynarodowy Instytut Biologii Molekularnej i Komórkowej w Warszawie, IGiBZ PAN – Instytut Genetyki i Biotechnologii Zwierząt PAN w Jastrzębcu

6.3. „POZNAŃSKI FESTIWAL NAUKI I SZTUKI”

(M. OSIĄK)

„Poznański Festiwal Nauki i Sztuki” po raz pierwszy zorganizowano w Poznaniu w 1998 r. Ideą tej imprezy było szerokie popularyzowanie nauki i sztuki, głównie wśród studentów, uczniów szkół średnich, a także szkół podstawowych oraz nauczycieli tych szkół. Organizatorami Festiwalu było osiem poznańskich uczelni państwowych (obecnie siedem, od 2017 r. bez Politechniki Poznańskiej) i Oddział Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu wraz z jego placówkami. Biorą w nim udział także zapraszane jednostki, często powiązane z uczelniami, takie jak np. Fundacja UAM czy Laboratorium Wyobraźni. Imprezie od samego początku patronuje Kolegium Rektorów Miasta Poznania, w skład którego wchodzi Prezes Oddziału PAN w Poznaniu. Wydarzenie jest dofinansowywane przez Ministerstwo Edukacji i Nauki (wcześniej Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego), Urząd Miasta Poznania oraz ze środków własnych poszczególnych organizatorów i pozyskanych sponsorów.

Festiwal pełni ważną rolę integrującą środowisko naukowe Poznania, a także w ciekawy i różnorodny sposób zapoznaje młodych ludzi z najnowszymi osiągnięciami naukowymi. Jest też pierwszą tak dużą imprezą w Poznaniu, która poprzez warsztaty, wykłady, pokazy doświadczeń i inne formy ukazuje młodzieży świat nauki pełen fascynujących zjawisk. Dotychczas zorganizowano 25 edycji Festiwalu, podczas których Oddział PAN w Poznaniu 12 razy zorganizował inaugurację wydarzenia. Przez 25 lat formuła i termin festiwalu ulegały przeobrażeniom i zmianom, ale zawsze starano się te zmiany dostosować do coraz bardziej wymagających potrzeb uczestników. Polska Akademia Nauk Oddział w Poznaniu, wraz z placówkami PAN, dwadzieścia dwie edycje Festiwalu zorganizowała w swojej ówczesnej siedzibie, w Ośrodku Nauki PAN przy ul. H. Wieniawskiego 17/19. Obecnie, od 2020 r., stacjonarne wydarzenia festiwalowe odbywają się w nowej siedzibie Oddziału, w Pałacu Działyńskich przy Starym Rynku 78/79 w Poznaniu. Ze względu na trwający okres pandemii Covid-19 ostatnie trzy edycje Festiwalu miały charakter hybrydowy, czyli część wydarzeń została przygotowana online w postaci filmów umieszczonych na kanale YouTube, a część wydarzeń przygotowano w formie stacjonarnej, najbardziej lubianej. Filmy online okazały się jednak także atrakcyjną opcją dla wielu szkół i użytkowników indywidualnych. Dzięki swojej krótkiej formie były doskonałym uzupełnieniem zajęć lekcyjnych dla nauczycieli i prowadzących zajęcia.

Wszystkie spotkania festiwalowe były bardzo pozytywnie oceniane przez uczestników. Chętnych do wzięcia udziału w wydarzeniach stacjonarnych było na ogół tak dużo, że organizatorzy niejednokrotnie umawiali się na dodatkowe edycje wydarzeń w innych terminach. Jest to efekt bardzo dobrej promocji prowadzonej przez Polską Akademię Nauk w szkołach województwa wielkopolskiego oraz na portalach społecznościowych.

Członkiem Rady Programowej Festiwalu z ramienia Oddziału jest prezes Oddziału PAN w Poznaniu – obecnie prof. dr hab. Marek Świtoński, czł. rzecz. PAN, a koordynatorem od 25 lat jest mgr Maria Osiak.

Wydarzenia były przygotowane we współpracy z placówkami PAN, takimi jak:

- Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu,
- Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe przy IChB PAN w Poznaniu,
- Instytut Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu,
- Instytut Fizyki Molekularnej PAN w Poznaniu,
- Instytut Dendrologii PAN w Kórniku,
- Instytut Genetyki Roślin PAN w Poznaniu,
- Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu,
- Biblioteka Kórnicka PAN,
- Pracownia Bibliografii Bieżącej i Centrum Humanistyki Cyfrowej IBL PAN w Warszawie,
- Archiwum PAN, Oddział w Poznaniu,
- Obserwatorium Astrogeodynamicznego Centrum Badań Kosmicznych PAN w Borówcu,
- Samodzielna Pracownia Inżynierii Rehabilitacyjnej i Biomechaniki Instytutu Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej PAN w Warszawie,
- Instytut Sławistyki PAN w Warszawie,
- Poznańskie Centrum Prawa Rodzinnego i Praw Dziecka Instytutu Nauk Prawnych PAN w Warszawie,
- Ośrodek Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Poznaniu,
- Komisja Onomastyczna Oddziału PAN w Poznaniu.

Tabela VII. Udział Oddziału PAN w Poznaniu oraz placówek PAN w realizacji kolejnych edycji „Poznańskiego Festiwalu Nauki i Sztuki”

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
1.	15–17.10.1998	7	<i>Najnowsza archeologia</i> , M. Kobusiewicz (IAiE PAN); <i>Inżynieria genetyczna roślin</i> , A.B. Legocki (IChB PAN); <i>Superkomputery i sieci komputerowe</i> , J. Węglarz i współpracownicy (PCSS IChB PAN); <i>Fizyka i zagadki przyrody</i> , N. Piślewski (IFM PAN); <i>Fullereny – węglowe molekuly – pomost pomiędzy światem atomów i kryształów</i> , J. Stankowski (IFM PAN); <i>Ciekłe kryształy – przedstawienia właściwości fizycznych ciekłych kryształów oraz możliwości ich zastosowania technicznego</i> , W. Kuczyński (IFM PAN) oraz pokazy zorganizowane na terenie MPT, O/PAN.

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
2.	14–17.10.1999	7	<i>Wykorzystanie techniki krótkich impulsów radiowych do badania wnętrza materii</i> , N. Piślewski (IFM PAN); <i>Odcisk genetyczny</i> , R. Słomski (IGCz PAN); <i>AIDS i starzenie – ważne wyzwania nauki</i> , J. Barciszewski (IChB PAN); <i>Kultury in vitro w rozmnażaniu i przechowywaniu cennych gatunków roślin</i> , K. Bojarczuk, P. Chmielarz (IGR PAN); <i>Technologie i usługi dla społeczeństwa informacyjnego</i> , J. Węglarz i współpracownicy (PCSS IChB PAN); <i>Barwy jesieni w Arboretum Kórnickim</i> , (ID PAN i ZD PAN) oraz pokazy zorganizowane na terenie MPT, O/PAN.
3.	18–20.05.2000	5	<i>Wybrane kierunki biologii obliczeniowej</i> , J. Błazewicz (IChB PAN); <i>Genom roślinny – trudne odkrywanie tajemnic</i> , J. Chełkowski (IGR PAN); <i>Wpływ białek na heterogenne zarodkowanie lodu w tkankach roślin</i> , P.M. Pukacki (ID PAN); <i>Dni Kwitnących Różaneczników i Azalii w Arboretum Kórnickim</i> , (2 wycieczki do Kórnika – ID PAN, ZD PAN i O/PAN) oraz pokazy i wystawa zorganizowane na terenie WSO, (O/PAN).
4.	16–20.10.2001	4	<i>Magnetyczny zapis informacji – historia, teraźniejszość, przyszłość</i> , F. Stobiecki (IChB PAN); <i>Redagowanie Encyklopedii Życia</i> , J. Barciszewski (IChB PAN); <i>Rewolucja genetyczna w medycynie, nadzieje i obawy związane z możliwościami diagnostyki genetycznej klonowania i terapią genową</i> , J. Nowak (IGCz PAN); wystawa OWN, A. Wójtowicz (OWN); oraz zorganizowanie po raz pierwszy centralnego miejsca wydarzeń w Ośrodku Nauki PAN dla wszystkich uczelni (65 wykładów i 7 wystaw oraz inauguracja Festiwalu – O/PAN).
5.	16–18.10.2002	5	<i>Jak sosna przekazuje swoje geny</i> , A. Lewandowski (ID PAN); <i>Czy tomografia magnetyczno-rezonansowa jest dużym skokiem cywilizacyjnym?</i> N. Piślewski (IFM PAN); <i>Nowa biotechnologia w nowym stuleciu i jej nowe perspektywy</i> , T. Twardowski (IChB PAN); <i>Wycieczka do wnętrza enzymu</i> , G. Bujacz (IChB PAN); <i>Skąd się biorą enzymy?</i> W. Rypniewski (IChB PAN) oraz zorganizowanie centralnego miejsca wydarzeń w Ośrodku Nauki PAN dla wszystkich uczelni (66 wykładów, 1 wystawa i 6 stoisk interaktywnych oraz Inauguracja Festiwalu – O/PAN).

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
6.	15–18.10.2003	8	<i>DNA – historia niedokończona</i>, J. Barciszewski (IChB PAN); <i>Tajemnice odkrycia podwójnej spirali DNA</i>, Z. Gdaniec (IChB PAN); <i>Mikromacierze DNA – nowe perspektywy w medycynie</i>, A. Jasińska (IChB PAN); <i>Zastosowania osiągnięć genetyki w diagnostyce medycznej</i>, R. Słomski (IGCz PAN); <i>Laserowe pomiary odległości do satelitów</i>, S. Schillak (OAGD CBK); <i>Wycieczka do Obserwatorium Astrogeodynamicznego (OA CBK PAN w Kórniku)</i>; <i>Czy twórcy starożytnego Egiptu nadeszli z pustyni</i>, M. Kobusiewicz (IAiE PAN); <i>Warsztaty z okazji 50-lecia odkrycia DNA</i>, M. Szymański (IChB PAN); <i>DNA50 – Watson & Crick and beyond...</i> – wystawa (hol) – The British Council Poland; oraz zorganizowanie centralnego miejsca wydarzeń w Ośrodku Nauki PAN dla wszystkich uczelni (64 wykłady oraz inauguracja Festiwalu – O/PAN).
7.	13–16.10.2004	6	<i>Choroba Alzheimer – czy grozi Ci, że zachorujesz?</i> A. Kowalska (IGCz PAN); <i>Biobezpieczeństwo biotechnologii</i>, T. Twardowski (IChB PAN); <i>Nanokryształy metaliczne – nowa era transformacji mocy</i>, B. Idzikowski (IFM PAN); <i>Rola szaty roślinnej w kształtowaniu bilansu cieplnego i wodnego w krajoobrazie rolniczym</i>, A. Kędziora (ISRiL PAN); <i>Wodorowe ogniwa paliwowe – przyszłość energetyki i środków transportowych</i>, Cz. Pawlaczyk (IFM PAN); <i>Z dziejów nauki w Wielkopolsce – czy biografie uczonych są frapujące?</i> A. Marciniak (Archiwum PAN); <i>Badanie Układu Słonecznego</i> – wystawa i warsztaty – The British Council Poland; oraz zorganizowanie centralnego miejsca wydarzeń w Ośrodku Nauki PAN dla wszystkich uczelni (66 wykładów, 7 stoisk interaktywnych oraz inauguracja Festiwalu – O/PAN).
8.	12–15.10.2005	6	<i>Spoleczne i prawne uwarunkowania rozwoju biotechnologii</i>, T. Twardowski (IChB PAN); <i>Czy możemy zobaczyć geny?</i> B. Naganowska (IGR PAN); <i>Szczepionki z roślin GMO w formie tabletki – wizja czy rzeczywistość?</i> J. Kapusta i T. Pniewski (IGR PAN); <i>Uczeni – najlepszymi patronami dla szkół</i>, A. Marciniak (Archiwum PAN); <i>Dlaczego dzieci mają trudności w nauce czytania?</i> J. Ober (SPIRiB IBiB PAN); <i>Dwa wymiary umiejętności czytania i jak je zmierzyć?</i> J. Ober (SPIRiB IBiB PAN); oraz zorganizowanie

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
			centralnego miejsca wydarzeń w Ośrodku Nauki PAN dla wszystkich uczelni (65 wykładów, 8 stoisk interaktywnych oraz Inauguracja Festiwalu – O/PAN).
9.	11–13.10.2006	8	<i>Etyka a sztuka życia szczęśliwego. Od starożytności do współczesności</i> , J. Chełkowski (IGR PAN); <i>Naukowe podstawy powstania i rozwoju transformatorów</i> , M. Dąbrowski (czł. prezydium O/PAN); <i>Podwójnie dyskretny charakter ruchu oczu</i> , J. Ober (SPIRiB IBiB PAN); <i>Roślinna szczepionka nowej generacji przeciwko wzw B</i> , T. Pniewski (IGR PAN); <i>Genetyka człowieka – nadzieje i zagrożenia</i> , K. Szyfter (IGCz PAN); <i>Określanie wieku próbek archeologicznych i geologicznych metodą Elektronowego Rezonansu Paramagnetycznego</i> , M. Wencka (IFM PAN); Wystawa: „System prognozowania epidemii chorób (SPEC)”, M. Jędrzycka, J. Kaczmarek, A. Dawidziuk (IGR PAN); <i>Barwy Jesieni</i> , wycieczka do Arboretum, T. Bojarczuk, L. Rachwał (ID PAN); oraz zorganizowanie centralnego miejsca wydarzeń w Ośrodku Nauki PAN dla wszystkich uczelni (65 wykładów, 8 stoisk interaktywnych oraz inauguracja Festiwalu – O/PAN).
10.	10–13.10.2007	19	<i>Biegnę światłowodem</i> , P. Turowicz (PCSS IChB PAN); <i>Interaktywna Telewizja od kuchni</i> , C. Mazurek (PCSS IChB PAN); <i>Edukacja przyszłości w wirtualnym laboratorium</i> , N. Meyer (PCSS IChB PAN); <i>Co w sieci siedzi? Odkrywanie zasobów bibliotek cyfrowych w Internecie</i> , M. Werla (PCSS IChB PAN); <i>Jak zwalczamy grzyby chorobotwórcze wobec roślin uprawnych?</i> J. Chełkowski, M. Jędrzycka (IGR PAN); <i>Wykorzystanie techniki biologii molekularnej w odkrywaniu dróg migracji drzew po ostatnim zlodowaceniu</i> , (ID PAN); <i>Znaczenie współżycia drzew z grzybami</i> , (ID PAN); <i>Zwiedzanie kolekcji drzew i krzewów w Arboretum Kórnickim</i> (ID PAN); <i>pokaz metod przechowywania zasobów genowych</i> (ID PAN); <i>Wirus HIV – definitywny zabójca. AIDS (Acquired Immuno Deficiency Syndrom)</i> , R.W. Adamiak (IChB PAN); <i>Chromosomy człowieka – widoczne piękno i ukryta informacja</i> , K. Szyfter, M. Jarmuż, M. Giefling (IGCz PAN); <i>Jak starzeje się mózg człowieka – co robić, by żyć długo i szczęśliwie?</i> A. Kowalska (IGCz PAN); <i>Zdobycze wiedzy i zmiany demograficzne – nowe wyzwania społeczne, czyli: „co nas czeka...?” i „do</i>

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
			czego trzeba się przygotować...?” A. Kabsch (Komisja Rehabilitacji O/PAN); <i>Budować świat otwarty. Rozwój poglądów na szczęście od starożytności do współczesności</i> , J. Chełkowski (IGR PAN); <i>Zjawisko zmiany rozkładu elektronów w kryształach metali i półprzewodników organicznych</i> , R. Świetlik (IFM PAN); <i>Zmiany klimatu – ich konsekwencje i możliwości adaptacji</i> , Z.W. Kundzewicz (ISrIL PAN); <i>Ruchy kontynentów, pływy, wędrówki biegunów – badania z wykorzystaniem satelitów</i> , S. Schillak (OA CBK PAN); <i>Pogański książę silny wielce, siedzący w Wiśle czyli Wielkie Morawy a Polska</i> , R. Grzesik (IS PAN); <i>Najstarsze wielkopolskie rękopisy w najnowszym odczytaniu</i> , M. Trawińska (IS PAN) oraz zorganizowanie centralnego miejsca wydarzeń w Ośrodku Nauki PAN dla wszystkich uczelni (61 wykładów, 6 stoisk interaktywnych oraz inauguracja Festiwalu – O/PAN).
11.	15–17.10.2008	6	<i>Życie dało życie, ale jak?</i> J. Barciszewski (IChB PAN); <i>Patentowanie w biotechnologii</i> , T. Twardowski (IChB PAN); <i>Magnetyczne metale molekularne</i> , R. Świetlik (IFM PAN); <i>Jak pisano w średniowiecznym Poznaniu</i> , M. Trawińska (IS PAN); O/PAN zorganizował inaugurację Festiwalu w Ośrodku Nauki PAN oraz dwie wystawy na holu.
12.	25–29.05.2009	3	<i>Spacer po suficie, czyli bio-nanotechnologia łapek gekona</i> , P. Pierański (IFM PAN); <i>Umysł w szponach technologicznej codzienności: rzecz o integrującym wymiarze kognitywistyki</i> , D. Wiener (IP UAM); <i>Dieta zdrowa dla mózgu, czyli co jeść, aby zostać profesorem?</i> A. Kowalska (IGCz PAN).
13.	27–29.04.2010	5	<i>Alternatywny splicing źródłem zwiększenia zmienności informacji genetycznej</i> , K. Sobczak (IHB PAN); <i>Różnice w naszych genomach są większe, niż myśleliśmy do tej pory</i> , P. Kozłowski (IHB PAN); <i>Metabolity grzybów mikroskopowych w produktach spożywczych</i> , H. Wiśniewska (IGR PAN); <i>Zmiany w awifaunie krajów UE – przykład efektu ubocznego prowadzenia wspólnej polityki rolnej</i> , K. Kujawa (ISrIL PAN); <i>Jak złapać mysz? Metody badań w ekologii gryzoni</i> , R. Łęcki (ISrIL PAN); Oddział PAN ponownie zorganizował inaugurację Festiwalu w Ośrodku Nauki PAN oraz dla innych uczelni 21 wykładów, 9 prezentacji i jedną wystawę w holu.

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
14.	29–31.03.2011	3	<i>Spin elektronu i jego wykorzystanie w elementach sztucznej pamięci</i> , J. Barnaś, czł. koresp. PAN; <i>Wielka woda. przyczyny powodzi i możliwości jej przeciwdziałania</i> , P. Kowalczak (ISrIL PAN); <i>Ulepszanie roślin uprawnych dla wyżywienia ludzkości</i> , W. Święcicki, czł. koresp. PAN, M. Surma (IGR PAN); Oddział PAN zorganizował inaugurację Festiwalu w Ośrodku Nauki PAN oraz dla innych uczelni 23 wykłady, 8 prezentacji i wystaw.
15.	27.03.2012	17	GMO – blaski i cienie różnych kolorów biotechnologii, T. Twardowski (IchB PAN); Komórki macierzyste w praktyce medycznej, M. Kurpisz (IGCz PAN); Zmienność genomów RNA jako jeden z podstawowych problemów w terapii przeciwwirusowej, M. Figlerowicz (IHB PAN); Co i jak można badać laserem za pomocą satelitów, St. Schillak (OA CBK PAN); Papierosy, cygara, fajka, fajka wodna – czy i co wybierać?, K. Szyfter, A. Szyfter (IGCz PAN); Cyfrowe kino przyszłości 4K 3D, B. Latanowicz, Ł. Czyż, Sz. Malewski, E. Skotarczak (PCSS IchB PAN); Rozszerzona rzeczywistość w psychomotorycznej zabawie – stoisko interaktywne, A. Ciemniowska, T. Krysztofiak (PCSS IchB PAN); Inteligentny system monitoringu w Internecie przyszłości, D. Walczak, M. Wrzos (PCSS IchB PAN); Ściana wideo wysokiej rozdzielczości, B. Ludwiczak, M. Kierzyńska, M. Ciżnicki, A. Jaworski (PCSS IchB PAN); Zastosowanie interfejsów mobilnych w dziedzinie wizualizacji, T. Kuczyński, G. Grzelachowski, P. Śniegowski (PCSS IchB PAN); Energooszczędne biuro, A. Oleksiak, M. Jarus, E. Kowalczuk (PCSS IchB PAN); Magia światła i barw, A.M. Kietrys, A. Szopa, D. Gurda (IHB PAN); Medicago – model na piątkę plus, J. Banasiak, W. Biała, S. Głazowska, K. Jarzyna, M. Grajewski (IHB PAN); Poznaj genialną Polkę – konkurs o Marii Skłodowskiej-Curie, I. Femiak, A. Kasperska (IHB PAN); DNA i ja, L. Handschuh, M. Marcinkowska (IHB PAN); Zagadki kryminalne w butelce, M. Małgowska, A. Teubert, D. Gudanis, T. Woźniak (IHB PAN) oraz Zwiedzanie Serwerowni Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego, R. Mikołajczak (PCSS IchB PAN). Ponadto Oddział PAN zorganizował 3 wydarzenia Akademii Muzycznej w Poznaniu, w tym koncert. Inauguracja Festiwalu odbyła się w Centrum Kongresowym UMP w Poznaniu.

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
16.	09–11.04.2013	14	<i>Przesłanie prahistorycznych artystów północno-wschodniej Afryki sprzed tysięcy lat</i>, M. Kobusiewicz (IAiE PAN); <i>Skarby do odkrycia. O cennych zbiorach Biblioteki Kórnickiej</i> PAN, M. Biniaś-Szkopek, A. Kwiatkowska (BK PAN); <i>Do czego dzieci i młodzież mają prawo w świetle prawa?</i>, M. Andrzejewski, A. Urbańska, A.N. Schultz (PCPRiPDz INP PAN); <i>Jak rośliny wędrują przez świat – rozprzestrzenianie się nasion</i>, P. Chmielarz (ID PAN); oraz stoiska interaktywne, pokazy, laboratoria i konkurs: <i>Być kobietą w nauce – o trudnych początkach i Noblach</i>, L. Handschuh; Instytut Chemii Bioorganicznej PAN. <i>Baw się razem z nami – poznaj podstawy genetyki poprzez zabawę</i>, M. Marcinkowska-Swojak (IChB PAN); <i>Śmiertelna pułapka lub bezpieczne schronienie, dwie różne strategie radzenia sobie roślin owadożernych i motylkowatych z niedoborem azotu</i>, K. Jarzyski, W. Biała, I. Femiak, K. Milnowska (IChB PAN); <i>Róże jak szkło</i>, A. Kasperska (IChB PAN); <i>Co możesz zrobić z „glajdy” i suszonych kwiatków? Własnoręczny wyrób papieru czerpanego</i>, A. Kwiatkowska, G. Kubacki (BK PAN); <i>Piękne rośliny w Twoim ogrodzie. Pokaz roślin ogrodowych</i>, (ID PAN). <i>Zwiedzanie serwerowni</i>, (PCSS IChB PAN); <i>Centrum zarządzania siecią „NOC”</i> (PCSS IChB PAN); <i>Zwiedzanie Wozu transmisyjnego</i>, (PCSS IChB PAN); <i>Automatyczny system rozpoznawania mowy</i>, (PCSS IChB PAN);
17.	8–10.04.2014	14	Oddział Polskiej Akademii Nauk był gospodarzem inauguracji Festiwalu, której profesjonalną obsługę zapewniła telewizja cyfrowa PLATON (PCSS IChB PAN). Wykład inauguracyjny: <i>Komórki macierzyste – perspektywy aplikacji medycznej</i>, M. Kurpisz (IGCz PAN); a następnie <i>Swornegacie, Rumunki Nowe, Całowanie, czyli co mówią nazwy własne?</i>, M. Rutkiewicz-Hanczewska (K.O. O/PAN); <i>Deficyt wody na świecie</i>, P. Kowalczak (ISRIŁ PAN); Stoiska interaktywne, pokazy, laboratoria oraz konkurs: <i>Zbuduj helisę DNA – to łatwe!</i>, M. Marcinkowska-Swojak i współpracownicy (IChB PAN); <i>Sympatyczne rękopisy. Dotknij tajemnicy powstania manuskryptów</i>, A. Kwiatkowska, K. Kondracka, M. Biniaś-Szkopek i współpracownicy (BK PAN); <i>Ciekłe kryształy – niezwykle stan materii</i>, (pracownicy IFM PAN); <i>Na tropie cząsteczek, czyli potęga Magnetycznego Rezonansu Jądrowego (NMR)</i>, Z. Gdaniec i współ-

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
			pracownicy (IChB PAN); <i>Witaj w fascynującym laboratorium technologii PCSS</i>, (pracownicy PCSS IChB PAN); <i>Tu wóz, jak mnie słyszysz</i>, (pracownicy PCSS IChB PAN); <i>Całodobowe Centrum Zarządzania Siecią PIONIER i POZMAN</i>, (pracownicy PCSS IChB PAN); <i>Najnowocześniejszy sprzęt komputerowy w jednej piwnicy</i>, (pracownicy PCSS IChB PAN); <i>Plemniki pod lupą!</i>, M. Kurpisz i zespół współpracowników (IGCz PAN), <i>IGR-aszki z roślinami</i>, B. Wolko i współpracownicy (IGR PAN); <i>Drzewo od korzeni aż po wierzchołek</i>, pracownicy Arboretum Kórnickiego (ID PAN); <i>W drodze do sukcesu – wszystko o noblistkach w Polsce i na świecie</i>, L. Handschuh i współpracownicy (IChB PAN); <i>Wokół genetyki – gry i zabawy</i>, L. Handschuh, M. Marcinkowska-Swojak i współpracownicy (IChB PAN).
18.	14-16.04.2015	20	Oddział Polskiej Akademii Nauk był gospodarzem inauguracji Festiwalu, której profesjonalną obsługę zapewniła telewizja cyfrowa PLATON (PCSS IChB PAN). Wykład inauguracyjny: <i>Jaką się geny i śpiewające genomy</i>, W. Krzyżosiak (IChB PAN); „<i>Antykoncepcja dla obu płci</i>” – <i>każdy wiek ma swoje prawa</i>, M. Kurpisz (IGCz PAN) oraz K. Katulski (KiKEG UMP); <i>Zachodnia Syberia – Tomsk – Przyroda – Kultura – Ludzie</i>, L. Szajdak (ISRI PAN); <i>Nieznany epizod z początków państwa polskiego. Kim byli wojownicy z Bodzi?</i>, M. Kara, I. Sobkowiak-Tabaka (OSPiŚ IAiE PAN); <i>Stoiska interaktywne: Zostań łowcą kryształów oraz tęczy</i>, K. Nowak, A. Kiliszek, W. Rypniewski, J. Śliwiak, S. Wosicki (IChB PAN); <i>Fascynujący świat fizyki niskich temperatur</i>, Z. Trybuła (IFM PAN); <i>Modelarnia DNA</i>, M. Zielińska oraz A. Kasperska, K. Handschuh, I. Kozłowska (IChB PAN); <i>Na placu gry</i>, K. Klonowska oraz A. Samelak-Czajka, M. Milewski, J. Handschuh, M. Wojciechowska (IChB PAN); <i>Nobliwa gromadka</i>, L. Handschuh (IChB PAN) oraz K. Czubak; <i>W świecie dendrologa</i>, pracownicy (ID PAN); <i>Co czyni buch i para, że marmur rozwala?</i>, (BK PAN); <i>Łowcy – zbieracze końca epoki lodowcowej</i>, I. Sobkowiak-Tabaka, I. Okuniewska-Nowaczyk, A. Kurzawska (OSPiŚ IAiE PAN); <i>Ratownictwo Archeologiczne – Badania archeologiczne na terenie Zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz Dolny na rzece Odrze, województwo śląskie (polder)</i>, P. Bobrowski, A. Klaudel (OSPiŚ IAiE PAN); <i>Plemniki doskonałe</i>, M. Kamie-

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
			niczna, M. Frączek, A. Jarmuszewska (IGCz PAN); <i>IGRaszkę z roślinami i mikroorganizmami</i> , T. Książczyk oraz S. Rychel, K. Malec, P. Serbiak, M. Pyrski (IGR PAN); warsztat plastyczny nt.: <i>Mikrokosmos w powiększeniu</i> , (PTP); <i>Cyfrowe biblioteki, muzea i archiwa – poznaj bogactwo kultury przez Internet!</i> (PCSS IChB PAN); <i>Rzuć okiem... na ekran</i> (PCSS IChB PAN); <i>Zajrzyj do serwera i superkomputera</i> , (PCSS IChB PAN); <i>Jak zarządzać siecią naukową</i> , (PCSS IChB PAN).
19.	18–20.04.2016	14	Warsztaty i laboratoria: <i>O czym myślą drzewa</i> , (ID PAN Kórnik); <i>Para buch – marmur w ruch</i> , (BK PAN); <i>Świat kryształów</i> , (IChB PAN); <i>IGRaszkę z roślinami</i> , T. Książczyk (IGR PAN), <i>Plemnikiowy zawrót głowy</i> , M. Kamieniczna, M. Frączek, A. Jarmuszewska (IGCz PAN), pokazy i prezentacje: <i>Niezwykły świat niskich temperatur</i> , Z. Trybuła (IFM PAN); <i>Tajemnice żywiołów</i> , L. Trybuła, (Aplisens S.A); <i>Komórka pod lupą</i> , K. Czubak, A. Kasperska, K. Klonowska, M. Zielińska (IChB PAN), <i>Rozszyfruj kod genetyczny</i> , L. Handschuh (IChB PAN); „ <i>Microscape</i> ”, instalacja multimedialna, J. Hofman Dietrich, Muzyka: Andre Bartetzki, Studio for Transdisciplinary Project and Research; stoiska interaktywne: <i>Humanisci – detektywi – śledczy kultury</i> . <i>Czym zajmują się bibliografowie?</i> , pracownicy (PBB IBL PAN); <i>Energia i woda w życiu roślin</i> , (ISrIL PAN); <i>Dron filmowy do zdjęć specjalnych</i> , (PCSS IChB PAN); <i>Jak będą wyglądały lekcje w szkole przyszłości?</i> , (PCSS IChB PAN).
20.	23–26.04.2017	19	Inauguracja jubileuszowego XX Festiwalu po raz pierwszy miała miejsce na Placu Kolegiackim przed Urzędem Miejskim – w niedzielę i miała formę pikniku. Warsztaty i wykłady w Oddziale Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu odbywały się w poniedziałek 24.04. Przygotowano następujące warsztaty i laboratoria: <i>DNA cząsteczka życia</i> , Z. Bukowy-Bieryłło, P. Lesiczka, E. Kałużna, M. Przybył, (IGCz PAN); <i>Czy rośliny mogą rosnąć na galaretkę</i> , (IGR PAN); <i>Cudowny świat barwników roślinnych</i> , (IGR PAN); <i>Czy rośliny rozróżniają kolory?</i> , Z. Bernacki (ISrIL PAN); „ <i>DENDROlogika</i> ”, K. Nowak-Dyjeta, K. Broniewska, (ID PAN); <i>Detektywi kultury, twórcy baz danych, badacze. Kim są cyfrowi humanisci?</i> , B. Koper, T. Umerle, (PBB IBL PAN); <i>Czy niskie temperatury są nam potrzebne?</i> ,

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
			Z. Trybuła, (IFM PAN); „<i>Karuzela idei</i>” warsztaty plastyczne, M. Korbańska, (TP); <i>Koralikowy zawrót głowy</i>, L. Handschuh, M. Marcinkowska-Swojak, M. Marszałek-Zeńczak, M. Milewski, M. Zeńczak, M. Stelmaszczuk, (IchB PAN); <i>Tajemnicza spirala</i>, M. Zielińska oraz: A. Kasperska, K. Klonowska, K. Czubak, I. Stolarek, J. Handschuh, (IchB PAN); <i>Najcenniejsze zbiory Biblioteki Kórnickiej</i> – film, M. Biniaś-Szkopek i współpracownicy, (BK PAN); <i>Pierwsza pomoc w życiu codziennym (instruktaż na fantomach do resuscytacji krążeniowo-oddechowej)</i>, G. Polak, J. Staszewski, A. Gałka, N. Damasiewicz, W. Butwicka, (WZKiB UMP); stoiska interaktywne: <i>Znajdź w sobie Neandertalczyka</i>, P. Dac-Roszak, K. Voelkel, N. Rozwadowska, (IGCz PAN); <i>Dogonić plemniki...</i>, M. Kamieniczna, M. Frączek, A. Jarmuszewska, (IGCz PAN); <i>IGRaszk z roślinami</i>, (IGR PAN); <i>Najcenniejsze zbiory Biblioteki Kórnickiej</i>, (BK PAN); <i>Świat kryształów</i>, W. Rypniewski i współpracownicy (IchB PAN); <i>Telewizja w wirtualnej rzeczywistości</i>, (PCSS IchB PAN); <i>Edukacja przyszłości w dzisiejszej szkole</i>, PCSS IchB PAN.
21.	22–26.04.2018	20	Inauguracja XXI Festiwalu miała miejsce na Placu Kolegiackim przed Urzędem Miejskim – w niedzielę i miała formę pikniku, podczas którego oprócz warsztatów przygotowanych przez IGCz PAN, Oddział PAN zorganizował wystawę oraz event dla dzieci pt. <i>Jeśli znacie, to posłuchajcie</i>. (M. Osiak). Ponadto przygotowano wydarzenia, które miały miejsce 24.04.2018 r. w Ośrodku Nauki PAN. Warsztaty i laboratoria: <i>DNA cząsteczka życia</i>, Z. Bukowy-Bieryłło, P. Lesiczka, A. Rabiasz, M. Przybył, J. Świerkowska, B. Świątek-Kościelna, A. Spik, (IGCz PAN); <i>Alchemik w świecie roślin</i>, (pracownicy IGR PAN); <i>W krainie suchego lodu</i>, (pracownicy IGR PAN); <i>Magiczny atrament</i>, (pracownicy IGR PAN); <i>Czardziejskie mikstury</i>, (pracownicy IGR PAN); <i>W jaki sposób rośliny „widzą” kolory?</i>, (Z. Bernacki, IŚRiL PAN); <i>Nauka poszła w las</i>, K. Nowak-Dyjeta, K. Broniewska, (ID PAN); <i>Fascynujący świat niskich temperatur</i>, Sz. Łoś (IFM PAN); <i>Biblio-co? Biblioteka, bibliografia, bibliofilia, czyli kilka trudnych słów o książkach</i> B. Koper, T. Umerle, (PBB i CHC IBL PAN); <i>Budujemy spiralę DNA</i>, (pracownicy IchB PAN); <i>Świat w mikroskali</i>, (pracownicy IchB PAN);

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
			<i>Zabawy z kodem genetycznym</i> , (pracownicy IChB PAN); <i>Wizyta w skrytorium z Biblioteką Kórnicką</i> , (pracownicy BK PAN); Stoiska interaktywne: <i>Znajdź w sobie Neandertalczyka</i> , P. Dąca-Roszak, K. Voelkel, E. Kałuża, (IGCz PAN); <i>Jak powstają plemniki</i> , M. Kamieniczna, M. Frączek, A. Jarmuszevska, (IGCz PAN); <i>Wszystkie barwy chemii</i> , (pracownicy IChB PAN); <i>Najcenniejsze zbiory Biblioteki Kórnickiej</i> , (pracownicy BK PAN); <i>Telewizja w wirtualnej rzeczywistości</i> , (PCSS IChB PAN); <i>Edukacja przyszłości w szkole</i> , (PCSS IChB PAN).
22.	8–11.04.2019	18	Warsztaty i laboratoria: <i>DNA cząsteczka życia</i> , K. Iżykowska, K. Jarecka, M. Kaczmarek-Rys, J. Hoppe-Gołębiewska, (IGCz PAN); <i>Alchemik w świecie roślin</i> , (pracownicy IGR PAN); <i>W krainie suchego lodu</i> , (pracownicy IGR PAN); <i>Magiczny atrament</i> , (pracownicy IGR PAN); <i>Czarodziejskie mikstury</i> , (pracownicy IGR PAN); <i>Czy każde światło jest tak samo dobre dla roślin?</i> , Z. Bernacki, (ISrIL PAN); „ <i>DENDROlogika. Jak odnaleźć się w tym pędzie?</i> ”, K. Nowak, K. Broniewska, (ID PAN); <i>Zagadki fizyki</i> , (pracownicy IFM PAN); <i>Literackie czary-mary</i> , B. Koper, K. Jaworska, (PBB i CHC IBL PAN); <i>Genetyczny zawrót głowy</i> , L. Handschuh, (IChB PAN); <i>Kuchenne izolacje (DNA)</i> , dr M. Marcinkowska-Swojak, (IChB PAN); <i>Komórki macierzyste</i> , (pracownicy IGCz PAN); <i>Narysuj średniowiecznego słonia</i> , (pracownicy BK PAN); Stoiska interaktywne: <i>Kolorowy świat biochemii</i> , A. Mleczko, A. Wasilewska, P. Pietras, K. Bąkowska-Żywicka, (IChB PAN); <i>Laboratorium szalonego chemika</i> , (pracownicy IChB PAN); <i>Tajemnice budowy plemnika</i> , M. Kamieniczna, M. Frączek, A. Jarmuszevska, (IGCz PAN); <i>Cyfrowy Świat Nowych Mediów</i> , (PCSS IChB PAN); <i>Przestrzeń Nowoczesnej Edukacji</i> , (PCSS IChB PAN).
23.	Październik 2020	17	Z powodu zagrożenia epidemicznego Festiwal został zrealizowany hybrydowo. Przygotowano 12 filmów i 5 warsztatów malarskich. Filmy: <i>Nazewnicze tajemnice ulic Starego Miasta</i> , K. Galewska, (KO O/PAN); <i>Skarby Zamku w Kórniku</i> , M. Biniś-Szkopek, (BK PAN); Filmy (10) przygotowane przez pracowników IFM PAN: <i>Co łączy bańki mydlane z sondą kosmiczną?</i> , D. Dardas, S. Pieprzyk, T. Yevchenko; <i>Aparat z pudełka po zapalkach</i> , Ł. Lindner; <i>Pojazd napędzany pułapką na</i>

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
			<i>myszy</i>, Ł. Lindner; <i>Podróż do ukrytego świata kwantów: tranzystor jednoelektronowy</i>, G. Michałek, D. Krychowski; <i>Laboratorium SmartBee Club: Niewidzialne Siły Nauki</i>, K. Hyżorek; <i>Fascynujący świat niskich temperatur</i>, I. Olejniczak, B. Barszcz, A. Frąckowiak; <i>Od jądra Ziemi do jądra atomu</i>, A. Rachocki, M. Knapkiewicz; <i>Efekt termoelektryczny, czyli jak zbędne ciepło zamienić w prąd elektryczny</i>, K. Synoradzki; <i>W Kosmosie ze SmartBee Club</i>, K. Hyżorek; <i>Kosmos już na Was czeka! Spintronika albo pożytek z wkręconych elektronów</i>, M. Zwierzycki; warsztaty malarskie (5) dla dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych oraz średnich zrealizowano na terenie szkół, M. Korbańska (PTP).
24.	30.11.2021	23	Z powodu zagrożenia epidemicznego Festiwal został zrealizowany hybrydowo. Przygotowano 14 filmów i 9 warsztatów stacjonarnych. IFM PAN (7 filmów): <i>Ciekle kryształy</i>, D. Dardas, T. Yevchenko, S. Pieprzyk; <i>Ciepło, coraz cieplej Co można zrobić z dwutlenkiem węgla</i>, I. Olejniczak, B. Barszcz; <i>Fala fali nierówna</i>, M. Knapkiewicz, A. Rachocki; <i>Zakręcone elektrony na torze wyścigowym</i>, M. Zwierzycki; <i>Ogniwa paliwowe – zielona energia</i>, P. Ławniczak i G. Ławniczak oraz A. Ostrowski; <i>Rewolucja w wyświetlaniu obrazu: od kineskopu po kropki kwantowe</i>, G. Michałek, D. Krychowski; <i>Procesor kwantowy i kubity</i>, D. Krychowski, G. Michałek; IGCz PAN (5 filmów): <i>Co genetyk chowa w probówkach?</i>, E. Lis, M. Korolczuk, <i>Diagnostyka plemnika</i>, M. Frączek, M. Kamieniczna, A. Jarmuszevska, <i>Linie w ogniu – za o powinniśmy dziękować komórkom?</i>, M. Drobną-Śledzińska, N. Maćkowska-Maślak; <i>Trenuj swoje białe krwinki, czyli o tajemnicach szczepionek</i>, M. Żurawek, M. Podralska, I. Ziółkowska-Suchanek, T. Woźniak; <i>Escape room: Escape the Lab</i>, J. Świerkowska, M. Kazimierska. Komisja Onomastyczna O/PAN: <i>Skąd się wzięły nazwy ulic?</i>, K. Galewska. Wydarzenia stacjonarne: <i>To ja umiem malować i nic o tym nie wiedziałem?</i>, M. Korbańska (PTP); <i>Czy bajki umilają dzieciństwo?</i>, M. Osiak (O/PAN); <i>Tajemnice książek</i> – warsztat połączony z prezentacją starych książek oraz nauka oprawiania książek, A. Losik-Sidorska, A. Stachera (BK PAN); <i>Niezwykłe przypadki i wypadki Pałacu Działyńskich</i>, M. Biniś Szkopek (BK PAN); <i>Stwórz projekt oprawy swojej książki</i>,

Edycja	Data	Liczba wydarzeń	Tytuły sesji oraz wykładowcy (wraz z afiliacją)*
			M. Potocka, M. Szczepaniak (BK PAN); <i>Stany skupienia materii – stały, ciekły i gazowy – czy to wszystko?</i> , (IFM PAN); <i>W zdrowym ciele zdrowym gen</i> , <i>Koralikowy kod DNA</i> , <i>Chromosomowe układanki</i> , (IGCz PAN).
25.	01.06.2022	6	Wydarzenia tylko stacjonarne. BK PAN: <i>Co łączy dziobaka i zbroję husarską? – tajemnice życia rodów Działyńskich i Zamoyskich</i> , M. Biniaś-Szkopek; <i>Co to jest manuskrypt i jak powstawały stare księgi? – warsztat introligatorski</i> , M. Potocka, M. Szczepaniak; <i>Od rękopisu poprzez mikrofilm do e-booka</i> , A. Losik-Sidorska, A. Stachera; IGCz PAN: <i>Genetyczne układanki, czyli od DNA do chromosomów</i> , K. Iżykowska, M. Kasprzyk, M. Kostrzewska-Poczekaj, oraz <i>Serce na dłoni, czyli gdzie mieszkają narządy</i> , M. Pieniawska, J. Jurczak, M. Kaczmarek-Ryś, J. Hoppe-Gołębiewska; ID PAN: <i>Skąd się biorą drzewa?</i> oraz <i>Metody rozmnażania drzew leśnych</i> , dr T. Hazubska-Przybył, dr M. Wawrzyniak; (IFM PAN): <i>Azotowe szaleństwo</i> , D. Dardas.

*Rozwinięcie skrótów: IChB PAN – Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu; IGCz PAN – Instytut Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu; ID PAN – Instytut Dendrologii PAN w Kórniku; PCSS IChB PAN – Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe afiliowane przy Instytucie Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu; APAN – Archiwum PAN Oddział w Poznaniu; OA CBK PAN – Obserwatorium Astrogeodynamicznego Centrum Badań Kosmicznych PAN w Borówcu k. Kórnika; SPIRiB IBiB PAN – Samodzielna Pracownia Inżynierii Rehabilitacyjnej i Biomechaniki Instytutu Biocybernetyki i Inżynierii Biomedycznej PAN w Warszawie; IS PAN – Instytut Sławistyki PAN w Warszawie; IŚRiL PAN – Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu; IAiE PAN – Instytut Archeologii i Etnologii PAN Oddział w Poznaniu; BK PAN – Biblioteka Kórnicka PAN w Kórniku; PCPRiPdZ INP PAN – Poznańskie Centrum Prawa Rodzinnego i Praw Dziecka; Instytut Nauk Prawnych PAN w Warszawie; PBB IBL PAN – Pracownia Bibliografii Bieżącej Instytutu Badań Literackich PAN w Poznaniu; CHC IBL PAN – Centrum Humanistyki Cyfrowej IBL PAN; K.O. O/PAN – Komisja Onomastyczna Oddziału PAN w Poznaniu; IP UAM – Instytut Psychologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; UMP w Poznaniu – Uniwersytet Medyczny im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu; KiKEG UMP – Katedra i Klinika Endokrynologii Ginekologicznej Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu; WSO – Wyższa Szkoła Oficerska w Poznaniu; OSPiŚ IAiE PAN – Ośrodek Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Poznaniu; PTP – Pracownia Twórcze Pole; WZKiB UMP – Wydział Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa Urzędu Miasta Poznania.

6.4. WYKŁADY OTWARTE „NAUKA I SPOŁECZEŃSTWO”

(K. SOBKOWSKA I M. ŚWITOŃSKI)

W październiku 2019 r., z inicjatywy Oddziału PAN w Poznaniu, podjęto decyzję o organizacji cyklicznych wykładów otwartych pn. „Nauka i Społeczeństwo”, popularyzujących osiągnięcia naukowe. Współorganizatorami wykładów

są komisje naukowe działające przy Oddziale. Wykłady odbywają się raz w miesiącu, od października do czerwca. Wykładowcami są przede wszystkim naukowcy z Wielkopolski. Inicjatywa ta jest adresowana do szerokiego kręgu odbiorców – uczniów szkół średnich, studentów, doktorantów, pracowników naukowych oraz wszystkich zainteresowanych osób. W związku z pandemią Covid-19 wykłady są zazwyczaj przeprowadzane w formie hybrydowej, a wersja online nadawana jest na żywo za pośrednictwem YouTube. Wykłady te są stale dostępne na tym kanale. Wykaz dotychczasowych wykładów ogłoszonych w ramach cyklu „Nauka i Społeczeństwo” przedstawiono w tabeli VIII.

Tabela VIII. Wykaz wykładów w ramach cyklu „Nauka i Społeczeństwo” (2019–2022)

Lp.	Data	Tytuł wykładu	Wykładowca	Nazwa Komisji
1.	Październik 2019	<i>Ciepło coraz cieplej – zmiana klimatu w Wielkopolsce.</i>	Zbigniew W. Kundzewicz (IŚRiL PAN)	Komisja Klimatu, Zasobów Wodnych i Ochrony Powietrza Oddział PAN w Poznaniu
2.	Listopad 2019	<i>Piękno Wielkopolski ukryte w wiejskich kościołach gotyckich.</i>	Andrzej Litewka (PP)	Komisja Urbanistyki, Planowania Przestrzennego i Architektury Oddział PAN w Poznaniu
3.	Grudzień 2019	<i>Rozwój biomateriałów polimerowych w dobie starzejącego się społeczeństwa.</i>	Mirosława El Fray (ZUT)	Komisja Nauk Chemicznych Oddział PAN w Poznaniu
4.	Styczeń 2020	<i>Czy obce gatunki drzew wyprą rodzime.</i>	Władysław Danielewicz (UP)	Komisja Nauk Leśnych i Drzewnych Oddział PAN w Poznaniu
5.	Luty 2020	<i>Komórki macierzyste w medycynie.</i>	Józef Dulak (UJ)	Komisja Biotechnologii Oddział PAN w Poznaniu
6.	Październik 2020	<i>Koronawirus w polskiej populacji.</i>	Elżbieta Ziętkiewicz; Andrzej Pławski (IGCz PAN)	Instytut Genetyki Człowieka Oddział PAN w Poznaniu
7.	Listopad 2020	<i>Szczepienia ochronne w dobie pandemii koronawirusa.</i>	Jacek Wysocki (UMP)	Komisja Nauk Medycznych Oddział PAN w Poznaniu

Lp.	Data	Tytuł wykładu	Wykładowca	Nazwa Komisji
8.	Grudzień 2020	<i>Co mówią nazwy własne o naszej przeszłości i teraźniejszości?</i>	Małgorzata Rutkiewicz- Hanczewska (UAM)	Komisja Onomastyczna Oddział PAN w Poznaniu
9.	Styczeń 2021	<i>W kręgu optymalizacji – od lekcji natury do zastosowań praktycznych.</i>	Marian Ostwald (PP)	Komisja Nauk Mechanicznych i Budowlanych Oddział PAN w Poznaniu
10.	Luty 2021	<i>Wielkopolska Biblioteka Cyfrowa – pierwsza regionalna biblioteka cyfrowa w Polsce.</i>	Mirosław Górny, Artur Wierzbicki (UAM)	Komisja Informacji Naukowej Oddział PAN w Poznaniu
11.	Marzec 2021	<i>Badania archeologiczne na Egipskiej Pustyni Zachodniej: katastrofa ekologiczna na Saharze i jej wpływ na powstanie cywilizacji starożytnego Egiptu.</i>	Jacek Kabaciński (IAiE PAN)	Komisja Archeologiczna Oddział PAN w Poznaniu
12.	Kwiecień 2021	<i>Czy pandemia COVID-19 spowoduje „pandemię” hipokinezji, czyli co się dzieje z naszą aktywnością fizyczną?</i>	Robert Szeklicki (AWF)	Komisja Kinezylogii Oddział PAN w Poznaniu
13.	Maj 2021	<i>Wpływ powłok z PCBN na stan warstw wierzchnich po procesie toczenia.</i>	Michał Ociepa (UZ)	Komisja Inżynierii Powierzchni Oddział PAN w Poznaniu
14.	Czerwiec 2021	<i>Towaroznawstwo, czyli nauka o jakości towarów – czy jest nadal potrzebna?</i>	Romuald Zalewski (UEP)	Komisja Nauk Towaroznawczych Oddział PAN w Poznaniu
15.	Październik 2021	<i>Dlaczego WHO ogłasza: „starzenie się jest tykającą bombą zegarową”.</i>	Aleksander Kabsch (AWF)	Komisja Rehabilitacji i Integracji Społecznej Oddział PAN w Poznaniu
16.	Listopad 2021	<i>Fenomen Osmanów. Dlaczego Turcy osmańscy tak łatwo podbili część Europy i dlaczego ją utracili?</i>	Ilona Czamańska (UAM)	Komisja Bałkanistyki Oddział PAN w Poznaniu

Lp.	Data	Tytuł wykładu	Wykładowca	Nazwa Komisji
17.	Styczeń 2022	<i>Georóżnorodność a cele zrównoważonego rozwoju.</i>	Zbigniew Zwoliński (UAM)	Komisja Nauk o Ziemi Oddział PAN w Poznaniu
18.	Luty 2022	<i>Paradygmaty skuteczne- go i efektywnego przy- wództwa w kryzysie pandemicznym – aspekt ergonomiczny.</i>	Leszek Pacholski (PP)	Komisja Ergonomii Oddział PAN w Po- znaniu
19.	Marzec 2022	<i>Metoda uczenia maszy- nowego w analizie i rozpoznawaniu obra- zów.</i>	Krzysztof Krawiec (PP)	Komisja Informatyki i Automatyki Od- dział PAN w Pozna- niu
20.	Kwiecień 2022	<i>Kapelusz czy nóżka, czyli grzyby leśne jako bioindykatory zanieczy- szczenia środowiska.</i>	Mirosław Mleczek (UP)	Komisja Nauk Leś- nych i Drzewnych Oddział PAN w Po- znaniu

*Rozwinięcie skrótów nazw instytucji: IŚRiL – Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu, PP – Politechnika Poznańska, ZUT – Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie, UP – Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, UJ – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, IGCz – Instytut Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu, UMP – Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, UAM – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, IAiE PAN – Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie, AWF – Akademia Wychowania Fizycznego w Poznaniu, UZ – Uniwersytet Zielonogór- ski, UEP – Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu.

6.5. „NAUKA NA WAKACJACH”

(K. SOBKOWSKA)

„Nauka na wakacjach” to wakacyjny (lipiec-sierpień) cykl ośmiu wykładów odbywających się raz w tygodniu w Domu Pracy Twórczej PAN w Juracie, po- cząwszy od 2014 r. (tabela IX). Organizatorami wydarzenia są Oddział PAN w Poznaniu oraz Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu. Pomysłodaw- cą i prowadzącym spotkania jest prof. Jan Barciszewski z ICHB PAN w Poznaniu. Celem tej inicjatywy jest propagowanie i popularyzacja najnowszych osiągnięć polskiej i światowej nauki, a także przybliżenie piękna i atrakcyjności pracy badawczej. Jednocześnie jest to okazja do zaprezentowania potencjału Polskiej Akademii Nauk oraz jej placówek badawczych. O znaczeniu tej cennej inicjatywy świadczy powtarzająca się każdego roku wysoka frekwencja słuchaczy. W latach 2020–2021 z powodu pandemii COVID-19 zrezygnowano z organizacji spotkań.

„Nauka na wakacjach” jest kontynuacją „Spotkań z Nauką”, które w latach 2011–2013 odbywały się w Ośrodku Nauki Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu (jeden wykład w miesiącu, od października do czerwca).

Tabela IX. Nauka na wakacjach (2014-2019)

Lp.	Rok	Liczba wykładów	Imię i nazwisko/Afiliacja
1.	2014	8	Wojciech Masłowski (UOM), Włodzimierz Baranowski (CSK MON), Leszek Kaczmarek (IBDMN PAN), Grzegorz Węgrzyn (UG), Maciej Franz (UAM), Józef Dulak (UJ), Maciej Błaszak (UAM), Bogusław Buszewski (UMK)
2.	2015	8	Piotr Mucha (UG), Maciej Błaszak (UAM), Włodzimierz Baranowski (CSK MON), Dariusz W. Kowalczyk (UWM), Jolanta Jura (UJ), Piotr Michoń (UEP), Grzegorz Węgrzyn (UG), Zofia Szweykowska-Kulińska (UAM)
3.	2016	8	Grzegorz Węgrzyn (UG), Dariusz W. Kowalczyk (UWM), Andrzej Ossowski (PUM), Jan Jarosław Rybczyński (OB PAN), Włodzimierz Baranowski (CSK MON), Zofia Szweykowska-Kulińska (UAM), Piotr Mucha (UG), Jan Barciszewski (IChB PAN)
4.	2017	8	Włodzimierz Baranowski (CSK MON), Anna Maria Barciszewska (UMP), Grzegorz Węgrzyn (UG), ks. Jan Słowiński (UAM), Jacek W. Paluchowski (UAM), Artur Jarmołowski (UAM), Piotr Mucha (UG), Cezary Mazurek (PCSS IChB PAN)
5.	2018	8	Piotr Mucha (UG), Anna Marica Barciszewska (UMP), Grzegorz Węgrzyn (UG), Jolanta Jura (UJ), Włodzimierz Baranowski (CSK MON), Cezary Mazurek (PCSS IChB PAN), Adam Łukaszewicz (UW), Józef M. Fiszer (ISP PAN)
6.	2019	7	Przemysław Olstowski (IH PAN), Maria Balcerzak (PW), Cezary Mazurek (PCSS IChB PAN), Zofia Szweykowska-Kulińska (UAM), Grzegorz Węgrzyn (UG), Anna Maria Barciszewska (UMP), Józef M. Fiszer (ISP PAN)]

*Rozwinięcie skrótów: UOM – University of Muenster, Germany, CSK MON – Centralny Szpital Kliniczny MON w Warszawie, IBDMN PAN – Instytut Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN w Warszawie, UG – Uniwersytet Gdański, UAM – Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, UJ – Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, UWM – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, UEP – Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, PUM – Pomorski Uniwersytet Medyczny w Szczecinie, OB PAN – Ogród Botaniczny PAN w Powsinie, IChB PAN – Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu, PCSS IChB PAN – Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe Instytut Chemii Bioorganicznej PAN w Poznaniu, UMP – Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu, UW – Uniwersytet Warszawski, ISP PAN – Instytut Studiów Politycznych PAN w Warszawie, IH PAN – Instytut Historii PAN w Warszawie, PW – Politechnika Warszawska

6.6. KONKURS NA NAJLEPSZĄ PRACĘ TWÓRCZĄ, KTÓREJ AUTOREM JEST DOKTORANT

(K. SOBKOWSKA I M. ŚWITOŃSKI)

Począwszy od roku 2013 r., z inicjatywy Prezydium Oddziału PAN w Poznaniu ogłaszany jest konkurs na „Nagrodę Poznańskiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk za najlepszą oryginalną pracę twórczą, której autorem jest doktorant z terenu Oddziału”. Celem tego przedsięwzięcia jest popularyzacja osiągnięć badawczych młodych adeptów nauki, a także zaznaczenie roli Polskiej Akademii Nauk w promocji osiągnięć naukowych.

Nagrody przyznawane są raz w roku za oryginalne osiągnięcie badawcze, opublikowane w roku poprzedzającym jej przyznanie, w pięciu obszarach odpowiadających nazwom Wydziałów PAN: nauk humanistycznych i społecznych, nauk biologicznych i rolniczych, nauk ścisłych i nauk o Ziemi, nauk technicznych oraz nauk medycznych. Do konkursu może przystąpić każda osoba, która w roku poprzedzającym kolejną edycję konkursu była doktorantem w instytucji zlokalizowanej w województwie wielkopolskim lub lubuskim. Kryteriami oceny są m.in.: oryginalność i wartość poznawcza osiągnięcia, wkład kandydata, ranga czasopisma (wg Impact Factor oraz aktualnej punktacji Ministerstwa Edukacji i Nauki) czy oddźwięk w środowisku naukowym. Co roku każdy zespół oceniający może wnioskować o przyznanie tylko jednej nagrody finansowej oraz jednego wyróżnienia. Dyplomy dla laureatów i osób wyróżnionych przyznawane są wspólnie przez Prezesa PAN oraz Prezesa Oddziału PAN w Poznaniu, natomiast nagrody pieniężne dla laureatów przyznaje Prezes PAN. Laureaci konkursu mają możliwość zaprezentowania swoich osiągnięć podczas czerwcowej sesji Zgromadzenia Ogólnego.

O niewątpliwym sukcesie przedsięwzięcia może świadczyć fakt, że w latach 2013–2021 zostało złożonych ogółem 512 wniosków, a rekordowym pod tym względem był rok 2021, kiedy to wpłynęło 77 zgłoszeń (tabela X).

Tabela X. Zgłoszenia do konkursu w latach 2013–2022

Lp.	Rok	Liczba zgłoszo- nych wniosków	Przyznane nagrody	Przyznane wyróżnienia
1.	2013	57	5	3
2.	2014	40	5	3
3.	2015	45	5	3
4.	2016	67	5	2
5.	2017	51	5	5
6.	2018	52	5	4
7.	2019	56	5	5
8.	2020	67	5	4
9.	2021	77	5	4
10.	2022	48	?	?

7. WYDAWNICTWA

(K. SOBKOWSKA)

Oddział Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu jest wydawcą lub współwydawcą cyklicznie ukazujących się czasopism naukowych oraz materiałów pokonferencyjnych i książek naukowych, będących efektem działalności komisji naukowych. Do najważniejszych wydawnictw minionego dziesięciolecia należą:

1. Kolejne opracowania będące pokłosiem odbywającej się corocznie (od 1995 r.) sesji naukowej pn. „Dwugłos Nauki” (wcześniej „Dwugłos Nauki i Teologii”). Publikacje te opracowywane są na podstawie referatów wygłoszonych w czasie sesji.
2. *Biblia Jakuba Wujka w życiu i kulturze narodu polskiego* – wydawnictwo jest efektem sesji naukowej pod tym samym tytułem, która odbyła się w roku 2012. Jest ono podsumowaniem badań nad działalnością ks. Jakuba Wujka, a także dziełem jego życia – przekładem Biblii na język polski oraz rolę, jaką pełniła w życiu kulturalnym, religijnym i językowym narodu polskiego.
3. *Biotechnologia 2020. O co najczęściej pytamy?* Książka została opracowana i wydana dzięki współpracy Komisji Biotechnologii oraz Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu. W sposób dostępny i umożliwiający wyrobienie sobie własnego zdania autorzy omówili podstawowe pojęcia oraz najważniejsze osiągnięcia biotechnologii. Publikacja umożliwia również zapoznanie się z zagadnieniami, które od lat wzbudzają dyskusje – choćby zasadność i bezpieczeństwo szczepień.
4. *Bułgarystyka. Tradycje i przyszłość*. Publikacja jest wynikiem długofalowej współpracy naukowej polskich i bułgarskich uczonych z głównych ośrodków akademickich w Polsce oraz w Bułgarii. Poświęcona jest m.in. kontaktom polsko-bułgarskim, zagadnieniom języko- i literaturoznawczym oraz teorii i historii literatury.
5. *Poznań w nazwach, nazwy w Poznaniu. Nazewnictwo zabytki Wielkopolski*. Opracowanie przygotowane przez Komisję Onomastyczną Oddziału PAN w Poznaniu poświęcone zostało historycznym i współczesnym nazwom własnym obecnym w przestrzeni Poznania. Jest to publikacja popularnonaukowa, dzięki której można zapoznać się ze znaczeniem wielu nazw własnych z pominięciem specjalistycznej terminologii oraz obudowy naukowej w postaci przypisów i cytatów.
6. *Dziedzictwo kulturowe w kontekście wyzwań zrównoważonego rozwoju*. Publikacja odnosi się do jednego z kluczowych zagadnień współczesnej archeologii, który związany jest z potencjałem i wartością dziedzictwa kulturowego. Pokazuje, że uchwycenie wpływu dziedzictwa archeologicznego na poszcze-

gólne dziedziny życia, a także rolę w generowaniu różnych wartości, jest możliwe dzięki całościowemu i zintegrowanemu podejściu.

7. *Biuletyn Oddziału PAN w Poznaniu*, którego głównym celem jest promowanie i upowszechnianie działalności Oddziału (w tym organizowanych lub współorganizowanych konferencji i imprez popularnonaukowych), osiągnięć instytutów PAN, Poznańskiej Szkoły Doktorskiej, komisji naukowych, jak również promowanie osiągnięć członków PAN związanych z Oddziałem. Biuletyn ukazuje się dwa razy do roku, a każdy numer umieszczany jest na stronie [www Oddziału \(https://poznan.pan.pl/?page_id=1793\)](https://poznan.pan.pl/?page_id=1793).
8. „Bohemistyka” jest czasopismem wydawanym przez Komisję Sławistyczną, Instytut Filologii Polskiej i Klasycznej UAM oraz Wydawnictwo „Pro” i jest poświęcone problemom języka i literatury czeskiej.
9. „Zeszyty Promocji Rehabilitacji, Ortopedii, Neurofizjologii i Sportu – IRONS” to recenzowane czasopismo, w którym publikowane są oryginalne i pogładowe prace z zakresu rehabilitacji, fizjoterapii, ortopedii i neurofizjologii, a także dotyczące urazów sportowych. Kwartalnik wydawany jest przez Komisję Rehabilitacji oraz Fundację RehaSport.

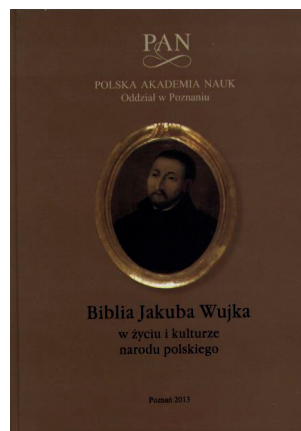
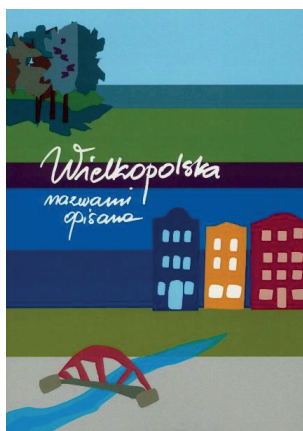
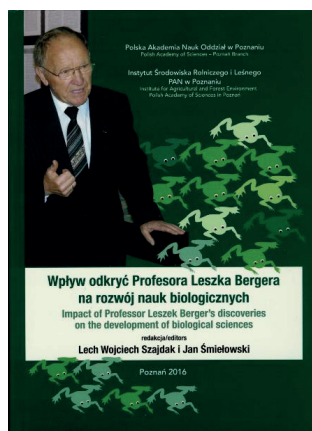
Monografie, wydawnictwa pokonferencyjne oraz publikacje w przeważającej większości są finansowane lub współfinansowane ze środków Działalności Upowszechniającej Naukę (DUN). Wśród wydawanych przez Komisję czasopism lub monografii są również takie, które finansowane są w całości ze źródeł partnerów – uczelni wyższych lub towarzystw naukowych.

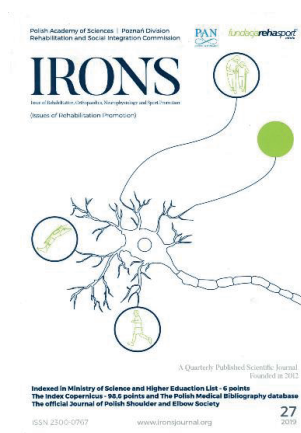
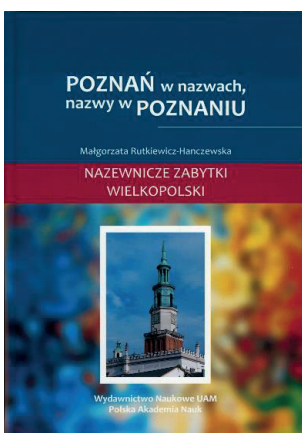
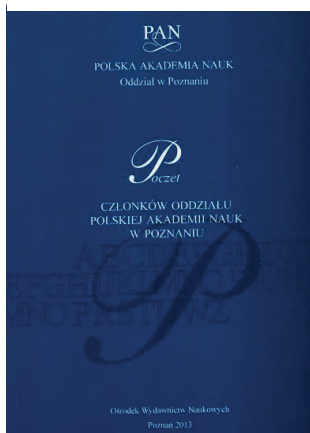
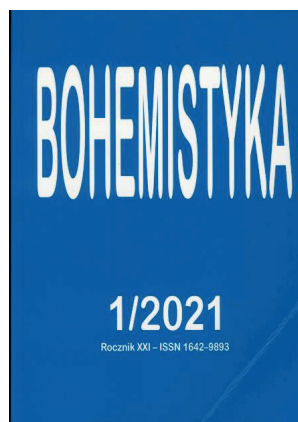
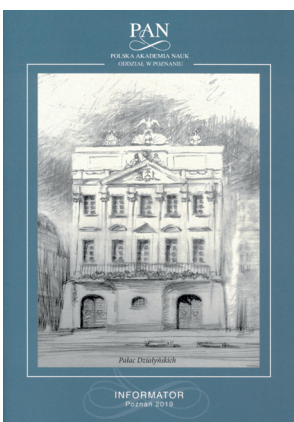
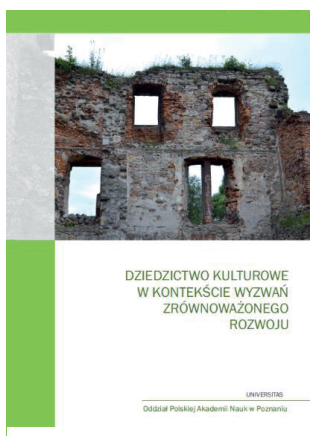
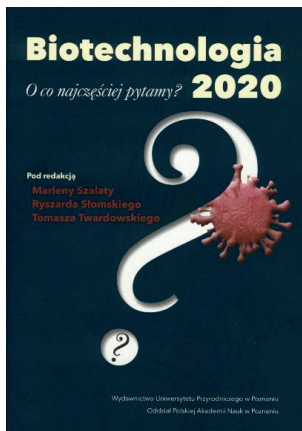
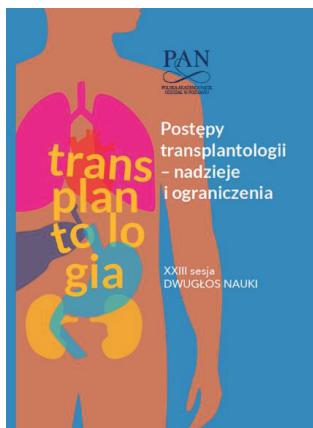
Tabela XI. Wydawnictwa Oddziału PAN w Poznaniu (2012–2022)

Lp.	Rok	Tytuł	Wydawca/współwydawca
1.	2012	<i>Człowiek – istota nieznana?</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu, Wydział Teologiczny UAM, Ośrodek Wydawnictw Naukowych
2.	2012	<i>Safety of the Polish Power System</i>	Andrzej Demenko, Józef Lorenc Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu. Komisja Nauk Elektrycznych
3.	2012	<i>Informator Oddziału PAN w Poznaniu</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
4.	2013	<i>Biblia Jakuba Wujka w życiu i kulturze narodu polskiego</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
5.	2013	<i>Człowiek – od kiedy?</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu, Ośrodek Wydawnictw Naukowych
6.	2013	<i>Nowe otwarcie na innowacje</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu. Komisja Nauk Towaroznawczych

Lp.	Rok	Tytuł	Wydawca/współwydawca
7.	2013	<i>Towaroznawstwo w ofensywie</i>	Polska Akademia Nauk Oddział w Poznaniu. Komisja Nauk Towaroznawczych. Nauk o Jakości
8.	2013	<i>Poczet członków Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
9.	2014	<i>Blackout a krajowy system elektroenergetyczny</i>	Józef Lorenc, Andrzej Demenko, Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu, Instytut Chemii Bioorganicznej PAN. Ośrodek Wydawnictw Naukowych
10.	2014	<i>Boska częśćka – jej znaczenie dla fizyki i filozofii</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
11.	2015	<i>Dusza – umysł – wolna wola</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
12.	2016	<i>Wpływ odkryć profesora Leszka Bergera na rozwój nauk biologicznych</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu, Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu
13.	2016	<i>Inżynieria genetyczna człowieka</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
14.	2017	<i>Wokół Wielkiego Jubileuszu 1050-lecia Chrztu Polski</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
15.	2018	<i>Czy Bóg stworzył liczby pierwsze?</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
16.	2019	<i>Uwarunkowania wolności – refleksje w setną rocznicę odzyskania niepodległości</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
17.	2019	<i>Informator Oddziału PAN w Poznaniu</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
18.	2020	<i>Biotechnologia 2020. O co najczęściej pytamy?</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu. Komisja Biotechnologii, Wydawnictwo Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
19.	2020	<i>Cybernetyka, bezpieczeństwo, prywatność</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
20.	2020	<i>Wielkopolska nazwami opisana</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu. Komisja Onomastyczna, Wydawnictwo „Poznańskie Studia Polonistyczne”
21.	2020	<i>Bułgarystyka – tradycje i przyszłość</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu. Komisja Sławistyczna

Lp.	Rok	Tytuł	Wydawca/współwydawca
22.	2021	<i>Człowiek i środowisko</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
23.	2021	<i>Dziedzictwo kulturowe w kontekście wyzwań zrównoważonego rozwoju</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas” w Krakowie
24.	2021	<i>Poznań w nazwach, nazwy w Poznaniu. Nazewnictwo zabytki Wielkopolski</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu, Wydawnictwo Naukowe UAM
25.	2022	<i>Poczet członków Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
26.	2022	<i>Postępy transplantologii – nadzieje i ograniczenia</i>	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
27.	Półrocznik	„Biuletyn Oddziału PAN w Poznaniu”	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu
28.	Kwartalnik	„Zeszyty Promocji Rehabilitacji, Ortopedii, Neurofizjologii i Sportu – IRONS”	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu. Komisja Rehabilitacji i Integracji Społecznej, Fundacja Rehasport Clinic
29.	Kwartalnik	„Bohemistyka”	Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu. Komisja Sławistyczna, Instytut Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Wydawnictwo „Pro”

8. JEDNOSTKI DZIAŁAJĄCE NA TERENIE ODDZIAŁU

(K. SOBKOWSKA ORAZ DYREKTORZY I KIEROWNICY JEDNOSTEK NAUKOWYCH)

W ramach Polskiej Akademii Nauk działają instytuty (podstawowa jednostka), zakłady, pracownie oraz jednostki pomocnicze. Prowadzą one badania naukowe oraz prace badawczo-rozwojowe, które są szczególnie ważne dla rozwoju kraju. Do 2021 r. w Poznaniu i okolicy działało 6 instytutów naukowych. Uchwałą Prezydium PAN w Warszawie, w październiku 2021 r. podjęto decyzję o likwidacji Instytutu Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu. W związku z tą decyzją na obszarze Oddziału PAN w Poznaniu funkcjonuje 5 instytutów, 9 zakładów i pracowni działających w strukturze warszawskich instytutów PAN oraz 2 jednostki pomocnicze: Biblioteka Kórnicka PAN oraz Archiwum PAN w Warszawie – Oddział w Poznaniu. We wszystkich jednostkach zatrudnionych jest ogółem 1157 osób, w tym 434 pracowników naukowych. Dyrektorzy i kierownicy placówek są stałymi uczestnikami Zgromadzeń Ogólnych Oddziału PAN w Poznaniu, a przedstawiciel dyrektorów instytutów jest zapraszany na posiedzenia Prezydium Oddziału.

Od początku roku akademickiego 2020/2021 instytuty PAN w Poznaniu tworzą Poznańską Szkołę Doktorską Instytutów Polskiej Akademii Nauk, która kształci kandydatów do stopnia doktora w następujących dyscyplinach: nauki biologiczne, nauki chemiczne, nauki fizyczne, nauki medyczne oraz rolnictwo i ogrodnictwo.

8.1. INSTYTUTY NAUKOWE PAN

8.1.1. INSTYTUT CHEMII BIOORGANICZNEJ PAN WRAZ Z POZNAŃSKIM CENTRUM SUPERKOMPUTEROWO-SIECIOWYM

(ICHB PAN: E. KOPIŃSKA, L. HANDSUCH, M. FIGLEROWICZ
PCSS: A. WYLEGAŁA, K. KUROWSKI, C. MAZUREK)

Dyrektor: prof. dr hab. Marek Figlerowicz, czł. koresp. PAN
Pełnomocnik dyrektora ds. PCSS: dr inż. Cezary Mazurek

Instytut Chemii Bioorganicznej PAN został powołany w roku 1988 decyzją Prezesa Rady Ministrów na bazie istniejącego od 1969 r. Zakładu Stereochemii Produktów Naturalnych PAN, przekształconego w 1974 r. w Zakład Chemii Bioorganicznej PAN. Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe zostało powołane decyzją Kolegium Rektorów Miasta Poznania w roku 1993 i jest afiliowane przy ICHB PAN w Poznaniu.

Od momentu powstania Zakład, a następnie **Instytut Chemii Bioorganicznej PAN (ICHB PAN)** należy do wąskiego grona światowych liderów w zakresie badań kwasów nukleinowych. Zapoczątkował je światowej klasy chemik,

prof. Maciej Wiewiórowski, a jego następcy – prof. Andrzej B. Legocki, prof. Wojciech T. Markiewicz oraz prof. Marek Figlerowicz, godnie kontynuują dzieło mistrza. Szczególną cechą ICHB PAN jest unikatowa w skali kraju i Europy interdyscyplinarność – Instytut prowadzi badania w obszarze chemii, biologii, bioinformatyki i informatyki, a niektóre z realizowanych w Instytucie projektów wykraczają daleko poza nauki ścisłe i przyrodnicze. Ważną częścią ICHB PAN jest afiliowane przy Instytucie Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe (PCSS).

Ostatnia dekada to okres szczególnie dynamicznego rozwoju ICHB PAN. W okresie tym Instytut ponaddwukrotnie zwiększył powierzchnię swoich laboratoriów, a liczba pracowników wzrosła z niespełna trzystu do ponad ośmiuset. W 2014 r. decyzją Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego ICHB PAN uzyskał status Krajowego Naukowego Ośrodka Wiodącego (KNOW) w obszarze nauk o życiu, a w ramach ostatniej ewaluacji polskich jednostek naukowych najwyższą z możliwych kategorię A+. Instytut wraz z PCSS jest krajowym liderem w zakresie pozyskiwania środków na badania i rozwój zarówno z funduszy krajowych, jak i unijnych, o czym świadczy m.in. pięciokrotnie przyznana nagroda „Kryształowej Brukselki” za wybitne osiągnięcia w realizacji i promocji programów badawczych i innowacyjnych UE. Od 2016 r. Instytut posiada europejskie wyróżnienie „HR Excellence in Research”, przyznawane instytucjom, które zapewniają naukowcom najwyższe standardy pracy. W 32 zakładach naukowych oraz 13 pracowniach ICHB PAN realizuje swoje projekty ponad 300 badaczy i 100 doktorantów będących słuchaczami Środowiskowego Studium Doktoranckiego ICHB PAN oraz Poznańskiej Szkoły Doktorskiej Instytutów PAN. Każdego roku w Instytucie realizowanych jest około 200 projektów naukowo-badawczych. Dodatkowo ICHB PAN uczestniczy jako lider lub partner w wielu inicjatywach zmierzających do stworzenia strategicznej krajowej i europejskiej infrastruktury badawczej. Do najważniejszych tego typu przedsięwzięć zaliczyć można:

ECBiG – Europejskie Centrum Bioinformatyki i Genomiki – projekt, którego celem jest stworzenie Genomicznej Mapy Polski;

EU-OPENSREEN – projekt zmierzający do powstania sieci europejskich centrów wysokoprzepustowych badań przesiewowych;

NEBI – Krajowy Ośrodek Badań Obrazowych w Naukach Biologicznych i Biomedycznych – projekt zakładający stworzenie krajowego centrum bioobrazowania i analizy danych obrazowych;

ECBiG – Europejskie Centrum Bioinformatyki i Genomiki-MOSAIC – projekt, którego celem jest stworzenie krajowego centrum badań nad zastosowaniem sztucznej inteligencji do integracji i analizy danych biomedycznych oraz klinicznych na potrzeby spersonalizowanej profilaktyki, diagnostyki i terapii medycznej;

Leki i szczepionki RNA – projekt przyznany przez Agencję Badań Medycznych na stworzenie uniwersalnej platformy do projektowania, wytwarzania i testowania terapeutycznych RNA.

Ponadto ICHB PAN jest współtwórcą ogłoszonej w 2020 r. na łamach „Nature” długofalowej strategii rozwoju europejskiego systemu ochrony zdrowia,

bazującej na komórkowej medycynie interceptywnej. Strategia ta została opracowana przez Konsorcjum LifeTime, stworzone przez 17 wiodących europejskich jednostek naukowych, w tym ICHB PAN jako jedyne przedstawiciela Polski.

Każdego roku powstaje w Instytucie około 200 prac naukowych. Ich zdecydowana większość publikowana jest w prestiżowych czasopismach anglojęzycznych. Spośród artykułów, które w ostatnich latach ukazały się z afiliacją ICHB PAN, na szczególną uwagę zasługują te dotyczące: chorób neurodegeneracyjnych, edycji genomu, biologii strukturalnej białek i kwasów nukleinowych, wirusologii molekularnej, genomiki strukturalnej i funkcjonalnej, archeogenomiki, transkryptomiki, proteomiki, metabolomiki, fizjologii roślin, biologii i chemii RNA, chemii biomedycznej oraz bioinformatyki. W latach 2011–2021 ICHB PAN uzyskał 49 patentów krajowych i międzynarodowych, a w ostatnich 5 latach udzielił 4 licencji na swoje wynalazki, w tym 2 firmom zagranicznym.

Wysoka jakość kadry naukowej oraz dostęp do specjalistycznej aparatury sprawiają, że ICHB PAN jest w stanie nie tylko prowadzić zaawansowane badania naukowe, lecz także szybko reagować na pojawiające się nowe wyzwania i zagrożenia. Najdobitniej pokazała to sytuacja kryzysowa wywołana pandemią COVID-19, gdy Instytut jako pierwsza krajowa jednostka naukowa włączył się w diagnostykę zakażeń wywołanych przez SARS-CoV-2. Przez wiele miesięcy grupa około 60 pracowników i doktorantów ICHB PAN wspierała na zasadzie wolontariatu wielkopolskie stacje sanitarno-epidemiologiczne, walnie przyczyniając się do rozładowania zatorów w diagnostyce COVID-19. Co więcej, Instytut wykorzystał swój potencjał naukowy do stworzenia i skomercjalizowania pierwszego polskiego testu genetycznego do wykrywania wirusa SARS-CoV-2 (MediPAN). Test ten należy do najczulszych i najszybszych spośród wszystkich dostępnych na rynku.

Fot. 8. Badania archeogenomiczne ICHB PAN – w poszukiwaniu genetycznych śladów Piastów

Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe (PCSS, www.pcss.pl) jest znanym w skali międzynarodowej węzłem europejskiej przestrzeni badawczej w zakresie infrastruktury informatycznej nauki oraz ważnym centrum badawczo–

Fot. 9. Wirusowa Grupa Wsparcia (WGW) – grupa ochotników (pracowników i doktorantów ICHB PAN)

rozwojowym w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych. PCSS pełni przede wszystkim rolę krajowego Centrum Komputerów Dużej Mocy oraz operatora optycznej sieci naukowej PIONIER i miejskiej sieci komputerowej POZMAN. Wykorzystując sieć GÉANT, PCSS łączy PIONIER-a z europejskimi sieciami naukowymi, a także zapewnia polskiemu środowisku naukowemu dostęp do światowego Internetu. Sieć ta posiada także bezpośrednią łączność światłowodową z ośrodkiem naukowym Europejskiej Organizacji Badań Jądrowych CERN w Genewie. Z zasobów obliczeniowych PCSS korzysta nie tylko polskie środowisko naukowe, ale także naukowcy z zagranicy, w ramach realizacji umów o wymianie mocy obliczeniowej PRACE (*Partnership for Advanced Computing in Europe*), w dziedzinie fizyki jądrowej WLCG (*Worldwide LHC Grid Computing*), radioastronomii LOFAR (*Low-Frequency Array for radio astronomy*), jak również naukowcy związani z licznymi projektami międzynarodowymi ESFRI (*European Strategy Forum for Research Infrastructures*).

Rozwój kompetencji i wzrost liczebności kadry (w roku 2000 w PCSS pracowało ponad 60 osób, w roku 2010 – ponad 200, a w roku 2022 – 430), a także nowoczesna infrastruktura pozwoliły, począwszy od roku 2001, na skuteczne pozyskiwanie projektów w konkursach europejskich programów ramowych oraz krajowych programów badawczych. Przez 28 lat działalności PCSS uczestniczył w ponad 300 takich przedsięwzięciach i jest jednym z największych w Polsce ośrodków uczestniczących w międzynarodowych projektach badawczych. W PCSS zrealizowano 92 projekty finansowane w ramach HORYZONT 2020. Specjalizacja Centrum obejmuje prace badawczo-rozwojowe w obszarze rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych (m.in. AI/BigData, wieloskalowe symulacje, kwantowa komunikacja i obliczenia, cyberbezpieczeństwo) oraz w zakresie ich

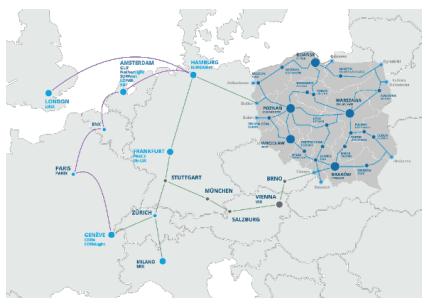
zastosowań w obszarze cyfrowej transformacji nauki, gospodarki i społeczeństwa. Z uwagi na doświadczenie ICHB PAN oraz udział Instytutu w badaniach SARS-CoV-2, w PCSS funkcjonuje węzeł krajowy europejskiej platformy „COVID-19 Data Portal”, koordynowanej przez Europejskie Laboratorium Biologii Molekularnej – Europejski Instytut Bioinformatyki (EMBL-EBI).

Obecnie Centrum realizuje aż dziesięć projektów inwestycyjnych z Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej (PMIB). W ramach ogólnokrajowego projektu **PIONIER-LAB** ekosystem sieciowy PIONIER/MANy rozwija się w kierunku terabitowych przepustowości, oferując usługi zaawansowanych laboratoriów dla kreowania cyfrowych innowacji. Stanowi to ważny element otwartej nauki, rozwijanej w Unii Europejskiej w ramach inicjatywy EOSC (*European Open Science Cloud*). Istotną część projektów PMIB dotyczy rozwoju technologii obliczeniowych HPC (jak **PRACE-LAB**, **PRACE-LAB2**, **Euro-HPC PL** czy **KMD – Krajowy Magazyn Danych**). Projektem z zakresu zastosowań, koordynowanym przez PCSS, jest projekt **DARIAH-PL** – Cyfrowa infrastruktura badawcza dla humanistyki i nauk o sztuce – bierze w nim udział 6 instytutów PAN.

W lutym 2022 r. PCSS przystąpił do sieci IBM Quantum Network jako pierwszy Hub w Europie Centralnej i wspólnie z polskimi naukowcami oraz IBM rozwija technologie obliczeń kwantowych i ich zastosowań we współpracy z pozostałymi węzłami światowego ekosystemu IBM Quantum Network. Wcześniej natomiast uruchomiono w PCSS pierwszy w Polsce system kryptografii kwantowej, która działa w operacyjnym środowisku telekomunikacyjnym i zapewnia bezpieczne połączenia sieciowe z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań wykorzystujących w praktyce technologie kwantowe do komunikacji sieciowej.

Główną siedzibą PCSS jest budynek CBPIO – Centrum Badawcze Polskiego Internetu Optycznego, znajdujący się przy ul. Jana Pawła II 10 w Poznaniu. W jego skład wchodzi budynek sal technologicznych (serwerownia o pow. 1600 m²) oraz dwa skrzydła pomieszczeń pracowniczych i laboratoriów (o pow. 9700 m²). Ponadto w secesyjnej kamienicy przy ul. Zwierzynieckiej 20 działa laboratorium przyszłości – PSNC Future Labs (futurelabs.psnc.pl). To miejsce jest jednym z najnowocześniejszych laboratoriów innowacji społecznych w Poznaniu. Realizowane są tu projekty społeczne, odbywają się artystyczne przedsięwzięcia oraz wydarzenia naukowe i biznesowe. Od roku 2019 na terenie lotniska w Kąkolewie, położonego w gminie Grodzisk Wielkopolski, rozwija działalność laboratorium PCSS Aerosfera – Cyfrowe Lotnisko. W ramach laboratorium prowadzone są prace badawczo-rozwojowe w zakresie zastosowań bezzałogowych statków powietrznych, systemów autonomicznych i kontroli lotów.

Tempo światowego i krajowego rozwoju w najbliższych latach będzie zależało od efektów cyfrowej transformacji nauki, gospodarki i społeczeństwa. Nauka w tych działaniach odgrywać będzie kluczową rolę, cyfrowa transformacja wymaga interdyscyplinarnych badań dla gruntownego poznania aktualnego stanu transformowanych procesów, możliwych rozwiązań i ich wszechstronnych konsekwencji. Badania te będą stanowiły podstawę do kreowania cyfrowych innowacji dla

Fot. 10 Światłowodowa sieć PIONIER łączy główne punkty wymiany ruchu w Europie

Fot. 11. Centrum Badań Polskiego Internetu Optycznego – siedziba PCSS od 2015 r.

gospodarki i społeczeństwa. Taką misję od lat konsekwentnie stara się realizować PCSS, który swą działalność rozpoczynał w siedzibie Ośrodka Nauki PAN.

Więcej informacji na temat osiągnięć: <https://www.ibch.poznan.pl/>, <https://www.pcss.pl/>.

8.1.2. INSTYTUT DENDROLOGII PAN

(A. JAGODZIŃSKI)

Dyrektor: prof. dr hab. inż. Andrzej M. Jagodziński

Pierwszego lipca 1933 r. Fundacja Zakłady Kórnickie utworzyła Zakład Badań Drzew i Lasu, który w roku 1950, po przejęciu przez Ministerstwo Szkół Wyższych i Nauki, zmienił nazwę na Zakład Dendrologii i Pomologii. W 1952 r. Zakład został włączony w struktury Polskiej Akademii Nauk. W roku 1962 placówka zmieniła nazwę na Zakład Dendrologii i Arboretum Kórnickie PAN, który w 1975 r. został przekształcony w Instytut Dendrologii PAN.

Instytut Dendrologii PAN (ID PAN) prowadzi interdyscyplinarne badania z zakresu nauk leśnych i nauk biologicznych. Ich celem jest poznanie biologii i ekologii roślin drzewiastych na wszystkich poziomach ich organizacji. Pracownicy Instytutu uzyskali wiele interesujących wyników badań, opublikowanych w najlepszych czasopismach naukowych na świecie, a ponadto aktywnie upowszechniali zdobytą wiedzę, w tym także organizując specjalistyczne konferencje naukowe oraz prowadząc szeroką działalność popularyzatorską. Wszystkie te działania miały na celu realizowanie kluczowej misji Instytutu, wynikającej z woli jego Fundatora – Władysława hr. Zamoyskiego.

W ostatnim dziesięcioleciu pracownicy Instytutu Dendrologii PAN opublikowali ok. 620 publikacji naukowych w czasopismach indeksowanych przez Web of Science Clarivate, które w tym okresie cytowane były ponad 10,5 tys. razy, znacząco zwiększając liczbę artykułów publikowanych rokrocznie, a przy tym podnosząc ich jakość, przy niezmiennym poziomie zatrudnienia kadry naukowej.

Naukowcy ID PAN aktywnie współpracowali z badaczami z całego świata, wnosząc istotny wkład w powstanie wybitnych osiągnięć naukowych, opubliko-

wanych w prestiżowych czasopismach naukowych, takich jak: „Nature”, „Science”, „Global Change Biology”, „Fungal Diversity”, „New Phytologist”, „PNAS”, „Ecology Letters”, „Soil Biology & Biochemistry”, „Journal of Ecology”, „Environmental Pollution” oraz „Science of the Total Environment”. Podczas ostatniej dekady zrealizowali 136 projektów naukowych i usług badawczych, pozyskanych ze źródeł zewnętrznych, na łączną kwotę ponad 86 mln zł. Instytut był też organizatorem wielu konferencji naukowych, w tym cieszących się bardzo dużym zainteresowaniem: „Biologia i ekologia roślin drzewiastych” (2013, 2018) oraz „Drzewa i lasy w zmieniającym się środowisku” (2016, 2021), w których uczestniczyło łącznie ponad 1000 osób – naukowców i praktyków. Ważną aktywnością naukowców ID PAN jest popularyzacja wiedzy, o czym świadczy ponad 350 artykułów popularnonaukowych i rozdziałów w monografiach naukowych opublikowanych w minionym dziesięcioleciu.

Do głównych osiągnięć badawczych, które powstały przy znaczącym udziale pracowników ID PAN, zalicza się rozpoznanie: (i) **wpływu globalnych i lokalnych** zmian środowiskowych (m.in. kryzysu klimatycznego, inwazji biologicznych, zmiany sposobu użytkowania terenu, urbanizacji, gospodarki leśnej) na szatę roślinną w różnych skalach przestrzennych – od kontynentalnych po pojedyncze kompleksy leśne; (ii) **znaczenia strukturalno-funkcjonalnego** zróżnicowania i plastyczności różnych organów drzew w adaptacji do zmian zachodzących w środowisku; (iii) **abiotycznych i biotycznych** czynników wywierających wpływ na występowanie grzybów mykoryzowych i saprotroficznych w ekosystemach leśnych; (iv) **uwarunkowań interakcji** zachodzących pomiędzy owadami i grzybami a roślinami drzewiastymi; (v) **czynników wpływających** na zachowanie żywotności nasion drzew głównych gatunków lasotwórczych Polski i Europy, wraz z opracowaniem zaleceń dla gospodarki leśnej umożliwiających długoterminowe przechowywanie wielu z nich; (vi) **czynników wywierających wpływ** na dynamikę produkcji biomasy w drzewostanach różnych gatunków drzew rodzimego i obcego pochodzenia, a w konsekwencji na obieg węgla w ekosystemach leśnych, z uwzględnieniem kluczowych elementów składowych ekosystemu leśnego (m.in. drzewostanu, podszytu, runa czy gleby), dostarczając w wyniku tych badań rozwiązań metodycznych umożliwiających precyzyjniejsze niż dotychczas szacowanie zasobów węgla zakumulowanego w lasach i ich roli w łagodzeniu skutków globalnej zmiany klimatu; (vii) **poziomu zmienności** genetycznej oraz struktury genetycznej populacji najważniejszych przyrodniczo i gospodarczo gatunków drzew leśnych, a także gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem, w celu racjonalnego zarządzania ich pulą genową oraz opracowania skutecznych strategii ich ochrony *in situ* i *ex situ*; (viii) **wzorców przestrzennego**, taksonomicznego oraz ekologicznego zróżnicowania gatunków drzewiastych z wykorzystaniem zaawansowanych narzędzi badawczych z zakresu genetyki, morfologii i ekologii oraz (ix) **mechanizmów**, które pomagają drzewom w dostosowaniu się do zmieniających się warunków klimatycznych, wraz z zaleceniami dla gospodarki leśnej, których efektem winno być zachowanie w nie pogorszonym stanie zasobów leśnych Polski i Europy.

Ważnym aspektem działalności ID PAN jest rozwój kolekcji roślin drzewiastych zgromadzonych w Arboretum (znanym jako Arboretum Kórnickie), utrzymanie licznych powierzchni doświadczalnych położonych w Lesie Doświadczalnym „Zwierzyniec”, a także rozwój kolekcji roślin drzewiastych przechowywanych w formie arkuszy zielnikowych w specjalistycznym Zielniku. Nakłady poniesione na rozwój tychże zasobów Instytutu mają znaczenie nie tylko dla naszej placówki naukowej, służą bowiem również z powodzeniem naukowcom z innych ośrodków naukowych z Polski i zagranicy, umożliwiając wykonanie badań, dzięki którym wiedza o biologii i ekologii roślin drzewiastych i tworzonych przez nie zbiorowisk staje się coraz pełniejsza.

Więcej informacji na temat osiągnięć: <https://www.idpan.poznan.pl/>

Fot. 12. Instytut Dendrologii PAN (fotografia archiwum ID PAN)

Fot. 13, 14. Przygotowanie krążków pozyskanych z dębu szypułkowego do analiz biometrycznych i zawartości węgla w biomase (Fot. Andrzej M. Jagodziński);
Założenie doświadczenia terenowego, którego celem jest analiza tempa rozkładu martwej materii organicznej w borze sosnowym (Fot. Andrzej M. Jagodziński)

8.1.3. INSTYTUT FIZYKI MOLEKULARNEJ PAN

(B. ANDRZEJEWSKI)

Dyrektor: prof. dr hab. Zbigniew Trybuła

W roku 1953 powołano w Poznaniu Zakład Ferromagnetyków i Ferroelektryków, który był filią warszawskiego Instytutu Fizyki PAN. Trzy lata później wyodrębnił się z niego Zakład Ferromagnetyków oraz powstał Zakład Dielektryków. Kolejno, w 1966 r. utworzony został Zakład Radiospektroskopii, a w roku 1975 na bazie istniejących Zakładów utworzono Instytut Fizyki Molekularnej PAN.

Misją Instytutu Fizyki Molekularnej PAN (IFM PAN) jest prowadzenie badań naukowych w obszarze nauk fizycznych i technicznych oraz upowszechnianie wyników tych badań. Do zadań Instytutu należy w szczególności prowadzenie prac badawczych, doświadczalnych i teoretycznych w zakresie fizyki molekularnej, fizyki fazy skondensowanej, inżynierii materiałowej, biofizyki oraz zagadnień pokrewnych. Na główne kierunki badawcze składają się: (i) **badania zarówno eksperymentalne**, jak i teoretyczne materiałów magnetycznych oraz nanoukładów magnetycznych; (ii) **badania metamateriałów**, których właściwości wynikają ze struktury, jaką tworzą, a także (iii) **badania prostych i wielofunkcyjnych** materiałów dielektrycznych w fazie stałej i ciekłej oraz zaawansowanych materiałów dla elektroniki molekularnej.

Wyniki badań prowadzonych w IFM PAN rozpowszechniane są w postaci publikacji ukazujących się głównie w prestiżowych czasopismach międzynarodowych, zastrzeżeń patentowych oraz licznych wystąpień konferencyjnych. Wśród ważnych prac prowadzonych w Instytucie w ciągu ostatnich lat na uwagę zasługują badania zjawisk magnetycznych oraz transportu ładunku w nowoczesnych, inteligentnych materiałach magnetycznych i strukturach niskowymiarowych (półmetale topologiczne, stopy magnetyczne, ultracienkie struktury warstwowe, nanostruktury, magnesy organiczne, grafen, kropki kwantowe) o właściwościach bardzo atrakcyjnych dla różnorodnych zastosowań. Do najbardziej interesujących wyników uzyskanych w tym obszarze zagadnień zaliczyć można odkrycie w cienkich strukturach warstwowych domen magnetycznych bez ścian domenowych. Z kolei domeny, w których występują ściany, można wykorzystać do kontroli ruchu napylonych na cienką warstwę superparamagnetycznych mikrometrowych kulek. Zjawisko takie może być zastosowane do budowy laboratoriów chipowych (lab-on-chip), czyli miniaturowych urządzeń analitycznych o rozmiarach zaledwie kilku milimetrów kwadratowych.

Wyjątkowe znaczenie dla aktywności naukowej Instytutu posiadają tematy z zakresu spintroniki (czyli elektroniki, w której transport elektronów jest kontrolowany nie tylko przez ładunek, ale także przez spin elektronu) oraz nanokropek kwantowych. Za pomocą modelowania teoretycznego badano zagadnienia takie jak kryptografia kwantowa, możliwość budowy podzespołów i kubitów oraz realizacji operacji logicznych dla komputerów kwantowych. Odkryto także podstawowe prawa dotyczące wymiany informacji i termodynamiki układów mikro-

skopowych. Udowodniono mianowicie, że w układach kwantowych kierunku upływu czasu nie można odwrócić; niemożliwe jest też zbudowanie z nanoukładów perpetuum mobile, korzystając np. z pomocy tzw. demona Maxwella. Zagadnienia te pozostawały dotychczas nierozwiązaną tajemnicą.

W instytucie badane są również niezwykle materiały, jakimi są metamateriały. Zaliczają się do nich auksetyki, które przy rozciąganiu zwiększają (zamiast zmniejszać) swoje rozmiary poprzeczne, a przy ściskaniu zmniejszają (zamiast zwiększać) te wymiary. Badania modeli atomowych lub molekularnych kryształów zawierających inkluzje w postaci nanokanałów, nanodrutów, nanowarstw lub nanoszczelin pozwoliły stwierdzić, że defekty w postaci periodycznych sieci równoległych kanałów lub płaszczyzn paradoksalnie powodują zwiększenie auksetyczności, jednakże ich odpowiednia kombinacja może również całkowicie wyeliminować auksetyczność w takich kryształach.

IFM PAN prowadzi również badania, których wyniki mogą znaleźć zastosowanie praktyczne. Przykładem są prace nad metodą separacji niezwykle cennego izotopu helu ^3He (cena litra gazowego helu ^3He przekracza 2000 \$) z wykorzystaniem zjawisk kwantowych w nadciekłym helu oraz specjalnych filtrów wykonanych np. z nanorurek węglowych. Wynikami badań zainteresowała się Europejska Agencja Kosmiczna. Z kolei metody rezonansów magnetycznych (jądrowego NMR i elektronowego EPR) znajdują zastosowania nie tylko w badaniach zjawisk przewodnictwa jonowego oraz nowoczesnych elektrolitów czy też materiałów na ogniwa paliwowe, ale również materiałów budowlanych, środków do konserwacji drewna zabytkowego, procesów winifikacji zachodzących w winach, badań jakości przetworzonych produktów żywnościowych oraz owoców.

Dokonania IFM PAN prezentowane są nie tylko na konferencjach i sympozjach naukowych, ale również podczas różnych wydarzeń komercyjnych, takich jak np. krajowe i międzynarodowe targi (targi WINO, BUDMA, POLAGRA), organizowanych przez Międzynarodowe Targi Poznańskie.

Fot. 15. Stoisko Instytutu Fizyki Molekularnej na międzynarodowych targach budownictwa BUDMA 2020, zlokalizowane w strefie spin-up Porozumienia Akademickich Centrów Transferu Technologii (PACTT).

Instytut może pochwalić się też bardzo szeroką ofertą popularyzacji nauki – od 37 lat w Zakładzie Fizyki Niskich Temperatur w Odolanowie odbywają się Warsztaty Naukowe „Lato z Helem” dla studentów i młodzieży licealnej oraz wystawy interaktywne dla uczniów szkół podstawowych. W Poznaniu natomiast prowadzone są cykliczne wykłady „Fizyka Warta Poznania”. Ponadto, co roku Instytut zaprasza wszystkich miłośników fizyki i nauki na „Noc Naukowców” odbywającą się tradycyjnie w ostatni piątek września.

Więcej informacji na temat osiągnięć: <https://www.ifmpan.poznan.pl/pl/>

Fot. 16. Pokazy zjawiska ciekłości helu podczas Warsztatów Naukowych „Lato z Helem”

8.1.4. INSTYTUT GENETYKI CZŁOWIEKA PAN

(A. MOŻEJKO, M. WITT)

Dyrektor: prof. dr hab. Michał Witt

Instytut jest kontynuatorem utworzonego w 1963 r. Zakładu Genetyki Człowieka Akademii Medycznej w Poznaniu, a od 1974 r. Zakładu Genetyki Człowieka PAN. W 2002 r. Zakład uzyskał uprawnienia do nadawania stopnia doktora i w roku 2003 zgodnie z decyzją Prezesa PAN został przekształcony w Instytut Genetyki Człowieka PAN (IGC PAN).

Badania naukowe prowadzone w IGC PAN zmierzają do wyjaśniania molekularnego podłoża chorób, ze szczególnym naciskiem na genetyczne choroby rzadkie, choroby nowotworowe, zaburzenia rozrodu, choroby autoimmunologiczne i zakaźne. Realizowane w Instytucie badania podstawowe mają nie tylko aspekt poznawczy, ale dzięki szerokiej współpracy z placówkami medycznymi w kraju i za granicą znajdują zastosowanie w diagnostyce i leczeniu chorób. Najważniejsze kierunki badań opisano skrótowo poniżej.

Badania przyczyn powstawania i leczenie chorób rzadkich. W ostatnim dziesięcioleciu intensywnie rozwijano badania podstawowe w zakresie chorób rzadkich, np. pierwotnej dyskinezy rzęsek – PCD. W wyniku tych prac stworzono efektywny algorytm diagnostyczny, przyspieszający diagnostykę PCD w populacji słowiań-

skiej, który był możliwy dzięki opracowanemu w Instytucie profilowi częstości mutacji specyficznych dla tej populacji. IGC PAN jest jedyną jednostką w kraju prowadzącą pogłębioną diagnostykę molekularną PCD, połączoną z badaniami na poziomie komórkowym. Wyniki badań są na bieżąco upowszechniane, np. w ramach międzynarodowych konferencji, takich jak „4th BEAT-PCD Conference and 5th PCD Training School (26–29.03.2019)”, goszczącej uczestników z 27 krajów.

Badania przyczyn śmierci Fryderyka Chopina prowadzone w Instytucie były przykładem budowania świadomości społecznej o znaczeniu nauki we współczesnym świecie. Na podstawie analizy makroskopowej serca kompozytora, przeprowadzonej w 2017 r. przez zespół naukowców z udziałem prof. Michała Witta, potwierdzono, że Chopin zmarł na gruźlicę, a nie na mukowiscydozę, a dyskusja i popularność tych badań przyczyniła się znacząco do upowszechnienia wiedzy na temat przyczyn rozwoju mukowiscydozy i innych chorób układu oddechowego.

Instytut prowadzi także badania molekularnego podłoża nieswoistych chorób zapalnych jelit (NChZJ), takich jak wrzodziejące zapalenie jelita grubego (WZJG) i choroba Leśniowskiego-Crohna (ChLC). Zebrana przez naukowców kolekcja ponad 600 próbek DNA od chorych pacjentów została scharakteryzowana pod kątem występowania wariantów genetycznych w obrębie genu *NOD2*, uznawanego za główny *locus* podatności genetycznej na NChZJ. Pokazano, że istnieje wyraźny morfologiczny wzór ekspresji receptorów kanabinoidowych CNR1 i CNR2 w zależności od obecności stanu zapalnego oraz że receptory CNR1 i CNR2 pełnią rolę regulacyjną/immunomodulacyjną w NChZJ i mogłyby stanowić nowe cele dla przyszłych interwencji terapeutycznych w przypadku zapaleń przewodu pokarmowego. Badania wykazały, że wielosesyjne leczenie przeszczepami mikrobioty jelitowej u pacjentów z zaostrzeniem WZJG prowadzi do znaczącej poprawy klinicznej i biochemicznej, a tym samym remisji choroby.

Model nowotworu ślinianki i nowe badania nad przyczynami powstawania nowotworów. Badania prowadzone w IGC PAN obejmują szeroką tematykę związaną z chorobami nowotworowymi. Na przykład w obszarze nowotworów głowy i szyi w ramach wieloletnich prac utworzono w Instytucie bank dobrze scharakteryzowanych pod względem klinicznym próbek biologicznych (DNA i RNA z guza oraz krew pacjentów) z płaskonabłonkowymi rakami, m.in. krtani, gardła i jamy ustnej oraz guzów ślinianek. Efektem wdrożeniowym tych badań było wyprowadzenie unikatowej linii komórkowej, będącej modelem umożliwiającym badania funkcjonalne oraz badania nad efektami leczenia agresywnego typu nowotworu ślinianek (Patent nr P.414457).

W obszarze nowotworów płuc w ostatnich 10 latach po raz pierwszy naukowcy IGC PAN potwierdzili, że gen *FAM13A* moduluje potencjał przerzutowy komórek raka płuc w hipoksji, co może być w przyszłości wykorzystane w opracowaniu nowych terapii leczenia chorych z nowotworami metastatycznymi.

W zakresie nowotworów hematologicznych prowadzone są badania niekodujących cząsteczek RNA (ncRNA) i sekwencji regulatorowych. Naukowcy IGC PAN zidentyfikowali mikroRNA i regulowane przez nie geny o kluczowym zna-

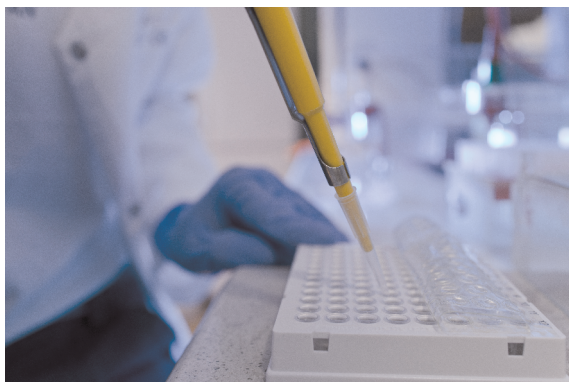
czeniu dla wzrostu chłoniaków B-komórkowych (np. miR-378a-3p, miR-26, miR-21). Szczególnie istotne było odkrycie nowej onkogennej osi MYC-miR-150-MYB, w której utrzymaniu kluczową rolę pełnią geny *ZDHC11* i *ZDHC11B*. Stosowane w pracach badawczych wysokoprzepustowe badania przesiewowe CRISPR/Cas9 dostarczyły nowych informacji na temat funkcji onkogenu MYC oraz kluczowych sekwencji w regionie regulatorowym IGH, zaangażowanym w mechanizm powstawania znacznej części chłoniaków z komórek B.

Komórki macierzyste w leczeniu chorób serca. Choroby naczyniowo-sercowe zajmują niechlubne pierwsze miejsce wśród wszystkich przyczyn zgonów u ludzi. W IGC PAN podjęto pierwsze próby wszczepienia autologicznych komórek macierzystych mięśni szkieletowych (mioblastów) do uszkodzonego zawałem serca pacjenta. Procedura ta była obarczona skutkami ubocznymi, m.in. uporczywymi arytmiami. Były one efektem braku koneksyny 43 w podawanych komórkach macierzystych mięśni szkieletowych – białka odpowiedzialnego za budowę międzykomórkowych połączeń szczelinowych, warunkujących prawidłową komunikację między komórkami serca. W 2013 r. podjęto próbę kliniczną I fazy, która polegała na podaniu ludzkich modyfikowanych genetycznie mioblastów („produkcujących” koneksynę 43) w grupie pacjentów z kardiomiopatią niedokrwinną. Ta próba zakończyła się sukcesem w postaci poprawy funkcji mięśnia sercowego i eliminacji arytmii. Ponadto wszczepienia komórkowe polepszały frakcję wyrzutową serca o ok. 5–7%.

W IGC PAN prowadzone są również badania kardiomiocytów (komórek mięśnia sercowego) człowieka pozyskiwanych z komórek macierzystych (pluripotentnych). W ostatnim czasie naukowcy skupiali się na rozwijaniu modeli i konstruktów tkankowych, które pozwalają na tworzenie fragmentów mięśnia sercowego, a w przyszłości być może i całego organu. Rozwijane są dwa typy istniejących modeli tkankowych serca: *heart-on-a-chip*, który skupia się przede wszystkim na precyzyjnej kontroli środowiska życia komórek (np. kontrolowane obniżenie stężenia tlenu występujące przy zawale) oraz makroskopowy model serca (ang. *Engineered Heart Tissue*, EHT). Dzięki nim modelowane są procesy rozwojowe, a także choroby dziedziczne oraz toksyczny wpływ wielu leków, niekoniecznie związanych z kardiologią. W tej pracy ważne są również kwestie rozwoju terapii spersonalizowanych dla osób z dziedzicznymi kardiomiopatiami. W 2021 r. w Instytucie uruchomiono Laboratorium Zaawansowanego Obrazowania Modeli Tkankowych i Komórkowych, w którym badania te będą rozwijane.

Walka z pandemią COVID-19. Naturalnym działaniem Instytutu w odpowiedzi na rozwój pandemii COVID-19 było aktywne włączenie się do walki z rozprzestrzenianiem się wirusa. Już w kwietniu 2020 r. IGC PAN otworzył Laboratorium Diagnostyki COVID-19, które w szczycie pandemii badało nawet 1000 próbek dziennie, stając się najchętniej i najliczniej odwiedzanym punktem diagnostyki COVID-19 w Poznaniu. Do stycznia 2022 r. laboratorium przebadowało ponad 100 tys. mieszkańców Wielkopolski. W ramach działalności antypandemicznej Instytut jako pierwszy wdrożył własny test do jednoczesnej analizy zakażeń wirusem

SARS-CoV-2 i wirusami grypy A i B. Naukowcy IGC PAN prowadzą bieżące badania związane z rozprzestrzenianiem się kolejnych wariantów koronawirusa, a pozyskaną wiedzę udostępniają w ogólnodostępnych bazach danych. Instytut prowadzi szeroką działalność edukacyjną i kampanię uświadamiającą nie tylko w zakresie genetycznych aspektów koronawirusa, ale także zasad zachowania w sytuacji epidemii i szczepień.

Fot. 17. Laboratorium w Instytucie Genetyki Człowieka PAN

Rozwój diagnostyki molekularnej – Innowacyjne Centrum Medyczne. W czerwcu 2021 r. Instytut Genetyki Człowieka PAN otworzył Innowacyjne Centrum Medyczne (ICM), którego celem jest diagnostyka molekularna chorób genetycznych, nowotworowych i chorób rzadkich. To naturalne rozwinięcie aktywności prospołecznej ośrodka. ICM ma za zadanie wspierać szpitale, specjalistyczne ośrodki kliniczne w precyzyjnym i szybszym diagnozowaniu najbardziej skomplikowanych przypadków chorobowych. ICM przejęło również funkcję Laboratorium COVID-19. W jego skład wchodzi także nowo utworzona Pracownia Sekwencjonowania Genomowego, wyposażona w najnowsze urządzenia do sekwencjonowania metodami nowej generacji.

Więcej informacji nt. osiągnięć: <https://nauka.igcz.poznan.pl/>

Fot. 18. Szymon Hryhorowicz w Innowacyjnym Centrum Medycznym Instytutu Genetyki Człowieka PAN w Poznaniu

8.1.5. INSTYTUT GENETYKI ROŚLIN PAN

(B. NAGANOWSKA, P. KRAJEWSKI)

Dyrektor: prof. dr hab. Paweł Krajewski

W 1954 r. z inicjatywy prof. Stefana Barbackiego został utworzony Zakład Hodowli Roślin PAN. Sześć lat później został on połączony z istniejącym od 1952 r. Zakładem Genetyki PAN w Skierniewicach, kierowanym przez prof. Edmunda Malinowskiego. Utworzony w wyniku fuzji Zakład Genetyki Roślin PAN z siedzibą w Poznaniu stał się centrum badań genetycznych nad roślinami uprawnymi. W 1979 r. Zakład Genetyki Roślin PAN zyskał rangę Instytutu Genetyki Roślin PAN (IGR PAN).

Instytut prowadzi badania w zakresie nauk biologicznych i rolniczych, głównie w zakresie genetyki i genomiki roślin uprawnych, oraz upowszechnia wyniki tych badań zgodnie z najwyższymi standardami. Prace koncentrują się głównie w następujących obszarach: mechanizmy funkcjonowania genomów, ewolucja genomów, regulacja ekspresji genów, fenomika i fizjologia, odporność roślin na stresy biotyczne i abiotyczne, endobiom organizmów roślinnych, metabolomika roślin i grzybów, biotechnologia, biometria i bioinformatyka.

Obecnie Instytut zatrudnia 97 osób, w tym 48 pracowników naukowych. Prowadzonych jest 17 przewodów doktorskich osób zatrudnionych w Instytucie bądź afiliowanych jako stypendyści przy Międzynarodowych Studiach Doktoranckich IGR PAN lub Poznańskiej Szkole Doktorskiej Instytutów PAN. Struktura Instytutu obejmuje trzynaście zakładów badawczych. Do unikatowych aktywności należy prowadzenie badań genetycznych roślin z uwzględnieniem nowoczesnie rozumianej ich interakcji ze środowiskiem. Badana jest reakcja roślin na patogeny (w tym możliwość przeprogramowania genomu roślin przez szkodniki) i warunki panujące w otoczeniu części nadziemnych i podziemnych. Metody genetyki i genomiki wykorzystywane są też w obszarze biotechnologii, co wyznacza nowe kierunki w dziedzinie biofarmingu (produkcji farmaceutyków) i wykorzystania roślin energetycznych. Badania nad metodami zarządzania danymi uzyskiwanymi w doświadczeniach z roślinami doprowadziły do opracowania standardów anotacji i metod modelowania semantycznego danych, które znalazły uznanie w środowisku międzynarodowym (standard MIAPPE). W Instytucie działa Laboratorium Multiomiki, wyposażone w nowoczesną aparaturę badawczą służącą do analiz jakościowych i ilościowych białek i metabolitów.

W ostatnim dziesięcioleciu w Instytucie realizowano wiele projektów naukowych istotnych dla rozwoju wiedzy o roślinach. Korzystały one z dofinansowania uzyskanego w konkursach Narodowego Centrum Nauki, Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Komisji Europejskiej lub przyznanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Projekt POLAPGEN-BD „Narzędzia biotechnologiczne służące do otrzymywania odmian zbóż o zwiększonej odporności na suszę”, realizowany w latach 2009–2015 i koordynowany przez IGR PAN, był największym polskim projektem

w dziedzinie genetyki i biotechnologii roślin. Uczestniczyło w nim dziesięć jednostek naukowych i dwie firmy hodowlano-nasienne. Podstawowym tematem badań była tolerancja zbóż, zwłaszcza jęczmienia, na niedobór wody w glebie – obserwowany w coraz większym zakresie na terenie Polski. Projekt pozwolił na integrację wielu zespołów badawczych wokół jednego zagadnienia, a także na wykorzystanie w dużej skali podejścia multiomicznego, wykorzystującego obserwacje wielu poziomów organizacji rośliny. Efektem projektu było przekazanie do dyspozycji hodowców innowacyjnych metod oceny materiałów roślinnych oraz form o podwyższonej tolerancji suszy.

Projekt BIO-TALENT „The Creation of the Department of Integrative Plant Biology” był pierwszą w Polsce Katedrą ERA, powołaną w ramach europejskiego programu ERA Chairs. Celem tego programu jest unowocześnianie, stymulowanie i poszerzanie potencjału badawczego jednostek naukowych, przy znacznym wzmocnieniu mobilności i umiędzynarodowieniu zespołów. Nowo utworzony w 2015 r. Zakład Zintegrowanej Biologii Roślin połączył różne dyscypliny i wzmocnił pozycję Instytutu, szczególnie w zakresie genetyki molekularnej, genomiki, metabolomiki oraz badań odporności roślin na stresy. W ramach Zakładu powstały trzy nowe zespoły badawcze, składające się z naukowców polskich oraz przybyłych m.in. z Wielkiej Brytanii, Portugalii, Indii i Kolumbii. Prowadzone prace dotyczą m.in. znaczenia plastyczności rozwojowej w odpowiedzi roślin na niekorzystne warunki środowiska lub atak patogenów.

W roku 2019 w Instytucie rozpoczęto realizację projektu „NANOPLANT”, prowadzonego również w ramach programu „ERA Chairs”. Nowo powołany Zakład Nanotechnologii Roślin działa na pograniczu chemii, biologii i biotechnologii, prowadząc w międzynarodowym zespole interdyscyplinarne badania na temat otrzymywania nanomateriałów przy udziale roślin oraz opisu i wykorzystania wpływu nanomateriałów na rośliny. Oczekuje się, że ze względu na zdolność do stymulowania wzrostu i plonowania oraz działanie przeciwdrobnoustrojowe włączenie nanomateriałów do agrochemikaliów (pestycydów, fungicydów, herbicydów, nawozów itp.) będzie istotnie wspomagać inteligentne rolnictwo i precyzyjną uprawę roślin.

W IGR PAN opracowano teoretyczne podstawy Systemu Prognozowania Epidemii Chorób (SPEC); jest on wdrażany i eksploatowany wraz z innymi podmiotami biznesowymi i doradczymi. Jest to największy w Europie i trzeci co do wielkości na świecie system wspomagania decyzji w ochronie roślin oparty na metodach aerobiologicznych, czyli na obserwacji obecności zarodników grzybów w środowisku. SPEC skierowany jest do rolników i służb doradczych; obejmuje teren całej Polski, działając w zakresie ochrony rzepaku przed suchą zgnilizną kapustnych, chroniąc środowisko przed nadmiernym i niewłaściwym stosowaniem pestycydów.

Więcej informacji na temat osiągnięć: <http://www.igr.poznan.pl/>

Fot. 19. Analizy roślinnych metabolitów wtórnych przy użyciu wysokorozdzielczego systemu chromatografii cieczowej i spektrometrii mas

Fot. 20. Fenotypowanie kolekcji zasobów genetycznych łubinu białego (*Lupinus albus*) i andyjskiego (*L. mutabilis*) w celu tworzenia tzw. inteligentnych kolekcji zasobów genowych, w ramach realizacji projektu „INCREASE, Horizon 2020”.

8.2. JEDNOSTKI POMOCNICZE PAN

8.2.1. BIBLIOTEKA KÓRNICKA PAN

(M. BINIAŚ-SZKOPEK)

Dyrektor: prof. dr hab. Tomasz Jasiński

Bibliotekę, około roku 1826, założył Adam Tytus hrabia Działyński. Aktem z roku 1924 Biblioteka wraz z całym majątkiem Władysława Zamoyskiego została przekazana Fundacji Zakłady Kórnickie, a następnie w roku 1953 przeszła pod zarząd Polskiej Akademii Nauk i zyskała nazwę Biblioteka Kórnicka PAN (BK PAN).

Biblioteka Kórnicka jest jednostką pomocniczą PAN, a równocześnie jedną z najstarszych bibliotek w Polsce mogącą się pochwalić niezwykle cennym księgozbiorem, szczególnie istotnym dla naukowców z zakresu humanistyki. W ramach struktur BK PAN funkcjonuje również Muzeum Zamek w Kórniku, stąd działalność instytucji jest bardzo wszechstronna i łączy w sobie zarówno wydarzenia promocyjne, popularyzatorskie, jak i naukowe. W swoich stałych zadaniach statutowych BK służy nauce, gromadząc, opracowując, chroniąc i konserwując oraz udostępniając zbiory i popularyzując wiedzę na ich temat. W zakresie tych os-

tatnich działań współpracujemy z różnymi instytucjami, cyklicznie organizując lub przynajmniej włączając się w organizację Kórnickich Dni Nauki, Narodowego Czytania oraz „Festiwalu Nauki i Sztuki” w Poznaniu, a od roku 2021 również Europejskich Dni Dziedzictwa. BK PAN prowadzi szeroką współpracę z mediami, w tym z Radiem Emaus, gdzie ma stałą audycję, w której również opowiadamy o działalności naukowej naszej instytucji (*Biblioteka cyfrowej przyszłości*). Ścisła współpraca z Wydziałem Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza ma szczególne znaczenie. W jej ramach pracownicy BK PAN prowadzą zajęcia ze studentami, opiekują się praktykantami oraz biorą udział w projektach edukacyjnych, takich jak: „Klasy Akademickie” i „Powtórka przed...”. Regularnie organizowane są również „Czwartki Literackie” – spotkania z przedstawicielami nauki, kultury i sztuki, które kontynuują tradycję od czasów dwudziestolecia międzywojennego. Zarówno Zamek w Kórniku, jak i Pałac Działyńskich w Poznaniu stanowią doskonałą przestrzeń dla seminariów, zebrań, sesji i konferencji naukowych z różnych dziedzin.

Działalność naukowa prowadzona bezpośrednio w Bibliotece Kórnickiej podlega monitorowaniu przez Radę Naukową BK PAN, w której gestii leży ocena form działalności, decydowanie o systemie awansu pracowników w systemie awansu bibliotecznego, a także sugeruje i opiniuje projekty dotyczące przede wszystkim rozwoju naukowego instytucji. Pracownicy biblioteki nieustannie się rozwijają naukowo, uzyskując stopnie naukowe doktora lub doktora habilitowanego. Wielu zatrudnionych bibliotekarzy corocznie publikuje również artykuły i książki naukowe. Biblioteka posiada także własne czasopismo naukowe „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” (lista Ministra Edukacji i Nauki – 40 pkt), ukazujące się od 1929 r., w którym publikowane są artykuły naukowe z zakresu dziejów Biblioteki oraz specyfiki jej szczególnych zbiorów. W latach 2012–2019 w BK PAN rokrocznie organizowano konferencję naukową poświęconą *stricto* wybranym zbiorom. Eksperci z różnych części świata byli zapraszani do Zamku w Kórniku, by przedstawiać najnowsze badania dotyczące cennych, a często wciąż słabo opisanych w nauce zbiorów. Wśród najważniejszych należy wymienić konferencję o naszym najstarszym, pochodzącym z IX w., rękopisie, jednym z naszych najcenniejszych manuskryptów – kodeksie Justyniana, o unikatowych na skalę światową dokumentach moskiewskich z XVII w., czy też charakteryzującą wyjątkowy w naszym zasobie zespół związany ze słynnym sporem o Morskie Oko, wpisanym na polską listę UNESCO.

Jedną z najważniejszych, a równocześnie najbardziej widoczną w zakresie wypełniania potrzeb społecznych związanych ze zwiększaniem dostępu do informacji, była realizacja zakończonego 22 września 2019 r. trzyletniego projektu unijnego „Cyfrowe udostępnienie zasobów Polskiej Akademii Nauk – Biblioteki Kórnickiej”.

(Umowa nr POPC.02.03.01-00-0029/16-00). Głównym celem projektu było cyfrowe opracowanie i udostępnienie 6758 obiektów naukowych, bibliecznych i muzealnych BK PAN oraz stworzenie platformy cyfrowej integrującej możliwość

ci przeszukiwania wszystkich katalogów Biblioteki wraz z częściową możliwością udostępnienia ich wersji cyfrowych. Dodatkowo szczegółowo opracowano i udostępniono w formie przeszukiwalnych baz danych materiały genealogiczne przechowywane w Bibliotece Kórnickiej PAN (Teki Dworzaczka) oraz zespół zbiorów przechowywanych przez Bibliotekę Narodową w Warszawie (Teki Łuszczyńskiego). Ważnym krokiem w realizacji projektu było opracowanie i udostępnienie znajdujących się do tej pory jedynie w zapiskach inwentarzowych danych na temat muzealiów oraz wybranych najcenniejszych zbiorów grafiki i fotografii Biblioteki Kórnickiej i umieszczenie ich w formie zdigitalizowanej na platformie cyfrowej. Większość wytypowanych do cyfryzacji zbiorów poddano również działaniom konserwatorskim, a grupa zatrudnionych w tym czasie w BK PAN naukowców wraz ze sztabem zaangażowanych w przedsięwzięcie bibliotekarzy w wyniku szczegółowego opracowania naukowego dokonała wielu odkryć o znaczeniu międzynarodowym. Przykładowo, w zbiorach kórnickich odkryto drugi, a w skali kraju trzeci ksylograf; jedną z rękopiśmiennych Biblii przedatowano o sto lat wcześniej, co znacząco podniosło jej wartość i znaczenie naukowe; a analiza przechowywanych w BK PAN dwóch Koranów wskazała, że forma ich sporządzenia jest unikatowa wśród manuskryptów dostępnych w europejskich księgozbiorach.

Więcej informacji na temat osiągnięć: <http://www.bkpan.poznan.pl/>

Fot. 21. Zamek w Kórniku
z mostem

Fot. 22. Ksylograf – drzewo mądrości

8.2.2. PAN ARCHIWUM W WARSZAWIE. ODDZIAŁ W POZNANIU

(J. MATYSIAK)

Kierownik: dr Jarosław Matysiak

PAN Archiwum w Warszawie. Oddział w Poznaniu został powołany w maju 1956 r. PAN Archiwum w Warszawie. Oddział w Poznaniu jest częścią archiwum utworzonego na podstawie uchwały nr 167/53 Sekretariatu Naukowego Prezydium PAN z dnia 1 grudnia 1953 r. Placówka ta jest pomocniczą jednostką naukową.

Placówka powstała w celu gromadzenia, przechowywania, opracowania i udostępniania materiałów źródłowych do dziejów nauki z terenu Wielkopolski, Ziemi Lubuskiej i Pomorza Zachodniego. Zbiory archiwum zawierają bogate materiały do dziejów nauki w Polsce. Dotyczą one zarówno placówek naukowych, w tym pracowni, redakcji i niektórych instytutów PAN, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz innych poznańskich uczelni, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk a także poszczególnych uczonych (w tym materiały członków PAN) związanych z Poznaniem i Wielkopolską. W ramach swoich zadań statutowych archiwum gromadzi, opracowuje, konserwuje oraz udostępnia zbiory i popularyzuje wiedzę na ich temat. W zakresie tych ostatnich działań współpracujemy z redakcjami czasopism regionalnych oraz instytucja-

mi, m.in. z Archiwum Państwowym w Poznaniu i Wydziałem Historii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. W ramach współpracy pracownicy opiekują się praktykantami oraz uczestniczyli w projekcie edukacyjnym „Powtórka przed...”. W ostatnim dziesięcioleciu archiwum pozyskało m.in. spuścizny: Juliana Musielaka – matematyka (2012), Zofii Trojanowiczowej – historyka literatury (2014), Jana Wikarjaka – filologa klasycznego (2017), Macieja Serwańskiego – historyka (2019), Zygmunta Dulczewskiego – socjologa (2021).

W ramach popularyzacji archiwaliów organizowane są wystawy tematyczne oraz wydawane publikacje biograficzne, wspomnieniowe i jubileuszowe. Z myślą o dotarciu do szerszego grona czytelników Archiwum nawiązało współpracę z CYRYLEM – Cyfrowym Repozytorium Lokalnym Poznań. Od października 2014 r. na portalu CYRYL dostępny jest fragment spuścizny Stefana Dąbrowskiego, a od lutego 2015 r. – spuścizna Heliodora Świącickiego.

PAN Archiwum w Warszawie posiada także własne czasopismo naukowe „Biuletyn Archiwum Polskiej Akademii Nauk”, ukazujące się od 1959 r., w którym publikowane są m.in. inwentarze archiwalne spuścizn przechowywanych w poznańskim Oddziale. Pracownicy Archiwum publikują także artykuły i książki naukowe oraz popularnonaukowe związane z archiwistyką, historią nauki polskiej, historią Poznania oraz Wielkopolski.

W styczniu 2022 r. zasób archiwalny PAN Archiwum w Warszawie – Oddział w Poznaniu wynosił przeszło 500 mb akt.

Więcej informacji na temat osiągnięć: <http://www.archpan.poznan.pl/>

Fot. 23. Dyplom Heliodora Świącickiego od Obywatelskiego Komitetu Obrony Państwa
Fot. Heliodor Świącicki

8.3. POZOSTAŁE PLACÓWKI BADAWCZE

8.3.1. OŚRODEK STUDIÓW PRADZIEJOWYCH I ŚREDNIOWIECZNYCH INSTYTUTU ARCHEOLOGII I ETNOLOGII PAN

(M. KARA, P. BOBROWSKI, J. KABACIŃSKI, J. RENNWANZ, J. SAWICKA)

Kierownik: prof. dr hab. Michał Kara

Instytut Archeologii i Etnologii PAN (IAE PAN), w ramach którego działa Oddział w Poznaniu, jest kontynuatorem działań założonego w 1953 r. Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN, którego nazwę na obecną zmieniono w 1992 r. Po reorganizacji w roku 2012 ośrodek terenowy w Poznaniu zmienił nazwę na Ośrodek Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych Instytutu Archeologii i Etnologii PAN.

Ośrodek funkcjonuje w strukturach Instytutu Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie i jest jednym z największych oddziałów terenowych Instytutu (zatrudnia 16 pracowników, w tym 15 o statusie naukowym). Pod obecną nazwą kontynuuje działalność Zakładu Archeologii Wielkopolski (i Pomorza), który funkcjonował w strukturach ówczesnego Instytutu Historii Kultury Materialnej PAN, od momentu jego powstania w 1953 r. Zatrudnieni w Zakładzie archeologów, etnografów i historycy sztuki aktywnie uczestniczyli w tzw. milenijnych badaniach początków państwa polskiego (lata 50. i 60. XX w.), m.in. w pracach wykopaliskowych na Ostrowie Tumskim w Poznaniu. Po tym okresie część badaczy zmieniła zainteresowania naukowe, a coraz wyraźniejszy udział w studiach archeologów zyskiwać zaczęły zagadnienia z zakresu pradziejów Europy Środkowej i Afryki Północnej, aczkolwiek problematyka wczesnego średniowiecza nie została nigdy w placówce zaniechana. Wymienione powyżej nurty naukowych dociekań aktualnie są realizowane przez pracowników Ośrodka, którzy od 2012 r. działają w czterech zespołach naukowo-badawczych, realizując tam również projekty badawcze: statutowe, NPRH, NCN i zagraniczne. Zespoły nie mają odpowiedników w strukturze Instytutu Archeologii i Etnologii PAN. Ośrodek poznański IAE PAN współpracuje z licznymi muzeami oraz placówkami naukowymi z Polski (zwłaszcza z Poznania) i zagranicy. O wysokiej pozycji naukowej Ośrodka świadczą projekty badawcze, realizowane w placówce przez naukowców niebędących statutowymi pracownikami IAE PAN (dotyczą one problematyki archeologii Afryki Północnej, Anatolii i Ukrainy).

Zespół do Badań Prahistorii i Wczesnych Cywilizacji Afryki (kierownik: dr Przemysław Bobrowski). Uwagę badaczy koncentrują zagadnienia związane ze sposobami adaptacji paleolitycznych społeczności łowiecko-zbierackich Afryki Północno-Wschodniej do zmieniającego się środowiska w holocenie oraz początków gospodarki wytwórczej. Do priorytetów należą studia nad podstawami gospodarczymi społeczności epipaleolitycznych i neolitycznych, w tym pochodzeniem i morfologią wcześnie udomowionych ras bydła, strategiami hodowli zwierząt, wykorzystaniem roślin i gospodarką surowcową. W sferze zainteresowań

pozostaje także życie duchowe społeczności pradziejowych Egiptu i Sudanu, w tym obrządek pogrzebowy, sztuka naskalna oraz przejawy kultu. Specyfiką zespołu stały się badania trudno dostępnych rejonów wschodniej Sahary i Sahelu. W ostatniej dekadzie członkowie Zespołu prowadzili niezależnie badania na kilku unikalnych archeologicznie stanowiskach w północno-wschodniej Afryce. Efektem tych prac jest pięć monografii naukowych oraz kilkadziesiąt artykułów, m.in. opublikowanych w renomowanych czasopismach naukowych.

Zespół do Badań Początków Człowieka na Niżu Europejskim skupia archeologów z Poznania oraz z krakowskiego Oddziału IAE PAN (kierownik: prof. dr hab. Jacek Kabaciński). Członkowie Zespołu zajmują się najstarszymi przejawami osadnictwa rejestrowanymi na Niżu Europy Środkowej paleolitycznych i mezolitycznych społeczności łowiecko-zbierackich oraz pierwszych kultur rolniczych. Prowadzone badania mają wymiar interdyscyplinarny i realizowane są przez duże międzynarodowe zespoły badawcze, kierowane przez członków zespołu. Finansowane są dzięki liczным grantom MEiN i NCN. Do najistotniejszych przedsięwzięć zaliczyć można badania osadnictwa paleolitycznego w rejonie Mirkowic i Lubrzy (woj. lubuskie) oraz osadnictwa mezolitycznego w rejonie Krzyża Wlkp. (woj. wielkopolskie) i Dąbek (woj. pomorskie). Wynikiem działalności Zespołu jest ponad 100 publikacji naukowych, w tym liczne prace publikowane w renomowanych czasopismach o zasięgu światowym, monografie autorskie oraz wieloautorskie opracowania naukowe o zasięgu europejskim, podsumowujące długoletnie projekty badawcze.

Zespół do Badań Państwa Piastów koncentruje swoje zainteresowania naukowe wokół problematyki formowania się państwa polskiego oraz jego ośrodków tzw. centralnych: Gniezna, Poznania, Gieczy, Ostrowa Lednickiego. Gromadzi archeologów z Poznania i Warszawy (kierownik: prof. dr hab. Michał Kara). Na uwagę zasługują syntezy początków władztwa Piastów, które stanowią w zasadzie jedyne tego rodzaju opracowania archeologiczne powstałe w ostatnich latach; opublikowano też prace rozpatrujące możliwości poznawcze współczesnej archeologii w badaniach tożsamości kulturowej i społecznej ludności okresu średniowiecza. W odrębnym nurcie badań Zespołu mieści się problematyka transformacji kulturowo-osadniczych w średniowieczu na obszarze Kujaw (kończony jest obecnie projekt multidyscyplinarny NPRH, obejmujący publikację wyników badań archeologicznych grodu i zamku w Kruszwicy, jednego z najważniejszych ośrodków monarchii piastowskiej). Analiz przestrzennych powiązań kulturowych państwa Piastów dotyczą studia prowadzone na materiałach archeologicznych z grodzisk pogranicza Wielkopolski (m.in. Santok) z Pomorzem i Śląskiem. Członkowie zespołu, oprócz kilku monografii, opublikowali w ostatnich latach ponad 100 artykułów naukowych w renomowanych czasopismach polskich i zagranicznych.

Zespół Archeologia Środowiskowa prowadzi badania archeologiczne źródeł przyrodniczych ze stanowisk pradziejowych i średniowiecznych na terenie Europy Środkowej, Afryki oraz Bliskiego Wschodu przy zastosowaniu nowoczesnych

metod analitycznych (kierownik: dr Joanna Rennwanz). Badania z zakresu archeobotaniki dotyczą głównie problematyki gospodarki rolnej, użytkowania roślin oraz rekonstrukcji środowiska przyrodniczego w pradziejach i wczesnym średniowieczu na terenie Europy Środkowej. Opierają się one na makro- i mikroskopowych źródłach roślinnych ze stanowisk archeologicznych oraz osadów biogenicznych. Badania archeomalakologiczne obejmują studia nad pozostałościami mięczaków ze stanowisk archeologicznych z terenu Polski, Bliskiego Wschodu oraz Afryki (Sudan, Egipt) i skoncentrowane są na interpretacji przeszłego środowiska naturalnego, znaczeniu szczątków mięczaków dla chronologii i stratygrafii stanowiska archeologicznego, wykorzystaniu mięczaków w celach konsumpcyjnych, badaniu sezonowości w wykorzystaniu muszli małży, wykorzystaniu muszli jako surowca i ich znaczeniu kulturowym. W Zespole prowadzone są również badania palinologiczne w zakresie rekonstrukcji przemian środowiska przyrodniczego i śladów aktywności antropogenicznej w późnym glacie i holocenie na obszarze Wielkopolski. Badania dotyczące problematyki diety i mobilności społeczności europejskich – od mezolitu do epoki brązu – oparte są na wykorzystaniu metod geochemicznych i molekularnych, przede wszystkim pomiarów stosunków stabilnych izotopów w kostnych szczątkach ludzkich oraz lipidów w ceramice. Członkowie Zespołu realizują projekty badawcze NCN, NPRH, MKiDN, Association for Environmental Archaeology, a także projekty finansowane przez Komisję Europejską oraz Europejską Radę ds. Badań Naukowych. Wyniki badań były dotąd publikowane w renomowanych czasopismach naukowych o zasięgu światowym, m.in. „Nature”, a także w licznych monografiach naukowych.

Fot. 24. Siedziba Ośrodka Studiów Pradziejowych i Średniowiecznych Instytutu Archeologii i Etnologii PAN przy ul. Rubież w Poznaniu (fot. M. Jórdeczka)

8.3.2. ZAKŁAD BADANIA INSTYTUCJI PRAWNYCH INSTYTUTU NAUK PRAWNYCH PAN (K. SĘKOWSKA-KOZŁOWSKA)

Kierownik: dr hab. Katarzyna Sękowska-Kozłowska

Zakład Badania Instytucji Prawnych jest poznańską placówką Instytutu Nauk Prawnych PAN w Warszawie, utworzoną w 1973 r. Zakład składa się z dwóch zespołów badawczych: Poznańskiego Centrum Praw Człowieka oraz Poznańskie-

go Centrum Prawa Rodzinnego i Praw Dziecka. Zakład zatrudnia obecnie kilkanaście osób na etatach badawczych.

Aktywność naukowa Poznańskiego Centrum Praw Człowieka koncentruje się na szeroko pojętej ochronie praw człowieka, zwłaszcza w kontekście prawnomiędzynarodowym. Od wielu lat w zespole prowadzone są badania na temat systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ, których efektem są liczne publikacje. Wśród podejmowanych zagadnień badawczych znajdują się także takie obszary, jak: prawa pamięci, równość płci, ochrona przed dyskryminacją, problematyka wymuszonych zaginięć czy przeciwdziałanie torturom. Poznańskie Centrum Praw Człowieka jest członkiem *Association of Human Rights Institutes (AHRI)*.

Zainteresowania naukowe Poznańskiego Centrum Prawa Rodzinnego i Praw Dziecka to szeroko rozumiane prawo dotyczące rodziny. Badania obejmują kwestie tak fundamentalne, jak np. cechy instytucji małżeństwa, a także takie zagadnienia, jak sytuacja prawna małoletniego dziecka, także w obszarze transgranicznym, i stosunki majątkowe pomiędzy członkami rodziny. Poza ramy wyznaczone kodeksem rodzinnym i opiekuńczym wykraczają analizy dotyczące roli i organizacji sądownictwa rodzinnego oraz regulacji służących wspieraniu rodziny. Efekty prowadzonych badań publikowane są w czasopiśmie oraz w formie monografii.

W ostatniej dekadzie w ramach Zakładu zrealizowano kilkanaście projektów badawczych finansowanych ze środków krajowych (NCN) oraz międzynarodowych (HERA, VolkswagenStiftung). Prowadzona jest współpraca z licznymi krajowymi i zagranicznymi ośrodkami badawczymi. Naukowcy zatrudnieni w Zakładzie współpracują także z legislaturą i judykaturą oraz prowadzą działalność ekspercką o charakterze krajowym i międzynarodowym (np. Rada Europy, Komisja Europejska). Są ponadto organizatorami i uczestnikami konferencji krajowych i zagranicznych, współuczestniczą w projektach organizowanych przez inne jednostki naukowe, a także zajmują się dydaktyką i popularyzacją wiedzy. Więcej informacji szczegółowych: <http://www.phrc.pl/>

Fot. 25. Zbiory Zakładu Badania
Instytucji Prawnych

8.3.3. ZAKŁAD BADAŃ NARODOWOŚCIOWYCH INSTYTUTU SLAWISTYKI PAN

(J. NOWAK)

Kierownik: prof. dr hab. Joanna Tokarska-Bakir (Warszawa)

Zakład powstał w lutym 1992 r. z przekształcenia, istniejącego od września 1973 r., Zakładu Badań nad Polonią Zagraniczną PAN, który w 2004 r. uległ likwidacji. Część pracowników zlikwidowanego Zakładu została zatrudniona w Instytucie Slawistyki PAN (IS PAN), tworząc jego poznańską filię pod nazwą Zakład Badań Narodowościowych IS PAN (ZBN IS PAN).

Ważnym dokonaniem ZBN IS PAN z ostatnich lat jest monografia prof. Joanny Nowak pt. *Piastuni dziejów: Wizerunki narodów europejskich w polskiej refleksji romantycznej*. Autorka zanalizowała wyobrażenia narodów europejskich, które w opinii ówczesnych autorów odegrały znaczącą rolę w dziejach. Wspólnoty, wypełniając powierzone im misje: obrońców wolności, krzewicieli sztuk, cywilizacji, liderów ekonomicznych i umysłowych przemian, stawały się „piastunami dziejów”. Książka nie tylko ukazuje trwałość polskich narracji o innych narodach, ale przyczynia się do rozszyfrowania treści niektórych stereotypów i mitów w romantyzmie, jednocześnie rzucając światło na genezę i naturę tych współczesnych.

8.3.4. ZAKŁAD HISTORII INSTYTUTU SLAWISTYKI PAN

(R. GRZESIK)

Kierownik: prof. dr hab. Ryszard Grzesik

Zakład powstał w roku 1950 w ramach Instytutu Zachodniego w Poznaniu, a od 1955 r. znajduje się w strukturze Instytutu Slawistyki PAN (IS PAN) w Warszawie. Wcześniej Zakład ten nosił nazwę Zakład Wczesnej Historii Słowiańszczyzny (do 2006 r.).

Działalność naukowa Zakładu koncentruje się na przygotowaniu serii wydawniczej zawierającej ekscerpty źródłowe: *Testimonia najdawniejszych dziejów Słowian*, podzielonej na serie grecką i łacińską – w zależności od języka źródła. W 2016 r. wydano inauguracyjny zeszyt poświęcony źródłom starożytnym. Zawiera on teksty ekscerptów z polskim tłumaczeniem oraz objaśnieniami filologicznymi. Komentarze rzeczowe w formie nowatorskiego leksykonu obejmują hasła z zakresu historii etnografii i geografii antycznej. Obecnie trwają prace nad analogicznym zeszytem serii greckiej oraz zeszytem „węgierskim” serii łacińskiej.

8.3.5. ZAKŁAD JĘZYKOZNAWSTWA INSTYTUTU SLAWISTYKI PAN

(A. ŁUCZAK)

Kierownik: dr hab. Ewa Golachowska, prof. IS PAN (Warszawa)

Zakład powstał w Poznaniu w 1958 r. i wówczas była to Pracownia Bohemisyczna. W ciągu ponad półwiecza zmieniały się jej nazwy i siedziby – obecnie jest częścią Zakładu Językoznawstwa Instytutu Slawistyki PAN w Warszawie i nie ma

w Poznaniu kierownika. W poznańskim ośrodku Zakładu Językoznawstwa od dawna prowadzono badania nad łacińsko-polskimi rękopisami z lat 1532 i 1544, autorstwa najwybitniejszego leksykografa polskiego pierwszej połowy XVI w. – Bartłomieja z Bydgoszczy. Efektem tych prac jest m.in. nowa, sześciotomowa edycja obu leksykonów, pt. *Słownik Bartłomieja z Bydgoszczy – wersja polsko-łacińska*, która ukazywała się w latach 1999–2019. Zawiera ona ponad 10 600 wyrazów polskich (artykułów hasłowych) z zakresu różnych dziedzin: od słownictwa podstawowego po leksykę specjalną, np. terminologię naukową.

Zdj. 26. Okładki publikacji – zestawienie

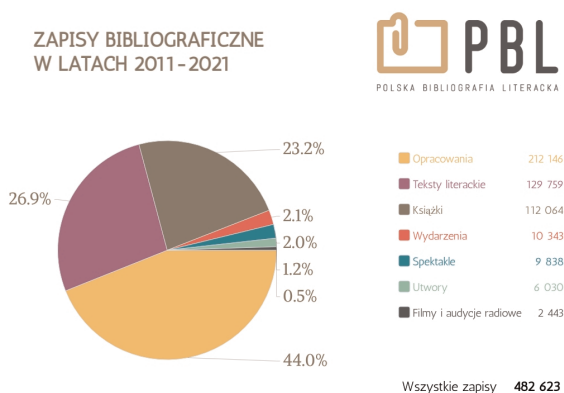
8.3.6. PRACOWNIA BIBLIOGRAFII BIEŻĄCEJ INSTYTUTU BADAŃ LITERACKICH PAN (K. PRZYSIECKA, C. ROSIŃSKI, B. WACHEK)

Kierownik: mgr Beata Domosławska

Pierwsze zebranie zespołu Pracowni Bibliograficznej, tworzonej od podstaw w Poznaniu w strukturach Instytutu Badań Literackich PAN w Warszawie (IBL PAN), zostało zwołane 27 listopada 1948 r. Przez kolejne lata działania bibliografów skupione były na gromadzeniu i redagowaniu materiałów, wypracowywaniu metody, konsultacjach, a także – zmaganiach z cenzurą. W 1954 r. ukazał się pierwszy tom „Polskiej Bibliografii Literackiej” za rok 1948, natomiast

w 1997 r. rozpoczął się proces transformacji „Polskiej Bibliografii Literackiej” od wielotomowej bibliografii ukazującej się drukiem w cyklach rocznych do bibliograficznej bazy danych aktualizowanej i redagowanej każdego dnia. Współcześnie zespół Pracowni Bibliografii Bieżącej Instytutu Badań Literackich PAN (PBB IBL PAN) w Poznaniu tworzy kilkunastu specjalistów, którzy zajmują się wzbogacaniem bazy danych, dostępnej pod adresem www.pbl.ibl.poznan.pl, udostępnianiem jej zasobów, a także promowaniem jej w Polsce i na świecie. W efekcie powstaje ogólnodostępna baza danych, którą każdego roku odwiedza około 75 tys. unikatowych użytkowników (dane z 2021 r.).

W ostatniej dekadzie baza danych PBL powiększyła się o 482 120 rekordów bibliograficznych – materiały z lat 1996–2012. Są to opisy bibliograficzne – często adnotowane – książek, artykułów i utworów literackich, a także spektakli, filmów i audycji radiowych oraz wydarzeń kulturalnych. Do każdego rocznika dokumentaliści opracowują kilka tysięcy książek oraz około 800 tytułów czasopism. Ostatnie lata (począwszy od roku 2019) to kolejna odsłona procesu transformacji cyfrowej PBL. Jej najistotniejszym elementem była automatyzacja pobierania i przetwarzania danych bibliograficznych – przede wszystkim poprzez wykorzystanie otwartych danych Biblioteki Narodowej, dzięki czemu możliwe było przyspieszenie opracowywania materiałów istotnych dla humanistów. Rezultatem tej transformacji będzie serwis pbl.ibl.waw.pl, w którym – korzystając z manualnych prac bibliografów, wysiłku programistycznego humanistów cyfrowych oraz wsparcia partnera informatycznego PCSS – w roku 2022 udostępnione zostaną aktualne dane bibliograficzne (za lata 1989–2021).

Zdj. 27. Zestawienie zapisów bibliograficznych

Fakt transformacji PBL w infrastrukturę badawczą został potwierdzony przyznaniem dofinansowania na utrzymanie specjalnej infrastruktury informatycznej (SPUBi), czyniąc Pracownię Bibliografii Bieżącej pierwszą komórką Instytutu Badań Literackich PAN, która zyskała ten status.

Współczesna Pracownia łączy doświadczenia i kompetencje bibliografów z potencjałem wiedzy i umiejętności humanistów cyfrowych, które to pozwalają zespołowi PBL odgrywać coraz większą rolę w inicjatywach Centrum Humanistyki Cyfrowej IBL PAN, w tym w międzynarodowych grantach, takich jak projekt TRIPLE programu Horizon 2020. Najambitniejszą inicjatywą Pracowni o wymiarze międzynarodowym jest projekt utworzenia agregatora literackich danych międzynarodowych literarybibliography.eu, który został zapoczątkowany w roku 2020.

8.3.7. PRACOWNIA SŁOWNIKA HISTORYCZNO-GEOGRAFICZNEGO ZIEM POLSKICH
W ŚREDNIOWIECZU INSTYTUTU HISTORII PAN

(P. DEMBIŃSKI)

Kierownik: prof. dr hab. Tomasz Jurek

Pracownia Słownika Historyczno-Geograficznego Wielkopolski w Średniowieczu jest częścią istniejącego od 1958 r. Zakładu Słownika Historyczno-Geograficznego Ziem Polskich w Średniowieczu Instytutu Historii PAN w Warszawie.

Głównym przedsięwzięciem realizowanym przez poznańską Pracownię Słownika jest gromadzenie uporządkowanych informacji źródłowych o poszczególnych miastach, wsiach, osadach i obiektach fizjograficznych położonych na terenie historycznych województw poznańskiego, kaliskiego i dawnej ziemi wschowskiej. Celem Słownika było w pierwszym rzędzie odtworzenie pełnej sieci osadniczej. Z czasem jednak, w miarę postępu kwerend źródłowych, zakres gromadzonych danych ulegał stałemu poszerzaniu, z położeniem punktu ciężkości na stosunki własnościowe, genealogię szlachecką właścicieli, sprawy kościelne itp. Opracowywany w ramach Pracowni poznańskiej Słownik historyczno-geograficzny województwa poznańskiego ukazuje się od 1982 r. Większość opublikowanych dotychczas zeszytów Słownika województwa poznańskiego dostępna jest też w edycji elektronicznej na stronie: <http://www.slownik.ihpan.edu.pl/>, gdzie udostępnione są także słowniki historyczno-geograficzne innych województw i ziem staropolskich (opracowywane m.in. przez Pracownię Słownika Małopolski oraz Pracownię Słownika Mazowsza i Podlasia w IH PAN). Redaktorami Słownika (i kierownikami Zakładu) byli kolejno profesorowie Karol Buczek (1958–1974), Jerzy Wiśniewski (1975–1983) i Antoni Gąsiorowski (1984–2003), a teraz – Tomasz Jurek.

Pracownia poznańska liczy obecnie cztery osoby. Poza przygotowywaniem haseł słownikowych wszyscy pracownicy prowadzą także własne prace badawcze, które dotyczą m.in.: (i) historii Śląska i Wielkopolski, dziejów politycznych epoki dzielnicowej i zjednoczenia państwa na przełomie XIII i XIV w., wczesnej historii Kościoła polskiego, a także nauk pomocniczych, zwłaszcza dyplomatyki i genealogii; (ii) funkcjonowania kapituł w późnym średniowieczu, zwłaszcza kapituły katedry poznańskiej i duchowieństwa średniowiecznego Poznania; (iii) średniowiecznych ksiąg miejskich oraz kościelnych oraz (iv) historii osadnictwa i genea-

logii szlachty w Wielkopolsce, jak również kultury książki (zwłaszcza w kręgu duchowieństwa XVI i XVII w.). W ciągu ostatnich 10 lat członkowie zespołu przygotowali wiele ważnych publikacji. Obecnie w przygotowaniu znajduje się edycja kopiariusza kolegium poznańskich wikariuszy katedralnych z XV w. (tzw. *Iura vicariorum*; Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu sygn. CP 10), a także księga sądowa gnieźnieńskiego wikariusza generalnego Sędka z Czechła (1449–1453; Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie sygn. ACons. A 30).

8.3.8. OBSERWATORIUM ASTROGEODYNAMICZNE CENTRUM BADAŃ KOSMICZNYCH PAN

(P. LEJBA)

Kierownik: dr Paweł Lejba

Obserwatorium zostało powołane w roku 1952 pod nazwą Astronomiczna Stacja Szerokościowa, jako część Zakładu Astronomii Polskiej Akademii Nauk, a później działało w ramach Instytutu Geofizyki PAN. W roku 1972 zmieniono nazwę placówki na Astronomiczne Obserwatorium Szerokościowe, a w roku 1977 zostało włączone do Centrum Badań Kosmicznych PAN w Warszawie. Od roku 1992 nosi nazwę Obserwatorium Astrogeodynamicznego.

Działalność badawcza Obserwatorium koncentruje się na wielu zagadnieniach. Opracowany i stale doskonalony jest zaawansowany, wielokanałowy odbiornik TTS (Time-Transfer-System), przeznaczony do dokładnego transferu czasu. Obecnie to 216-kanałowy odbiornik w wersji 5, pozwalający na odbiór sygnałów od satelitów systemów GPS, GLONASS, GALILEO, BeiDou oraz WAAS/EGNOS (2011–2021). W Obserwatorium uruchomiono pierwszy na świecie terminal łącza światłowodowego pomiędzy Laboratorium Czasu w Obserwatorium a Głównym Urzędem Miar w Warszawie. To stałe łącze o długości 420 km pozwalające na porównania czasu atomowego i częstotliwości atomowej pomiędzy dwoma laboratoriami UTC z dokładnością kilku pikosekund ($1 \text{ ps} = 10^{-12} \text{ s}$). Jest to jedna z najdokładniejszych technik transferów czasu na świecie. Transfer częstotliwości odbywa się na poziomie 10–17 s dla okresu uśredniania 1 doby (2012).

Ważnym osiągnięciem była modernizacja systemu satelitarnego dalmierza laserowego obejmująca m.in. instalację dwóch niezależnych modułów laserowych na potrzeby obserwacji satelitów i śmieci kosmicznych oraz wymianę optyki w teleskopie nadawczo-odbiorczym. Pozwoliło to na znaczące zwiększenie możliwości pomiarowych stacji od ok. 20 do ponad 100 różnych obiektów w ciągu roku, uwzględniając niskie (LEO – Low Earth Orbit) i średnie orbity (MEO – Medium Earth Orbit). Pomiarów laserowe wykonywane przez stację CBK PAN w Borówcu wykorzystywane są m.in. do wyznaczania orbit różnych satelitów oraz obiektów typu „śmieć kosmiczny” (nieaktywne satelity, człony rakiet nośnych), pozycji i prędkości stacji naziemnych, współczynników pola grawitacyjnego Ziemi i ich zmian w czasie (modeli pola grawitacyjnego Ziemi) oraz wyznaczania parametrów ruchu obrotowego Ziemi (2013–2014).

W roku 2015 uruchomiono radioastronomiczną stację LOFAR (LOWFrequencyARray) PL610 w postaci dwóch niezależnych pól antenowych przeznaczonych

do badań m.in. formowania się planet, ewolucji gwiazd i galaktyk, właściwości ośrodka międzygwiazdowego czy jonosfery. Wykorzystywane przez stację LOFAR pasmo częstotliwości to pasmo radiowe (10–90 MHz oraz 110–250 MHz), najmniej zbadane do tej pory przez naukę. Stacja należy do ogólnoeuropejskiej sieci ILT (International LOFAR Telescope), tworząc wraz z pozostałymi stacjami, także z innych krajów, interferometr wielkobazowy. Obecnie funkcjonuje kilkadziesiąt stacji LOFAR w różnych krajach, najwięcej w Holandii, gdzie powstał pomysł budowy takiego interferometru, ponadto w Niemczech, Francji i Wielkiej Brytanii. W Polsce są 3 takie stacje.

Kolejnym nowym urządzeniem jest multisystemowy odbiornik satelitarny wraz z anteną na punkcie geodezyjnym BOR1 (najważniejszy punkt geodezyjny w Wielkopolsce). Odbiornik wraz z anteną pozwala na rejestrowanie sygnałów radiowych od satelitów nawigacyjnych systemów GPS, GLONASS, GALILEO, BEIDOU oraz QZSS. Stanowi on referencyjną stację do międzynarodowych sieci IGS (International GNSS Service) <https://igs.org/> oraz EPN (EUREF Permanent GNSS Network) <https://www.epncb.oma.be/>, a także do polskiej sieci geodezyjnej ASG-EUPOS <http://www.asgeupos.pl/> (2015–2016).

W Obserwatorium rozpoczęto również regularne laserowe pomiary odległości do obiektów typu „śmieć kosmiczny”. Pomiary obejmują ok. 100 różnych obiektów rocznie, uwzględniając nieaktywne satelity oraz człony rakiet nośnych z rejonu LEO. Pomiary prowadzone są przede wszystkim w ramach projektów realizowanych na potrzeby Europejskiej Agencji Kosmicznej ESA (https://www.esa.int/Safety_Security/Space_Debris) (2016).

Pozyskano także dwie fontanny cezowe, superdokładne zegary atomowe, zapewniające obecnie najdokładniejsze realizacje definicji sekundy. Zegary te kontrbuują do ogólnoswiatowej realizacji atomowej skali czasu TAI (fr. Temps Atomique International), jak również stanowią źródło odniesienia dla lokalnej (polskiej) realizacji koordynowanej skali czasu UTC(AOS). Obecnie jeden zegar pracuje w Obserwatorium, a drugi w Poznańskim Centrum Superkomputerowo-Sieciowym w Poznaniu (2016–2017). Jednym z najnowszych osiągnięć jest uruchomienie stacjonarnego grawimetru pływowego przeznaczonego do ciągłej rejestracji zmian przyspieszenia siły ciężkości. Informacja o zmianach pola siły ciężkości jest źródłem wielu cennych informacji również o procesach podskorupowych. Należą do nich m.in. zasoby wód gruntowych i ich zmiany, deformacje obciążeniowe skorupy ziemskiej, poeksploatacyjne osiadanie górotworu czy procesy powodujące efekty kumulacji lub deficytu masy. Dane rejestrowane przez ten grawimetr są przekazywane na serwery Instytutu Geodezji i Kartografii i po wstępnym opracowaniu umieszczone w repozytorium danych grawimetrycznych, tworzonym w Centrum Infrastruktury Badawczej Obserwacji Grawimetrycznych (CIBOG) w ramach projektu EPOS-PL+ <https://epos-pl-plus.eu/> (2020).

Więcej informacji szczegółowych: <https://www.cbk.poznan.pl/>

Zdj. 28. Centrum Badań
Kosmicznych – Borówiec

BIBLIOGRAFIA

- „Biuletyn Oddziału PAN w Poznaniu”, 1/2019 (1), s. 3, 16–17.
„Biuletyn Oddziału PAN w Poznaniu”, 2/2019 (2), s. 2–5, 24–25.
„Biuletyn Oddziału PAN w Poznaniu”, 1/2020 (3), s. 3–4, 20–22.
„Biuletyn Oddziału PAN w Poznaniu”, 2/2020 (4), s. 2–4, 22–25.
„Biuletyn Oddziału PAN w Poznaniu”, 1/2021 (5), s. 3–4, 22–26.
„Biuletyn Oddziału PAN w Poznaniu”, 2/2021 (6), s. 2–5, 25–29.
Informator o placówkach naukowo-badawczych PAN w Poznaniu, Poznań 1977.
Informator o placówkach naukowo-badawczych PAN w Poznaniu, Poznań 1979.
Kronika Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu, Poznań 1994.
Placówki naukowe Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu i województwie poznańskim, Poznań 1971.
Poczet członków Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu, Poznań 2013.
Poczet wielkopolskich członków Polskiej Akademii Nauk, Poznań 2000.
Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu, Poznań 2007.
Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu, Poznań 2010.
Polska Akademia Nauk. Oddział w Poznaniu. Informator, Poznań 2012.
Słowiński R., Czterdzieści lat istnienia Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu, „Nauka” 2/2012, s. 53–79.
Sprawozdanie z działalności Oddziału i Zarządu Administracyjnego za okres kadencji 1972–1974, Poznań 1974.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2009 r., Poznań 2009.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2010 r., Poznań 2010.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2011 r., Poznań 2011.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2012 r., 2012, Oddział PAN w Poznaniu
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2013 r., Poznań 2013.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2014 r., Poznań 2014.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w II półroczu 2014 r., Poznań 2014 .
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2015 r., 2015, Poznań 2015.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w II półroczu 2015 r., Poznań 2015.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2016 r., Poznań 2016.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w II półroczu 2016 r., Poznań 2016.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2017 r., Poznań 2017.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w II półroczu 2017 r., Poznań 2017.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w I półroczu 2018 r., Poznań 2018.
Sprawozdanie z działalności Oddziału w II półroczu 2018 r., Poznań 2018.